

Oznaka poročila: ARRS-CRP-ZP-2012-05/51

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

A. PODATKI O RAZISKOVALNEM PROJEKTU

1. Osnovni podatki o raziskovalnem projektu

Šifra projekta	V4-1064
Naslov projekta	Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva do leta 2020
Vodja projekta	13487 Stanko Kavčič
Naziv težišča v okviru CRP	5.06.12 Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva v okviru SKP in pogojih globalnega trga
Obseg raziskovalnih ur	1604
Cenovni razred	B
Trajanje projekta	10.2010 - 09.2012
Nosilna raziskovalna organizacija	481 Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
Raziskovalne organizacije - soizvajalke	401 Kmetijski inštitut Slovenije
Raziskovalno področje po šifrantu ARRS	4 BIOTEHNIKA 4.03 Rastlinska produkcija in predelava 4.03.08 Ekonomika agroživilstva in razvoj podeželja
Družbeno-ekonomski cilj	08. Kmetijstvo

2. Raziskovalno področje po šifrantu FOS¹

Šifra	4.01
- Veda	4 Kmetijske vede
- Področje	4.01 Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo

3. Sofinancerji²

	Sofinancerji	
1.	Naziv	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
	Naslov	Dunajska 22, 1000 Ljubljana

B. REZULTATI IN DOSEŽKI RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

4. Povzetek projekta³

SLO

Vsebinski sklopi projekta se nanašajo na analizo strukture kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in primerjavo te strukture s stanjem v drugih članicah EU, na projekcije učinkov predvidenih sprememb cenovnih ravni in različnih scenarijev izvedbe reformirane SKP za 10 ključnih sektorjev slovenskega kmetijstva v obdobju do leta 2020 ter na podrobno simulacijo prerazporeditve neposrednih plačil na ravni kmetijskih gospodarstev zaradi sprememb kmetijske politike v programskem obdobju 2014-2020 in njihov vpliv na višino prihodkov kmetijskih gospodarstev. V ta namen so bile uporabljene standardne raziskovalne metode za obdelavo statističnih podatkov, za namen projekta prilagojen model delnega ravnovesja in statični deterministični model kmetijskih gospodarstev. Strukturne primerjave kažejo, da se razvojni zaostanek Slovenije za državami z razvitejšim kmetijstvom navkljub kar precejšnjim spremembam v velikostni in socio-ekonomski strukturi, ne zmanjšuje tako hitro, kot bi si želeli. Z vstopom Bolgarije in Romunije, ki imata izrazito slabo agrarno strukturo, se je razlika do evropskega povprečja sicer navidezno zmanjšala, trendi in primerjave s starimi državami članicami (EU-15) pa kažejo, da so strukturne spremembe še vedno prepočasne. To velja tako za izboljšanje velikostne in posestne strukture, kot tudi za izboljšanje ravni produktivnosti in starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev. Praktično pri vseh navedenih kazalcih se namreč slovensko kmetijstvo uvršča na rep držav članic EU.

Rezultati modela delnega ravnovesja in modela kmetijskih gospodarstev kažejo, da bo z reformo SKP po letu 2014 prišlo do zmernih učinkov na ravni kmetijskih sektorjev oziroma trgov in do občutnih prerazporeditvenih učinkov med kmetijskimi gospodarstvi. Posebno velike spremembe se obetajo gospodarstvom, ki bodo postopno izgubile danes tudi s prihodkovnega vidika pomembna zgodovinska plačila, kar na splošno velja za vse govedorejske usmeritve, z ukinitvijo diferenciacije regionalnih plačil bodo izgubljala tudi poljedelska območja. Na drugi strani pridobivajo dejavnosti in kmetijska gospodarstva, ki izkoriščajo večinoma travne površine in gospodarijo na manj intenziven način. Dejanski razvoj primarne kmetijske proizvodnje pa ni odvisen le od ukrepov kmetijske politike, ampak tudi od razmer na posameznih trgih, ki se odrazijo skozi cene in razmerja cen. Pri razmeroma stabilnih ali verjetneje prevladujočih negativnih cenovnih trendih ne nekaterih ključnih trgih (npr. mleko) lahko pričakujemo nadaljnjo stagnacijo ali celo krčenje agregatnega obsega proizvodnje v slovenskem kmetijstvu.

ANG

The project incorporates three topics including (i) analysis of the structure of agricultural holdings in Slovenia and comparison of these structures with the situation in other EU member states, (ii) projection of the effects of projected changes in price levels and different scenarios of the reformed CAP on 10 key sectors of the Slovenian agriculture in the period up to 2020, and (iii) detailed simulation of direct payments' redistribution at farm level due to changes in agricultural policy in the programming period 2014-2020 and their impact on agricultural holdings revenues. For these purposes standard research methods for processing statistical data, adapted partial equilibrium model and static deterministic farm-level model were applied.

Structural comparisons suggest that developmental lag of Slovenia comparing with countries with more developed agriculture, despite significant changes in the size and socio-economic structures, is not decreasing as fast as would be desired. With the accession of Bulgaria and Romania, which have extremely poor agrarian structure, the gap to the EU average seemingly fell, however, trends and comparisons with the old Member States (EU-15) show that structural change is still too slow. This applies both the improvement of farm size structure as well as increase in productivity and age structure of

farmers. Virtually all these indicators rank the Slovenian agriculture on the tail of EU Member States.

The results of the partial equilibrium model and the farm level model indicate that the CAP reform started in 2014 will have moderate effect on the level of agricultural sectors/markets but will bring significant redistribution effects between farms. Particularly large negative impacts are expected on agricultural holdings that will progressively lose currently also from their revenue point of view important historical payments. This generally applies to more intensive cattle farmers. Abolishing differentiation in regional payments also arable areas will lose. On the other hand agricultural holdings employing mostly grassland and managed in less intensive way will be better off. Development of primary agricultural production depends, however, not only on agricultural policy measures, but also on market conditions, which is reflected through price levels and price relations. In relatively stable or more likely predominant negative price trend on some key markets (e.g. milk) one can expect further stagnation or even contraction in Slovenian agriculture aggregate output.

5. Poročilo o realizaciji predloženega programa dela na raziskovalnem projektu⁴

Obsežnejše vsebinsko poročilo je v prilogi 1.

Raziskovalni projekt je potekal v treh vsebinskih sklopih. Prvi se je nanašal na analizo strukture kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in primerjavo te strukture s stanjem v drugih članicah EU. Drugi vsebinski sklop zajema projekcije učinkov predvidenih sprememb cenovnih ravni in različnih scenarijev izvedbe reformirane SKP v programskem obdobju 2014-2020 za 10 ključnih sektorjev slovenskega kmetijstva v istem obdobju. Tretji sklop pa zajema podrobno simulacijo prerazporeditve neposrednih plačil na ravni kmetijskih gospodarstev zaradi sprememb kmetijske politike in njihov vpliv na višino prihodkov kmetijskih gospodarstev.

Vsebinski sklop 1a: Struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji

Slovenija se po pristopu k Evropski uniji (EU) in vključitvi v mehanizme skupne kmetijske politike (SKP) sooča z nadaljevanjem strukturnih sprememb. Te se kažejo tako na različnih področjih osnovne kmetijske pridelave kot tudi na ostalih področjih kmetijske dejavnosti (predelava in trženje kmetijskih pridelkov, gozdarstvo, druge storitvene dejavnosti, dopolnilne dejavnosti, itd). Ker je njihova intenzivnost zelo različna tudi s prostorsko-regionalnega vidika, je raziskava v okviru pričujočega projektne sklopa zasledovala predvsem naslednje osnovne tri cilje:

- Analiza stanja in značilnosti agrarne strukture v Sloveniji v letu 2010,
- Opredelitev strukturnih sprememb v zadnjem desetletju na podlagi primerjave podatkov popolnih popisov kmetijstva v letih 2000 in 2010,
- Opredelitev strukturnih sprememb na regionalni ravni oziroma na ravni 12 statističnih regij v Sloveniji.

Vsebinsko metodološki pristop:

Nekatere od teh sprememb se spremljajo že v okviru rednih vzorčnih popisov kmetijstva, ki pa zaradi omejenega števila informacij ne predstavljajo dovolj relevantne osnove za prikaz vseh sprememb in gibanj, ki se dogajajo znotraj celotnega kmetijskega sektorja. Popolni popis kmetijstva, ki je bil izveden v sredini leta 2010, je glede na zastavljene vsebinske okvire poleg osnovnih podatkov o agrarni strukturi omogočil tudi pridobitev cele vrste drugih, za nadaljnji razvoj kmetijstva tudi zelo pomembnih informacij. V okviru projektne sklopa je bila tako izvedena podrobnejša analiza stanja na področju:

- Standardnih elementov agrarne strukture (raba zemljišč na kmetijski gospodarstvih, velikostna struktura kmetijskih gospodarstev, posetna in zemljiška razdrobljenost, proizvodno-ekonomska struktura kmetijskih gospodarstev),
- Delovne sile na kmetijskih gospodarstvih, kjer je glede na razpoložljive podatke poleg socialne in zaposlitvene strukture prebivalstva na družinskih kmetijah podrobneje

obdelana tudi delovna v kmetijskih podjetjih,

- Regionalnih značilnosti agrarne strukture, kjer je analiza glede na razpoložljivo prostorsko raven opravljena v okviru veljavne uradne regionalizacije na ravni statističnih regij.

Analiza je potekala s pomočjo standardnih empiričnih raziskovalnih metod za obdelavo statističnih podatkov. Uporabljen je bil metodološki pristop, ki je omogočal spremljanje in analiziranje agrarne strukture v prostoru in času. Slednje pomeni, da je bila v okviru večine analiz izvedena tudi časovna primerjava z rezultati popolnega popisa kmetijstva iz leta 2000, s tem pa je bila omogočena tudi opredelitev glavnih razvojnih trendov v agrarni strukturi slovenskega kmetijstva.

Vsebinski sklop 1b: Struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in EU

Cilji projektnega sklopa:

- Splošna statistična primerjava strukture kmetijskih gospodarstev s stanjem in trendi v drugih državah članicah oziroma skupinah držav članic,
- Vsebinsko poglobljena primerjava na podlagi izbranih ekonomskih, socialnih in okoljskih parametrov strukture kmetijstva.

Vsebinsko metodološki pristop:

Analiza, opravljena v okviru tega vsebinskega sklopa, omogoča umestitev slovenskega kmetijstva v širšem mednarodnem okolju. Poleg uporabe standardnih parametrov za ponazoritev stanja strukture kmetijstva in kmetijskih gospodarstev so bili uporabljeni tudi izbrani izvedeni ekonomski in tehnološki parametri (na enoto vložka oziroma proizvoda) za primerjalno analizo:

- Intenzivnosti kmetijske pridelave,
- Produktivnosti dela v kmetijstvu,
- Ekonomske moči in učinkovitosti kmetijskih gospodarstev,
- Socio-ekonomskih značilnosti kmetijskih gospodarstev.

Z vsebinsko metodološkega vidika je bila opravljena prva primerjalna analiza, ki je temeljila na evropsko primerljivem popolnem Popisu kmetijstva 2010. Ker v času trajanja projekta še niso bili na voljo podatki za vse države EU, smo izvedli primerjalno analizo v okviru obstoječih podatkov. V tabelah so večinoma predstavljene celotne serije podatkov, indeksi pa so večinoma izračunani za serije, ki so bile dostopne (največkrat za obdobje 2007-2003). Največjo zadrego je predstavljalo pomanjkanje podatkov v letu 2000 (manjkajo podatki za EU 15 za Francijo, od novih držav članic pa so na voljo le podatki za Latvijo Madžarsko Slovenijo in Slovaško). Za leto 2010 pa do konca septembra 2012 še ni bilo podatkov za Belgijo, Bolgarijo, Dansko, Grčijo, Luksemburg, Romunijo in Veliko Britanijo. Po napovedih EUROSTATa bi naj bili podatki Popisa kmetijstva 2010 za vse države članice na voljo v letu 2013.

Strukturne primerjave na osnovi vzorčnega popisa kmetijstva 2007 kažejo, da se razvojni zaostanek Slovenije za državami z razvitejšim kmetijstvom, navkljub kar precejšnjim spremembam v velikostni in socio-ekonomski strukturi, ne zmanjšuje tako hitro, kot bi si želeli. Z vstopom Bolgarije in Romunije, ki imata izrazito slabo agrarno strukturo, se je razlika do evropskega povprečja sicer navidezno zmanjšala, trendi in primerjave s starimi državami članicami (EU-15) pa kažejo, da so strukturne spremembe še vedno prepočasne. To velja tako za izboljšanje velikostne in posestne strukture, kot tudi za izboljšanje ravni produktivnosti in starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev. Praktično pri vseh navedenih kazalcih se namreč slovensko kmetijstvo uvršča na rep držav članic EU.

Vsebinski sklop 2: Projekcija pričakovanih učinkov sprememb kmetijske politike in gibanja cen

Na ravni posameznih sektorjev smo ocenjevali učinke z modelom delnega ravnovesja za ključne trge kmetijskih proizvodov (žita, mleko in mlečni izdelki, meso različnih živalskih vrst, jajca). Zanje smo pripravili projekcije obsega proizvodnje, domače porabe, neto trgovine in vrednosti proizvodnje. Model smo predhodno razvili v okviru EU projekta

AgMEMOD, za potrebe priprave projekcij različnih scenarijev pa smo ga ustrezno nadgradili. AGMEMOD je dinamičen, pretežno rekurziven sintetičen model delnega ravnovesja. Serije posameznih enačb, ki opisujejo ključne trge, sestavlja medsebojno povezan sistem, ki se uravnovesi z neto trgovino posameznega proizvoda. Domače odkupne cene so preko enačb cenovnih transmisij povezane z EU cenami. Cene in politične spremenljivke določajo raven pridelave in porabe posameznega proizvoda. Specifikacije enačb upoštevajo tudi križne učinke in biološke omejitve. Zaradi podatkovnih omejitev so modelni parametri določeni s pomočjo kalibracije in ocen strokovnjakov. Na agregatni (nacionalni) ravni smo projekcijo razvoja pripravili z istim orodjem s smiselno združitvijo obravnavanih spremenljivk.

Dobljeni modelni rezultati kažejo na precejšnjo občutljivost posameznih obravnavanih trgov na različne scenarije razvoja kmetijske politike na področju neposrednih plačil, na splošno še večja odstopanja pa nakazujejo v odvisnosti od cenovnih trendov v obravnavanem sedemletnem obdobju. Po pričakovanju so se za najbolj občutljive sektorje izkazali trgi, ki so bili v preteklosti in so še danes deležni razmeroma visokih proračunskih plačil predvsem v obliki zgodovinskih ali proizvodno vezanih plačil (goveje meso, mleko), medtem ko scenariji različnih ali enotnih regionalnih plačil na te sektorje nimajo tolikšnega vpliva, pomembno pa vplivajo na trge z žiti in predvsem posredno tudi na prašičerejo in perutninarstvo. Med proučevanimi sektorji s predvidenimi spremembami kmetijske politike ne glede na obravnavani scenariji največ pridobi reja drobnice (trg jagnjetine).

Na različne cenovne ravni ob trendih, ki so v modelne izračune vstopali kot eksogene spremenljivke, so ključni trgi odreagirali precej skladno s pričakovanji. Srednjeročni cenovni trendi, upoštevani v analizah, kažejo precej stabilne razmere na trgih z žiti, govejim in prašičjim mesom, po začetnem upadu umiritev razmer pri perutninskem mesu, zmerno rast pri jagnjetini, jajcih in sirih, precej občuten padec cen mleka ob odpravi mlečnih kvot, ki mu sledi trend zmerne rasti, pri maslu pa negativnemu trendu v prvih letih sledi bolj stabilno obdobje. Odklon cen navzdol ali navzgor ima zaradi vpliva na obseg proizvodnje večkratnik odklona v vrednosti proizvodnje, ki pa se na različnih trgih ne izrazi enako močno, saj na proizvodne odločitve vplivajo tudi omejitve biološke narave, ki se večinoma odrazijo v časovnih zamikih ali medsektorskih učinkih, ter na nekaterih trgih delna kompenzacija izgub ali stopnjevanje pozitivnih učinkov skozi proračunska plačila (najbolj izrazito pri drobnici) ali intenziviranje negativnih učinkov npr. pri govejem mesu.

Na agregatni ravni ocenjeni učinki nakazujejo za obravnavano srednjeročno obdobje verjetnost nadaljnje stagnacije obsega in vrednosti primarne kmetijske proizvodnje.

Vsebinski sklop 3: Analiza ekonomskih učinkov različnih ukrepov kmetijske politike na ravni kmetijskih gospodarstev

Za potrebe analize in za kasnejšo presojo učinkov kmetijske politike je bil uporabljen statični deterministični model kmetijskih gospodarstev, ki temelji na realnih podatkih o kmetijskih gospodarstvih, ki so v letih 2010 in 2011 zaprosila za neposredna plačila. Prezeta in za potrebe modela prilagojena je podatkovna baza Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP), ki vključuje individualne podatke o subvencijah na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev (KMG_MID).

Model vključuje fizične kazalce o površinah in številu izplačanih premij in plačilnih pravic in omogoča simulacijo različnih višin in vrst neposrednih plačil v skladu z izborom potencialne sheme, oblikovanje prerazdelitvenih razredov ter analizo sprememb po proizvodnih tipih kmetijskih gospodarstev, po območjih težavnostnih razmer za kmetijstvo, velikostnih razredih in regionalni pripadnosti.

Model je statičen, kar pomeni, da se osnovni fizični kazalci ne spreminjajo v odvisnosti od sprememb ekonomskih kazalcev (neposredna plačila) in determinističen, ker so vrednosti ekonomskih kazalcev dane eksogeno. Model omogoča presojo rezultatov z vidika sprememb v obsegu neposrednih plačil ter sprememb v obsegu prihodkov (ob

predpostavki nespremenjenih cen) na ravni posameznega kmetijskega gospodarstva. Analiza različnih scenarijev uveljavitve reforme plačil prvega stebra SKP je pokazala, da bodo spremembe kmetijske politike povzročile precejšnje spremembe v višini plačil na ravni posameznih gospodarstev, posledično pa tudi na ravni proizvodnih usmeritev, regij in območij težavnostnih razmer.

V prvem letu reforme (2014) bodo spremembe v obsegu plačil pri večini gospodarstev razmeroma majhne. V primerjavi z ravni pred reformo se plačila praviloma ne bodo zmanjšala ali povečala za več kot 20%. Večje povečanje plačil po vseh scenarijih lahko pričakujemo le na gospodarstvih z vinogradi, ki pred reformo niso bili vključeni v shemo enotnih plačil, ter na gospodarstvih z vrtninami pri scenarijih, ki vključujejo proizvodno vezana plačila za vrtnine.

Spremembe v višini plačil po ukinitvi konvergenčnih plačil v letu 2019 bodo po proizvodnih usmeritvah, regijah in območjih težavnostnih razmer različno intenzivne in odvisne od izbranega scenarija ter izhodiščne višine in strukture plačil na posameznem gospodarstvu.

Učinkovitih sektorskih politik s plačili prvega stebra že pri zdajšnjem sistemu ni mogoče voditi, po reformi pa bo za to še manj možnosti. Pomembno je poznati prihodkovne učinke reforme na posamezne sektorje, oziroma še boljše, na posamezne tipe gospodarstev znotraj sektorja. Več prostora na področju spodbujanja razvoja posameznih sektorjev bo v prihodnje najbrž mogoče najti znotraj ukrepov programa razvoja podeželja - predvsem na področju prenosa znanja v prakso in ukrepov za večjo konkurenčnost. Politiko razvoja podeželja je treba načrtovati tudi ob upoštevanju pričakovanih posledic reforme prvega stebra plačil.

6. Ocena stopnje realizacije programa dela na raziskovalnem in zastavljenih raziskovalnih ciljev⁵

Dogovorjen program dela raziskovalnega projekta je bil v celoti realiziran.

7. Utemeljitev morebitnih sprememb programa raziskovalnega projekta oziroma sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine⁶

Pri izvedbi programa raziskovalnega projekta ni prišlo do pomembnejših sprememb. Zaradi nedostopnosti nekaterih podatkov so bile nekoliko okrnjene le primerjave v vsebinskem sklopu 1, kar je obrazloženo v točki 5 in natančneje v bolj poglobljenem vsebinskem poročilu, ki je priložen kot Priloga 1.

8. Najpomembnejši znanstveni rezultati projektne skupine⁷

Znanstveni dosežek			
1.	COBISS ID	2397320	Vir: vpis v poročilo
	Naslov	SLO	Spreminjanje diskurzov kmetijske politike EU? Diskurzivna analiza govorov komisarja v obdobju 2000-2007
		ANG	Changing EU agricultural policy discourses? The discourse analysis of Commissioner's speeches 2000-2007
	Opis	SLO	V prispevku so obravnavani različni pristopi, ki so značilni za akterje na področju skupne kmetijske politike: neomerkantilizem, multifunkcionalnost in neoliberalizem. Posebej je izpostavljen koncept neoliberalizma, ki postaja vse pomembnejši pri pripravi ozračja za nadaljnje reforme in liberalizacijo SKP.
			This paper is a combination of political economy and critical discourse analysis of public texts about the common agricultural policy (CAP) by concerned agents and the EU's agricultural Commissioner in the period of November, 2004 until October, 2007. The analysis reveals how concerned

		ANG	agents articulated three competing discourses (neomercantilism, multifunctionality, and neoliberalism). It also shows that elements of the discourse of neoliberalism in the Commissioner's speeches, despite her use of different discourses for different audiences, are becoming more and more important in order to facilitate further reforms and liberalisation of the CAP.
	Objavljeno v		Food Policy; 2009, vol. 34, iss. 2, str. 218-226
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
2.	COBISS ID	2708616	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Večstopenjska optimizacija obrokov za goveje pitance
		ANG	Multi-step beef ration optimisation
	Opis	SLO	Prispevek predstavlja metodo in orodje za optimiranje prehrane govejih pitancev, ki temelji na tehniki matematičnega programiranja. Na praktičnem primeru je ponazorjena uporabnost uporabljenega pristopa.
		ANG	The aim of this paper is to present the method and tool for optimisation of beef-fattening diets. Changes in policy environment and changes in costs of feed pose challenges for farm efficiency. We construct a spreadsheet from two modules based on mathematical deterministic programming techniques. In order to obtain an estimate of the magnitude of costs that may be incurred, the first module utilizes a linear program for least-cost ration formulation. The resulting value is then targeted as a cost goal in the second module. This is supported by weighted goal programming with a penalty function system. The approach presented here is an example of how a combination of mathematical programming techniques might be applied to prepare a user-friendly tool for 'optimal' ration formulations. We report results that confirm this approach as useful, since one is able to formulate a least-cost ration without risking a decrease in the ration's nutritive value or affecting the balance between nutrients.
	Objavljeno v		MTT Agrifood Research Finland.; Agricultural and food science; 2010; Vol. 19, no. 3; str. 193-206; Impact Factor: 0.597; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 0.694; WoS: AH, JY; Avtorji / Authors: Žgajnar Jaka, Erjavec Emil, Kavčič Stane
	Tipologija		1.01 Izvirni znanstveni članek
3.	COBISS ID	2888328	Vir: COBISS.SI
	Naslov	SLO	Uporaba pristopa harmonizacije kmetijske politike pri modeliranju kmetijstva EU
		ANG	Policy harmonized approach for the EU agricultural sector modelling
	Opis	SLO	Predstavljen je način, kako lahko kvantitativno iz vrednotimo učinke različnih ukrepov SKP, pri čemer učinke na ravni proizvodnje ocenimo s pomočjo tki. reakcijskih cen.
		ANG	Policy harmonized (PH) approach allows for the quantitative assessment of the impact of various elements of EU CAP direct support schemes, where the production effects of direct payments are accounted through reaction prices formed by producer price and policy price add-ons. Using the AGMEMOD model the impacts of two possible EU agricultural policy scenarios upon beef production have been analysed - full decoupling with a switch from historical to regional Single Payment scheme or alternatively with re-distribution of country direct payment envelopes via introduction of EU-wide flat area payment. The PH approach, by systematizing and harmonizing the management and use of policy data, ensures that projected differential policy impacts arising from changes in common EU policies reflect the likely actual differential impact as opposed to differences in how "common" policies are implemented within analytical models. In the second section of the paper the AGMEMOD model's structure is explained.

		The policy harmonized evaluation method is presented in the third section. Results from an application of the PH approach are presented and discussed in the paper's penultimate section, while section 5 concludes.
Objavljeno v		MTT Agrifood Research Finland.; Agricultural and food science; 2011; Vol. 20, no. 2; str. 119-130; Impact Factor: 0.923; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 0.782; WoS: AH, JY; Avtorji / Authors: Salputra Guna, Chantreuil Frédéric, Hanrahan Kevin, Donnellan Trevor, Leeuwen Myrna van, Erjavec Emil
Tipologija	1.01	Izvirni znanstveni članek

9. Najpomembnejši družbeno-ekonomsko relevantni rezultati projektne skupine⁸

	Družbenoekonomsko relevantni dosežki	
1.	COBISS ID	2843016 Vir: COBISS.SI
	Naslov	<i>SLO</i> Politična ocena uvedbe enotnih regionalnih plačil na ravni EU <i>ANG</i> Policy assessment of an EU wide flat area CAP payments system
	Opis	<i>SLO</i> Kot potencialno možnost razvoja SKP po letu 2013 prispevek obravnava uvedbo enotnih regionalnih plačil in ovrednoti pričakovane učinke s pomočjo modela AGMEMOD. <i>ANG</i> While the evolution of the Common Agricultural Policy (CAP) until 2013 is clear, European Union (EU) budgetary pressures and the perceived unfairness of the distribution of CAP support across Member States has led to uncertainty over the design of the CAP post 2013. One comprehensive reform option being considered is the implementation of an EU wide flat area payment (EUWFAP) system and a reduction of the total budget available for direct payments. It is hypothesised that the implementation of this policy proposal would lead to significant changes in the distribution of the EU budget and to the redistribution of agricultural production between the Member States, which could hinder the implementation of the proposal. This paper evaluates the rationality of the EUWFAP, based on the analysis of its budgetary and market impacts. Using the AGMEMOD 2020 combined model, the introduction of the EUWFAP in 2013 is compared with a baseline continuation of the current policy. Results suggest that there would be minor negative impacts on the agricultural production at the EU level, but that more substantial impact for some commodities, most notably beef, and could occur in the individual EU Member States. An important outcome of such a policy reform would be a substantial change in the budget allocation between Member States, which could help mitigate the budgetary tensions between the member States.
	Šifra	B.06 Drugo
	Objavljeno v	Butterworth Scientific; Economic Modelling; 2011; Vol. 28, no. 4; str. 1550-1558; Impact Factor: 0.701; Srednja vrednost revije / Medium Category Impact Factor: 1.032; A': 1; WoS: GY; Avtorji / Authors: Erjavec Emil, Chantreuil Frédéric, Hanrahan Kevin, Donnellan Trevor, Salputra Guna, Kožar Maja, Leeuwen Myrna van
	Tipologija	1.01 Izvirni znanstveni članek

10. Drugi pomembni rezultati projektne skupine²

Sodelovanje raziskovalne skupine pri posvetih in razpravah o aktualni reformi SKP in drugih razvojnih vprašanjih slovenskega kmetijstva.

Primeri:

ERJAVEC, Emil, REDNAK, Miroslav, VOLK, Tina. Flexibility of the basic payment scheme - the tool for more targeted approach in the CAP 2020 reform for some regions? : [predavanje na: Direct payments in the CAP towards 2020 "Do we need more flexibility for implementation at member states level to address the new challenges?", Brussels, 28 February 2012]. 2012. [COBISS.SI-ID 3016328]

REDNAK, Miroslav. Predstavitev ocene učinkov spremembe kmetijske politike 2014 na višino plačil prvega stebra : predavanje na posvetu Neposredna plačila prvega stebra SKP 2014-2020 : sejem AGRA, Gornja Radgona, 27. avg. 2012. 2012. [COBISS.SI-ID 3901544]

REDNAK, Miroslav, ERJAVEC, Emil. Ocena učinkov reforme Skupne kmetijske politike na slovensko kmetijstvo : Posvet o reformi Skupne kmetijske politike do 2020, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Hoče, 18. november 2011. 2011. [COBISS.SI-ID 3772520]

ERJAVEC, Emil. Enaka višina plačil za njive in travinje bo zgrešila zastavljene cilje : reforma skupne kmetijske politike. Kmeč. glas, 2011, letn. 68, št. 49, str. 6. [COBISS.SI-ID 2974856]

CUNDER, Tomaž. Spremljanje razvoja kmetijstva v območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko dejavnost (OMD) : strokovna naloga : poročilo o opravljenem delu : [Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano]. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije, 2010. 180 str., tabele, graf. prikazi, zvd. [COBISS.SI-ID 3509096]

11. Pomen raziskovalnih rezultatov projektne skupine¹⁰

11.1. Pomen za razvoj znanosti¹¹

SLO

Raziskovalni projekt je izrazito aplikativne narave. Pri izvedbi analiz so bile uporabljene precej standardne statistične metode in različna ekonomska orodja, ki so bila posebej razvita ali nadgrajena za izvedbo raziskovalnega projekta. Rezultati projekta imajo zato predvsem neposredno uporabno vrednost, način izvedene analize in iz nje izhajajoči rezultati pa so lahko zanimivi tudi v mednarodnem okolju.

ANG

The research project has predominantly applied nature. Mostly standard statistical methods and various economic tools that have been specifically developed or upgraded have been applied in research project. Results obtained have therefore mainly applied value. The approach undertaken to answer specific questions and combinations of obtained results may be, however, interesting also in an international environment.

11.2. Pomen za razvoj Slovenije¹²

SLO

Rezultati izvedenega projekta lahko nudijo konzistentno podporo pri neposrednem odločanju nosilcev kmetijske politike o izboru za Slovenijo primernih ukrepov za programsko obdobje 2014-2020. Strokovno utemeljen in z več vidikov proučen nabor ukrepov, med katerimi se lahko in se morajo odločati nosilci kmetijske politike, lahko prispeva k izboru takšne kombinacije, ki bo pripomogla k bolj učinkovitemu doseganju zastavljenih ciljev. Kvantitativno ovrednotenje pričakovanih posledic posameznih možnih izbir daje vpogled o realno pričakovanih učinkih odločitev v daljšem časovnem obdobju in s tem nakazuje razvojno dinamiko obravnavanega področja.

ANG

The results of the project can provide consistent support for decision-making in the field of agricultural policy, in this case in selection of appropriate measures for the programming period 2014-2020. Set of potentially measures between which agricultural policy makers can and has to decide are professionally grounded and examined from several aspects. This can contribute to the selection of combination that will enhance more effective achievement of the agricultural policy objectives. Quantitative evaluation of the expected effects of individual possible choices gives an insight of the expected impacts of policy decisions taken in longer period and indicates the development dynamics of topics studied.

12. Vpetost raziskovalnih rezultatov projektne skupine.

12.1. Vpetost raziskave v domače okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v domačih znanstvenih krogih
 pri domačih uporabnikih

Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?¹³

KMetijsko gozdarska zbornica Slovenije in nekatere druge nevladne organizacije, ki so aktivne na področju kmetijstva

12.2. Vpetost raziskave v tuje okolje

Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- v mednarodnih znanstvenih krogih
 pri mednarodnih uporabnikih

Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujini raziskovalnimi inštitucijami:¹⁴

Vključenost v mednarodni konzorcij, ki še naprej razvija in nadgrajuje sektorski model evropskega kmetijstva AGMEMOD pod koordinacijo inštituta LEI iz Haaga (Nizozemska). Širjenje modela predvsem na države, ki želijo postati članice EU, in na 'vzhodnoevropske' države, ki v prihodnjih desetletjih lahko močno vplivajo na evropske kmetijske trge (Ukrajina, Rusija, Belorusija, Turčija, Kazahstan).
Vključenost v obdelavo nacionalnih podatkov za potrebe Evropskega statističnega urada Eurostat.

Kateri so rezultati tovrstnega sodelovanja:¹⁵

Sodelovanje pri razvoju metodologije, izmenjava pridobljenih izkušenj, skupne publikacije.

C. IZJAVE

Podpisani izjavljam/o, da:

- so vsi podatki, ki jih navajamo v poročilu, resnični in točni
- se strinjamo z obdelavo podatkov v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov za potrebe ocenjevanja in obdelavo teh podatkov za evidence ARRS
- so vsi podatki v obrazcu v elektronski obliki identični podatkom v obrazcu v pisni obliki
- so z vsebino letnega poročila seznanjeni in se strinjajo vsi soizvajalci projekta
- bomo sofinancerjem istočasno z zaključnim poročilom predložili tudi študijo ali elaborat, skladno z zahtevami sofinancerjev

Podpisi:

*zastopnik oz. pooblaščen oseba
raziskovalne organizacije:*

in

vodja raziskovalnega projekta:

Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta

Stanko Kavčič

ŽIG

Kraj in datum:

Ljubljana	9.10.2012
-----------	-----------

Oznaka prijave: ARRS-CRP-ZP-2012-05/51

¹ Zaradi spremembe klasifikacije je potrebno v poročilu opredeliti raziskovalno področje po novi klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science). Prevajalna tabela med raziskovalnimi področji po klasifikaciji ARRS ter po klasifikaciji FOS 2007 (Fields of Science) s kategorijami WOS (Web of Science) kot podpodročji je dostopna na spletni strani agencije (<http://www.arrs.gov.si/sl/gradivo/sifranti/preslik-vpp-fos-wos.asp>). [Nazaj](#)

² Podpisano izjavo sofinancerja/sofinancerjev, s katero potrjuje/jo, da delo na projektu potekalo skladno s programom, skupaj z vsebinsko obrazložitvijo o potencialnih učinkih rezultatov projekta obvezno priložite obrazcu kot prilogo (v skeniranem PDF formatu) in jo v primeru, da poročilo ni polno digitalno podpisano, pošljite po pošti na Javno agencijo za raziskovalno dejavnost RS. [Nazaj](#)

³ Napišite povzetek raziskovalnega projekta (največ 3.000 znakov v slovenskem in angleškem jeziku) [Nazaj](#)

⁴ Napišite kratko vsebinsko poročilo, kjer boste predstavili raziskovalno hipotezo in opis raziskovanja. Navedite ključne ugotovitve, znanstvena spoznanja, rezultate in učinke raziskovalnega projekta in njihovo uporabo ter sodelovanje s tujimi partnerji. Največ 12.000 znakov vključno s presledki (približno dve strani, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁵ Realizacija raziskovalne hipoteze. Največ 3.000 znakov vključno s presledki (približno pol strani, velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

⁶ V primeru bistvenih odstopanj in sprememb od predvidenega programa raziskovalnega projekta, kot je bil zapisan v predlogu raziskovalnega projekta oziroma v primeru sprememb, povečanja ali zmanjšanja sestave projektne skupine v zadnjem letu izvajanja projekta (obrazložitev). V primeru, da sprememb ni bilo, to navedite. Največ 6.000 znakov vključno s presledki (približno ena stran, velikosti pisave 11). [Nazaj](#)

⁷ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Raziskovalni dosežek iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'. [Nazaj](#)

⁸ Znanstveni in družbeno-ekonomski dosežki v programu in projektu so lahko enaki, saj se projektna vsebina praviloma nanaša na širšo problematiko raziskovalnega programa, zato pričakujemo, da bo večina izjemnih dosežkov raziskovalnih programov dokumentirana tudi med izjemnimi dosežki različnih raziskovalnih projektov.

Družbeno-ekonomski rezultat iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) vpišete tako, da izpolnite COBISS kodo dosežka – sistem nato sam izpolni naslov objave, naziv, IF in srednjo vrednost revije, naziv FOS področja ter podatek, ali je dosežek uvrščen v A'' ali A'.

Družbenoekonomski dosežek je po svoji strukturi drugačen, kot znanstveni dosežek. Povzetek znanstvenega dosežka je praviloma povzetek bibliografske enote (članka, knjige), v kateri je dosežek objavljen.

Povzetek družbeno ekonomsko relevantnega dosežka praviloma ni povzetek bibliografske enote, ki ta dosežek dokumentira, ker je dosežek sklop več rezultatov raziskovanja, ki je lahko dokumentiran v različnih bibliografskih enotah. COBISS ID zato ni enoznačen izjemoma pa ga lahko tudi ni (npr. v preteklem letu vodja meni, da je izjemen dosežek to, da sta se dva mlajša sodelavca zaposlila v gospodarstvu na pomembnih raziskovalnih nalogah, ali ustanovila svoje podjetje, ki je rezultat prejšnjega dela ... - v obeh primerih ni COBISS ID). [Nazaj](#)

⁹ Navedite rezultate raziskovalnega projekta iz obdobja izvajanja projekta (do oddaje zaključnega poročila) v primeru, da katerega od rezultatov ni mogoče navesti v točkah 7 in 8 (npr. ker se ga v sistemu COBISS ne vodi). Največ 2.000 znakov vključno s presledki. [Nazaj](#)

¹⁰ Pomen raziskovalnih rezultatov za razvoj znanosti in za razvoj Slovenije bo objavljen na spletni strani: <http://sicris.izum.si/> za posamezen projekt, ki je predmet poročanja [Nazaj](#)

¹¹ Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹² Največ 4.000 znakov vključno s presledki [Nazaj](#)

¹³ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁴ Največ 500 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

¹⁵ Največ 1.000 znakov vključno s presledki (velikosti pisave 11) [Nazaj](#)

Obrazec: ARRS-CRP-ZP/2012-05 v1.00c
24-F1-23-2C-D9-49-6F-17-82-63-55-11-A6-AB-DD-0B-DD-52-D7-5D

CRP:

Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva do leta 2020

Vsebinski sklop 1a:

Struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji

Uvod

Slovenija se po vstopu v Evropsko unijo (EU) in vključenju v mehanizme skupne kmetijske politike (SKP) sooča z intenzivnimi strukturnimi spremembami. Te se kažejo tako na različnih področjih osnovne kmetijske pridelave, kot tudi na ostalih področjih kmetijske dejavnosti (predelava in trženje kmetijskih pridelkov, gozdarstvo, druge storitvene dejavnosti, dopolnilne dejavnosti, itd). Ker je njihova intenzivnost zelo različna tudi s prostorsko-regionalnega vidika je raziskava v okviru pričujočega projektnega sklopa zasledovala predvsem naslednje osnovne tri cilje:

- Analiza stanja in značilnosti agrarne strukture v Sloveniji v letu 2010,
- Opredelitev strukturnih sprememb v zadnjem desetletju na podlagi primerjave podatkov popolnih popisov kmetijstva v letih 2000 in 2010,
- Opredelitev strukturnih sprememb na regionalni ravni oziroma na ravni 12 statističnih regij v Sloveniji.

Vsebinsko metodološki pristop

Nekatere od teh sprememb se v določeni meri spremljajo že v okviru rednih vzorčnih popisov kmetijstva, ki pa zaradi omejenega števila informacij ne predstavljajo dovolj relevantne osnove za prikaz vseh sprememb in gibanj, ki se dogajajo znotraj celotnega kmetijskega sektorja. Popolni popis kmetijstva, ki je bil izveden v sredini leta 2010, je glede na zastavljene vsebinske okvire poleg osnovnih podatkov o agrarni strukturi omogočil tudi pridobitev cele vrste drugih, za nadaljnji razvoj kmetijstva tudi zelo pomembnih informacij. V okviru projektnega sklopa je bila tako izvedena podrobnejša analiza stanja na področju:

- Standardnih elementov agrarne strukture (raba zemljišč na kmetijski gospodarstvih, velikostna struktura kmetijskih gospodarstev, posestna in zemljiška razdrobljenost, proizvodno-ekonomska struktura kmetijskih gospodarstev),
- Delovne sile na kmetijskih gospodarstvih, kjer je glede na razpoložljive podatke poleg socialne in zaposlitvene strukture prebivalstva na družinskih kmetijah podrobneje obdelana tudi delovna v kmetijskih podjetjih,
- Regionalnih značilnosti agrarne strukture, kjer je analiza glede na razpoložljivo prostorsko raven opravljena v okviru veljavne uradne regionalizacije na ravni statističnih regij.

Zaradi zamude pri objavi določenih podatkov žal ni bilo možno analizirati nekaterih dodatnih značilnosti agrarne strukture v Sloveniji, predvsem tistih s področja proizvodnih postopkov in metod, ki neposredno ali posredno vplivajo na obremenitve okolja s strani kmetijske dejavnosti (gnojenje, načini obdelave tal, uporabljene tehnologije v živinoreji) ali pa tistih, ki prispevajo k izboljševanju stanja v okolju (alternativni viri energije, ohranjanje krajinskih elementov ipd).

Analiza je potekala s pomočjo standardnih empiričnih raziskovalnih metod za obdelavo statističnih podatkov. Uporabljen je bil metodološki pristop, ki je omogočal spremljanje in analiziranje agrarne strukture v prostoru in času. Slednje pomeni, da je bila v okviru večine analiz izvedena tudi časovna primerjava z rezultati popolnega popisa kmetijstva iz leta 2000, s tem pa je bila omogočena tudi opredelitev glavnih razvojnih trendov v agrarni strukturi slovenskega kmetijstva.

Število kmetijskih gospodarstev in raba zemljišč

V Sloveniji se je v času Popisa kmetijstva 2010 s kmetijsko dejavnostjo ukvarjalo 74.646 kmetijskih gospodarstev (KMG). V primerjavi s Popisom kmetijstva 2000 se je število KMG v desetletnem obdobju zmanjšalo za 12 tisoč oziroma za skoraj 14%. Precej manj se je zmanjšala površina kmetijske zemlje na popisanih gospodarstvih. V letu 2010 so upravljala s 507 tisoč ha kmetijskih zemljišč, od tega so imela v uporabi (KZU) dobrih 474 tisoč ha. V primerjavi s podatki popisa iz leta 2000 se je skupna površina KZU zmanjšala za okoli 11 tisoč ha oziroma dobra 2%. Ker se je število kmetijskih gospodarstev v obdobju 2000-2010 zmanjšalo bolj kot površina kmetijskih zemljišč v uporabi, se je povprečna velikost kmetijskih gospodarstev povečala od 5,6 ha v letu 2000 na 6,4 ha v letu 2010 oziroma za 13%.

Preglednica 1: Število gospodarstev po rabi zemljišč in povprečna velikost kmetijskih gospodarstev po vrstah rabe; 2000 in 2010

	Število gospodarstev		Indeks 2010/00	Površina rabe KZU (ha)		Indeks 2010/00	Povprečno ha/gospodarstvo		Indeks 2010/00
	2000	2010		2000	2010		2000	2010	
	Gospodarstva skupaj	86.467	74.646	86,3	485.879	474.432	97,6	5,6	6,4
Gospodarstva z njivami in vrtovi	80.877	63.272	78,2	170.570	170.144	99,8	2,1	2,7	127,5
Gospodarstva s sadovnjaki in oljčniki	42.727	22.161	51,9	13.062	10.082	77,2	0,3	0,5	148,8
Gospodarstva z vinogradi	35.129	26.328	74,9	16.603	16.351	98,5	0,5	0,6	131,4
Gospodarstva s trajnim travinjem*	74.230	61.949	83,5	285.410	277.492	97,2	3,8	4,5	116,5

* brez skupnih travnikov in pašnikov

Vir: SURS

Še bolj kot skupno število gospodarstev se je zmanjšalo število kmetijskih gospodarstev s posamezno vrsto rabe zemljišč. Število kmetijskih gospodarstev s sadovnjaki se je skoraj prepolovilo, nekoliko manj izrazito pa se je zmanjšalo tudi število gospodarstev pri drugih vrstah rabe. Podobno kot pri skupnih zemljiščih se je v manjšem obsegu zmanjšala tudi površina posameznih rab kmetijskih zemljišč. To velja praktično za vse vrste rabe zemljišč z izjemo njiv, ki je v primerjavi z letom 2000 ostala skoraj nespremenjena. Površine sadovnjakov so manjše za dobro petino, površine trajnega travinja za slabe 3%, površine pod vinogradi pa za dober odstotek. Pri analizi niso upoštevani skupni travniki in pašniki. Njihova površina se je v medpopisnem obdobju zmanjšala od 22.786 ha v letu 2000 na 8.221 ha v letu 2010. V strukturi kmetijskih zemljišč v uporabi trajni travniki in pašniki še vedno predstavljajo več kot polovico (58%), sledijo njive in vrtovi s 36% ter trajni nasadi s slabimi 6%. V primerjavi z letom 2000 se ti deleži niso bistveno spremenili. Gledano po vrstah rabe se je povprečna velikost od leta 2000 relativno najbolj povečala pri sadovnjakih (skoraj za 50%), sledijo vinogradi in njive (za okoli 30%), najmanj pa se je povečala povprečna površina trajnega travinja na gospodarstvo (za slabih 17%).

Podobni trendi v spreminjanju agrarne strukture, kot so prisotni na ravni celotnega slovenskega kmetijstva, so značilni tudi za trende v posameznih statističnih regijah. V medpopisnem obdobju 2000-2010 se je praktično v vseh regijah občutno zmanjšalo število KMG, še najbolj v Pomurski statistični regiji, kjer je padec znašal kar slabih 25%. Edino izjemo predstavlja Zasavska regija, kjer se je, v nasprotju z ostalimi, število KMG celo povečalo za dobra 2%. Obratni trend v tej regiji je vsekakor posledica splošne gospodarske krize, kjer se ob krizi v drugih gospodarskih dejavnostih očitno ponovno povečuje pomen kmetijstva. Medtem ko se je skupna površina KZU na gospodarstvih najbolj zmanjšala na območju Gorenjske statistične regije, pa se je na območju Notranjsko-kraške in Obalno-kraške regije celo povečala – predvsem na račun večje obdelanosti kraških pašnikov. V skladu z opisanimi trendi se je večinoma (razen v Zasavski regiji) povečala tudi povprečna velikost KMG.

Preglednica 2: Število gospodarstev po rabi zemljišč in povprečna velikost kmetijskih gospodarstev po regijah; 2000 in 2010

	Število gospodarstev		Indeks 2010/00	Površina rabe KZU (ha)		Indeks 2010/00	Povprečno ha/gospodarstvo		Indeks 2010/00
	2000	2010		2000	2010		2000	2010	

SLOVENIJA	86.423	74.455	86,2	485.879	474.432	97,6	5,6	6,4	113,3
Pomurska	11.804	8.876	75,2	66.236	64.076	96,7	5,6	7,2	128,7
Podravska	14.790	12.291	83,1	82.862	80.516	97,2	5,6	6,6	116,9
Koroška	2.901	2.736	94,3	21.576	21.163	98,1	7,4	7,7	104,0
Savinjska	12.898	11.411	88,5	67.951	67.297	99,0	5,3	5,9	111,9
Zasavska	1.048	1.072	102,3	6.161	6.003	97,4	5,9	5,6	95,3
Spodnjeposavska	5.759	5.222	90,7	27.895	26.693	95,7	4,8	5,1	105,5
JV Slovenija	9.537	8.069	84,6	50.233	49.400	98,3	5,3	6,1	116,2
Osrednjeslovenska	9.483	8.625	91,0	63.770	62.617	98,2	6,7	7,3	108,0
Gorenjska	5.040	4.450	88,3	33.402	31.411	94,0	6,6	7,1	106,5
Notranjsko-kraška	2.949	2.878	97,6	20.913	22.240	106,3	7,1	7,7	109,0
Goriška	6.539	5.772	88,3	32.391	29.414	90,8	5,0	5,1	102,9
Obalno-kraška	3.675	3.053	83,1	12.490	13.601	108,9	3,4	4,5	131,1

* brez skupnih travnikov in pašnikov

Vir: SURS

Poleg povprečne površine KZU na KMG na proces koncentracije kažejo tudi precejšnje spremembe velikostne strukture kmetijskih gospodarstev. Delež gospodarstev, ki imajo v uporabi nad 20 ha kmetijskih zemljišč, je v primerjavi z letom 2000 dvakrat večji (leta 2010 4,4%), kmetijska zemlja, ki jo ta gospodarstva uporabljajo, pa zavzema skoraj 30% skupne površine kmetijske zemlje v uporabi, kar je 12 odstotnih točk več kot leta 2000.

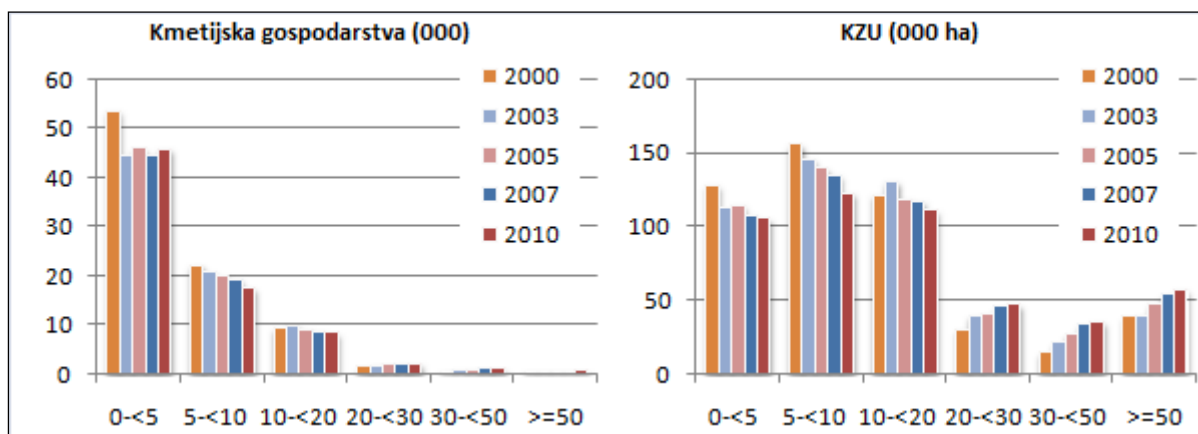
Preglednica 3: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikosti KZU; 2000 in 2010

	Kmetijska gospodarstva					Kmetijska zemlja v uporabi (KZU)*				
	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)		Površina (ha)		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010	2000	2010		2000	2010
<20 ha	84.651	71.358	84,3	97,9	95,6	403.852	337.495	83,6	83,1	71,1
>=20 ha	1.816	3.288	181,1	2,1	4,4	82.026	136.939	166,9	16,9	28,9
Skupaj	86.467	74.646	86,3	100,0	100,0	485.878	474.434	97,6	100,0	100,0

* brez skupnih travnikov in pašnikov

Vir: SURS

Slika 1: Število kmetijskih gospodarstev in površina po velikostnih razredih KZU; 2000-2010

Vir: SURS

Število kmetijskih gospodarstev in površina kmetijske zemlje v uporabi v velikostnih razredih do 20 ha KZU se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za okoli 16%. Zmanjševanje števila gospodarstev v teh razredih je potekalo dokaj enakomerno skozi celotno medpopisno obdobje, z izjemo kmetijskih gospodarstev v velikostnem razredu do 5 ha KZU. V tem velikostnem razredu se je število gospodarstev močno zmanjšalo v obdobju 2000-2003, kasneje pa se ni bistveno spremenilo.

Tako število kmetijskih gospodarstev, kot tudi površina kmetijske zemlje v uporabi se je v celotnem medpopisnem obdobju najbolj zmanjšala v velikostnem razredu od 5 do 10 ha KZU (za okoli petino), kljub temu pa se v tem velikostnem razredu še vedno nahaja okoli četrtina vseh gospodarstev in KZU.

Živinoreja

Z živinorejo se je leta 2010 ukvarjalo nekaj manj kot 59 tisoč kmetijskih gospodarstev, kar je skoraj 19 tisoč oziroma četrtina manj kot leta 2000. Medtem ko se je predvsem zmanjšalo število gospodarstev, ki redijo prašiče, perutnino, govedo ali kunce (za okoli 40%), manjše pa je tudi število gospodarstev s kozami, pa se je v obdobju 2000-2010 povečalo število gospodarstev, ki redijo ovce, konje ali jelenjad.

Še bolj izrazito kot pri rabi kmetijske zemlje, se procesi specializacije kažejo v živinoreji. V letu 2010 se je z živinorejo ukvarjalo 79% vseh gospodarstev, kar je 11 odstotnih točk manj kot leta 2000. Največ gospodarstev je v letu 2010 redilo govedo (48% vseh) in perutnino (48% vseh), sledijo pa gospodarstva s prašiči (35% vseh). Kmetijska gospodarstva so v letu 2010 redila 421.553 glav velike živine (GVŽ) oziroma dobrih 11% manj kot leta 2000. Največji padec števila živine v primerjavi z letom 2000 je opazen pri kuncih (-53%), prašičih (-37%) in perutnini (-27%), medtem ko je zmanjšanje števila govedi mnogo manj izrazito (-5%). Zaradi večjega padca števila kmetijskih gospodarstev od padca števila živine, se je povprečno število GVŽ na gospodarstvo povečalo od 6,1 v letu 2000 na 7,2 leta 2010 oziroma za 18%.

Proces koncentracije v živinoreji je opazen pri vseh vrstah živine z izjemo kuncev in jelenjadi, najbolj izrazit in enakomeren pa je v govedoreji. Gospodarstva z govedom so leta 2010 v povprečju redila 13,1 glave, kar je 4,2 glave več kot leta 2000. Povprečno število krav molznic na gospodarstvo se je v istem obdobju podvojilo (na 9,9 glav), poraslo pa je tudi povprečno število drugih krav (na 3,3 glave na gospodarstvo oziroma za 17%). Pri prašičih je bilo povečanje povprečnega števila živali na gospodarstvo med letoma 2000 in 2010 precej manjše (+7%), kar pa je v celoti posledica dogajanj v obdobju po letu 2007. Od leta 2000 do 2007 je povprečno število prašičev na gospodarstvo namreč poraslo od 13,5 na 17,2 glave, nato pa se je zaradi velikega padca števila živali do leta 2010 zmanjšalo na 14,4 glave.

Preglednica 4: Število kmetijskih gospodarstev z živino, število živine ter povprečno število živali na gospodarstvo; 2000 in 2010

	Število gospodarstev		Indeks 2010/00	Število živine		Indeks 2010/00	Št. glav/ gospodarstvo		Indeks 2010/00
	2000	2010		2000	2010		2000	2010	
Gospodarstva z govedom	56.097	36.119	64,4	499.546	472.333	94,6	8,9	13,1	146,9
Gospodarstva s kravami	47.265	29.030	61,4	198.261	174.695	88,1	4,2	6,0	143,5
Gospodarstva s prašiči	44.623	26.441	59,3	601.953	382.031	63,5	13,5	14,4	107,1
Gospodarstva s perutnino	58.929	36.240	61,5	6.731.009	4.900.990	72,8	114,2	135,2	118,4
Gospodarstva s konji	4.634	5.948	128,4	14.407	22.673	157,4	3,1	3,8	122,6
Gospodarstva z ovcami	4.330	6.181	142,7	96.027	137.737	143,4	22,2	22,3	100,5
Gospodarstva s kozami	4.775	4.214	88,3	29.385	34.864	118,6	6,2	8,3	134,3
Gospodarstva s kunci	12.682	8.051	63,5	180.274	85.088	47,2	14,2	10,6	74,3
Gospodarstva z jelenjadjo	190	352	185,3	4.189	7.341	175,2	22,0	20,9	94,6
Gospodarstva z živino (GVŽ)	77.452	58.648	75,7	470.498	421.553	89,6	6,1	7,2	118,3

Vir: SURS

Preglednica 5: Število kmetijskih gospodarstev z GVŽ, število GVŽ ter povprečno število GVŽ na gospodarstvo po regijah; 2000 in 2010

	Število gospodarstev		Indeks 2010/00	Število živine		Indeks 2010/00	Št. glav/ gospodarstvo		Indeks 2010/00
	2000	2010		2000	2010		2000	2010	
SLOVENIJA	77.452	58.648	75,7	470.498	421.553	89,6	6,1	7,2	118,3
Pomurska	10.568	6.748	63,9	59.843	43.933	73,4	5,7	6,5	115,0
Podravska	13.281	9.774	73,6	89.855	79.851	88,9	6,8	8,2	120,8
Koroška	2.860	2.503	87,5	24.163	23.809	98,5	8,4	9,5	112,6
Savinjska	12.128	9.882	81,5	75.882	72.636	95,7	6,3	7,4	117,5
Zasavska	1.021	963	94,3	5.708	5.325	93,3	5,6	5,5	98,9
Spodnjeposavska	5.202	4.190	80,5	22.394	19.333	86,3	4,3	4,6	107,2
JV Slovenija	8.616	6.578	76,3	44.439	39.589	89,1	5,2	6,0	116,7
Osrednjeslovenska	9.024	7.335	81,3	70.832	64.274	90,7	7,8	8,8	111,6
Gorenjska	4.856	3.839	79,1	39.838	39.525	99,2	8,2	10,3	125,5
Notranjsko-kraška	2.530	1.932	76,4	13.771	11.298	82,0	5,4	5,8	107,4
Goriška	5.080	3.599	70,8	19.738	18.104	91,7	3,9	5,0	129,5
Obalno-kraška	2.286	1.305	57,1	4.035	3.876	96,1	1,8	3,0	168,3

Vir: SURS

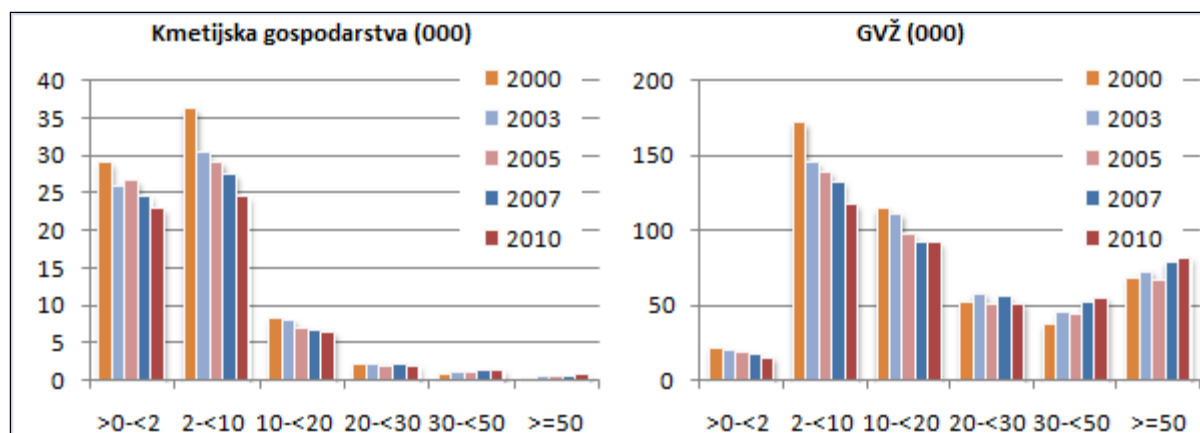
Podobno kot pri kmetijski zemlji se je tudi pri številu gospodarstev, ki redijo živino, njihovo število najmanj zmanjšalo v Zasavski regiji, najbolj pa v obeh, geografsko najbolj oddaljenih regijah – Obalno-kraški in Pomurski regiji. Pri številu živine (GVŽ) so trendi nekoliko drugačni. Med regijami, kjer se je čreda na KMG v povprečju najmanj zmanjšala, prednjačita predvsem Gorenjska in Koroška regija t.j. območji, kjer so naravne razmere za kmetijsko pridelavo sicer najbolj neugodne. Med regijami, kjer se je število živine najbolj zmanjšalo, pa je zopet potrebno izpostaviti Pomursko regijo, ki ima zato posledično tudi podpovprečno število GVŽ na gospodarstvo. Medtem ko je v Gorenjski regiji število GVŽ presežilo 10 glav na gospodarstvo, pa Obalno-kraška regija, kljub daleč največjemu relativnemu porastu, s 3,0 glave na gospodarstvo, še vedno precej zaostaja za slovenskim povprečjem.

Preglednica 6: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikosti GVŽ; 2000 in 2010

	Kmetijska gospodarstva					Število glav velike živine (GVŽ)				
	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)		Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010	2000	2010		2000	2010
<30	75.964	56.285	74,1	98,1	96,0	363.107	280.418	77,2	77,2	66,5
>=30	1488	2.363	158,8	1,9	4,0	107.391	141.135	131,4	22,8	33,5
Skupaj	77.452	58.648	75,7	100	100	470.498	421.553	89,6	100	100

Vir: SURS

Slika 2: Število kmetijskih gospodarstev in GVŽ po velikostnih razredih GVŽ; 2000-2010

Vir: SURS

Velikostna struktura na živinorejskih gospodarstvih se je v zadnjih desetih letih precej izboljšala. Število gospodarstev, ki redijo več kot 30 GVŽ, se je povečalo za 59%, ta gospodarstva pa redijo tretjino vseh GVŽ, kar je 11 odstotnih točk več kot v letu 2000. Podatki kažejo, da so procesi koncentracije v živinoreji nekoliko živahnejši kot pri kmetijski zemlji. Povprečno število živali na gospodarstvo se povečuje dokaj enakomerno v celotnem medpopisnem obdobju, velikostna struktura pa se izboljšuje predvsem zaradi rasti števila gospodarstev v večjih velikostnih razredih. Ob tem pa je zaskrbljujoče, da je pri večini proizvodnih usmeritev, še najbolj izrazito pa v prašičereji, proces opuščanja proizvodnje hitrejši od procesa koncentracije in specializacije na večjih gospodarstvih, posledično pa se zmanjšuje tudi skupno število GVŽ.

Delovna sila na kmetijskih gospodarstvih

V letu 2010 se je število oseb, ki delajo v kmetijstvu, zmanjšalo za skoraj 18%. Na kmetijskih gospodarstvih je tako v tem letu delalo dobrih 211.000 oseb, od tega 205.597 na družinskih kmetijah in 5.594 v kmetijskih podjetjih in zadrugah. Zanimivo je, da se je z relativnega vidika povečalo število plačane delovne sile na kmetijah ter zaposlenih v kmetijskih podjetjih in zadrugah, nasprotno pa se skoraj za petino zmanjšalo število v kmetijstvu zaposlenih družinskih članov na kmetijah.

Skupaj s sezonskim in priložnostnim delom ter strojnimi storitvami je vložek dela, izražen v polnovrednih delovnih močeh (PDM), znašal 77.012 PDM. Skupna zaposlenost v kmetijstvu se je tako v primerjavi s popisom 2000 zmanjšala za skoraj 29%. Povprečno število PDM na kmetijsko gospodarstvo se je v medpopisnem obdobju znižalo za 17% in sedaj znaša 1,03. Zmanjšal se je tudi vložek dela na enoto površine kmetijske zemlje v uporabi in sicer od 22 PDM/100 ha KZU leta 2000 na 16 PDM/100 ha KZU leta 2010 oziroma za skoraj 27%.

Preglednica 7: Delovna sila v kmetijstvu; 2000 in 2010

	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010
ŠTEVILO OSEB					
Zaposleni v podjetjih in zadrugah	4.058	5.594	137,9	1,6	2,6
Plačana delovna sila na kmetijah	197	352	178,7	0,1	0,2
Družinska delovna sila	252.528	205.245	81,3	98,3	97,2
- Gospodar	86.336	74.425	86,2	33,6	35,2
- Drugi družinski člani	166.192	130.820	78,7	64,7	61,9
Skupaj delovna sila v kmetijstvu	256.783	211.191	82,2	100,0	100,0
ŠTEVILO PDM					
Zaposleni v podjetjih in zadrugah	4.032	2.610	64,7	3,7	3,4
Plačana delovna sila na kmetijah	156	225	144,2	0,1	0,3
Nestalna delovna sila na kmetijah	3.622	4.686	129,4	3,4	6,1
Nestalna delovna sila v kmetijskih podjetjih in zadrugah	:	573	-	-	0,7
Družinska delovna sila	99.718	68.682	68,9	92,5	89,2
- Gospodar	44.690	34.645	77,5	41,5	45,0
- Drugi družinski člani	55.028	34.037	61,9	51,0	44,2
Strojne storitve na družinskih kmetijah	281	227	80,8	0,3	0,3
Strojne storitve v kmetijskih podjetjih in zadrugah	:	10	-	-	-
Skupaj zaposlenost v kmetijstvu	107.809	77.012	71,4	100,0	100,0
PDM/število oseb, ki delajo v kmetijstvu	0,42	0,36	86,9	-	-
PDM/100 ha KZU	22,2	16,2	73,2	-	-
PDM/gospodarstvo	1,25	1,03	82,7	-	-

Vir: SURS

V Sloveniji je še vedno več kot polovica delovne sile v kmetijstvu zaposlena na območju kmetijsko najbolj razvitih regij – Podravske, Savinjske in Pomurske. K celotnemu delovnemu potencialu najmanj prispevajo kraške in primorske regije, kjer v kmetijstvu dela le dobrih 12% vseh PDM v slovenskem kmetijstvu. Te regije v precejšnji meri odstopajo tudi v pogledu

koncentracije delovnih moči na gospodarstvo, kjer so ta praviloma delovno podhranjena. Kmetije z nadpovprečnim številom PDM na gospodarstvo pa so praviloma značilne za regije v osrednjem delu Slovenije – v Zasavski ter Savinjski regiji.

Vložek dela na enoto površine kmetijske zemlje v uporabi, kot eden od posrednih kazalnikov delovne intenzivnosti se po statističnih regijah giblje od 0,09 PDM/ha KZU v Notranjsko kraški regiji do 0,22 PDM/ha KZU v Zasavski regiji. Od kmetijsko razvitejših regij je delovno intenzivnejša predvsem Pomurska regija.

Preglednica 8: Polnovredne delovne moči in standardizirano pokritje po statističnih regijah v Sloveniji v letu 2010

	Število KMG	KZU (v ha)	Število PDM	Ekonomska velikost (v 1000 EUR)	PDM/KMG	Ekonomska velikost/ KG (v1000 €)	PDM/ha KZU	Ekonomska velikost / ha KZU (v 1000 €)
SLOVENIJA	74.646	474.432	77.012	913.194	1,03	12,2	0,16	1,92
Pomurska	8.890	64.076	8.186	123.125	0,92	13,8	0,13	1,92
Podravska	12.318	80.516	13.464	194.265	1,09	15,8	0,17	2,41
Koroška	2.743	21.163	3.232	41.481	1,18	15,1	0,15	1,96
Savinjska	11.434	67.297	13.493	138.279	1,18	12,1	0,20	2,05
Zasavska	1.075	6.003	1.340	8.531	1,25	7,9	0,22	1,42
Spodnjeposavska	5.227	26.693	5.447	50.150	1,04	9,6	0,20	1,88
JV Slovenija	8.079	49.400	7.528	76.847	0,93	9,5	0,15	1,56
Osrednjeslovenska	8.673	62.617	9.869	116.176	1,14	13,4	0,16	1,86
Gorenjska	4.476	31.411	5.118	67.728	1,14	15,1	0,16	2,16
Notranjsko-kraška	2.881	22.240	2.091	21.597	0,73	7,5	0,09	0,97
Goriška	5.790	29.414	4.928	51.638	0,85	8,9	0,17	1,76
Obalno-kraška	3.060	13.601	2.317	23.377	0,76	7,6	0,17	1,72

Vir: SURS

V Sloveniji še vedno ostaja zaskrbljujoča starostna struktura družinskih članov na kmetijskih gospodarstvih. Ta se še vedno slabša, saj je na kmetijah že več kot ena tretjina družinskih članov starejših od 55 let. To je kar je 4 odstotne točke več kot v letu 2000. Nasprotno se je delež družinskih članov, mlajših od 45 let v obdobju od leta 2000 zmanjšal za 7 odstotnih točk in sicer predvsem na račun zmanjšanja deleža družinskih članov mlajših od 25 let. Po podatkih popisa 2010 je mlajših od 45 let, manj kot polovica družinskih članov na družinskih kmetijah.

Preglednica 9: Starostna struktura družinskih članov na družinskih kmetijah; 2000 in 2010

	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010
<25 let	91.215	54.169	59,4	28,2	20,9
25-44 let	88.598	71.758	81,0	27,4	27,7
45-55 let	42.561	41.842	98,3	13,2	16,2
>=55 let	100.607	91.306	90,8	31,1	35,2
Družinski člani skupaj	322.981	259.075	80,2	100,0	100,0

Vir: SURS

Med statističnimi regijami imata daleč najslabšo strukturo obe kraški regiji. Pri obeh znaša delež družinskih članov, starejših od 55 let, več kot 40 %. Za obe je tudi značilen zelo nizek delež mlajših od 25 let, ki v Obalno kraški regiji znaša le 13,3%. Razmeroma nizek delež te skupine prebivalstva je značilen tudi za Pomursko regijo. Podobno in zelo nazorno sliko nam kaže tudi agregatni indeks staranja (razmerje med številom prebivalstva nad 55 let in številom prebivalstva do 25 let. Ta je najugodnejši v Koroški regiji, sledi ji Savinjska regija, daleč najslabše razmerje pa ima Notranjsko-kraška statistične regija.

Preglednica 10: Starostna struktura družinskih članov na družinskih kmetijah po statističnih regijah; 2000 in 2010

	<25 let		25-44 let		45-55 let		>=55 let	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
SLOVENIJA	91.215	54.169	88.598	71.758	42.561	41.842	100.607	91.306
Pomurska	11.664	5.686	12.325	8.656	6.464	4.977	14.248	11.617
Podravska	15.257	8.650	15.421	11.627	6.931	6.872	16.739	14.601
Koroška	3.625	2.362	3.163	2.877	1.547	1.703	3.187	3.206
Savinjska	14.972	8.903	13.675	11.789	6.343	6.568	14.279	13.385
Zasavska	1.132	830	1.164	1.104	531	668	1.218	1.322
Spodnjeposavska	5.797	3.807	5.738	4.955	2.905	3.071	6.538	6.365
JV Slovenija	10.205	6.464	9.778	7.574	4.371	4.736	10.926	9.564
Osrednjeslovenska	11.009	7.085	10.125	8.665	4.126	4.817	11.678	10.607
Gorenjska	6.181	3.743	5.200	4.676	2.404	2.359	6.092	5.544
Notranjsko-kraška	2.400	1.803	2.491	2.429	1.450	1.400	3.647	3.837
Goriška	6.460	3.635	6.333	5.053	3.502	3.109	7.690	7.321
Obalno-kraška	2.513	1.201	3.185	2.353	1.987	1.562	4.365	3.937

Vir: SURS

Preglednica 11: Starostna struktura družinskih članov na družinskih kmetijah po statističnih regijah; 2000 in 2010 (%)

	<25 let		25-44 let		45-55 let		>=55 let		Skupaj	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
SLOVENIJA	28,2	20,9	27,4	27,7	13,2	16,2	31,1	35,2	100	100
Pomurska	26,1	18,4	27,6	28,0	14,5	16,1	31,9	37,6	100	100
Podravska	28,1	20,7	28,4	27,8	12,8	16,5	30,8	35,0	100	100
Koroška	31,5	23,3	27,5	28,4	13,4	16,8	27,7	31,6	100	100
Savinjska	30,4	21,9	27,8	29,0	12,9	16,2	29,0	32,9	100	100
Zasavska	28,0	21,2	28,8	28,1	13,1	17,0	30,1	33,7	100	100
Spodnjeposavska	27,6	20,9	27,4	27,2	13,8	16,9	31,2	35,0	100	100
JV Slovenija	28,9	22,8	27,7	26,7	12,4	16,7	31,0	33,7	100	100
Osrednjeslovenska	29,8	22,7	27,4	27,8	11,2	15,5	31,6	34,0	100	100
Gorenjska	31,1	22,9	26,2	28,6	12,1	14,5	30,6	34,0	100	100
Notranjsko-kraška	24,0	19,0	24,9	25,7	14,5	14,8	36,5	40,5	100	100
Goriška	26,9	19,0	26,4	26,4	14,6	16,3	32,1	38,3	100	100
Obalno-kraška	20,9	13,3	26,4	26,0	16,5	17,3	36,2	43,5	100	100

Vir: SURS

Počasi, a vztrajno se izboljšuje izobrazbena struktura gospodarjev na družinskih kmetijah. Delež gospodarjev brez izobrazbe ali samo z osnovnošolsko izobrazbo se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšal za 15 odstotnih točk oziroma na 43%. Vzporedno se je povečal delež gospodarjev s poklicno ali srednjo izobrazbo, pa tudi tistih z višjo ali visoko izobrazbo.

Podobne spremembe zasledimo tudi pri kmetijski izobrazbi gospodarjev. V primerjavi z letom 2000 se je v letu 2010 delež gospodarjev, ki imajo samo praktične izkušnje v kmetijstvu zmanjšal za 19 odstotnih točk in sedaj znaša dobrih 64%. Skoraj za trikrat se je povečalo število gospodarjev, ki imajo opravljene tečaje iz kmetijstva, povečal pa se je tudi delež gospodarjev z različnimi oblikami formalne kmetijske izobrazbe.

Preglednica 12: Izobrazba gospodarjev na družinskih kmetijah; 2000 in 2010

	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010
Splošna izobrazba					
Brez ali nepopolna osnovna izobrazba	9.717	4.496	46,3	11,3	6,0
Osnovna izobrazba	40.698	27.704	68,1	47,1	37,2
Nižja ali srednja izobrazba	33.044	37.627	113,9	38,3	50,6
Višja ali visoka izobrazba	2.781	4.598	165,3	3,2	6,2
Ni podatka	96	0	-	0,1	0,0
Kmetijska izobrazba					
Samo praktične izkušnje	72.440	47.970	66,2	83,9	64,5
Tečaji iz kmetijstva	7.045	19.896	282,4	8,2	26,7
Poklicna ali srednja izobrazba	4.340	5.540	127,6	5,0	7,4
Višja ali visoka izobrazba	642	1.019	158,7	0,7	1,4
Ni podatka	1.869	0	-	2,2	0,0
Gospodarji skupaj	86.336	74.425	86,2	100,0	100,0

Vir: SURS

Tipologija in ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev

Popis kmetijskih gospodarstev 2010 je poleg proizvodne tipologije prvič omogočil tudi pridobitev podatka o namenu pridelave na kmetijskih gospodarstvih po statističnih regija. Podatek, ki sicer temelji le na ustni izjavi anketiranca, omogoča vsaj grobo oceno tržne naravnosti kmetijske pridelave v Sloveniji.

Od skupaj 74.646 popisanih kmetijskih gospodarstev jih je skoraj 60% izjavilo, da je njihova kmetijska pridelava pretežno ali pa v celoti namenjena za lastno porabo. Medtem ko je ta pretežno samooskrbni značaj pridelave značilen v pretežni meri za statistične regije v južni in jugozahodni Sloveniji, pa je severni in severovzhodni del bolj tržno naravn. V tem pogledu izstopajo predvsem Koroška, Gorenjska in Pomurska regija.

Preglednica 13: Struktura kmetijskih gospodarstev glede na namen kmetijske pridelave po statističnih regijah ; 2010

	Število kmetijskih gospodarstev				Kmetijska zemlja v uporabi			
	Samo za lastno porabo	Pretežno za lastno porabo	Neposredna prodaja	Prodaja preko posrednika	Samo za lastno porabo	Pretežno za lastno porabo	Neposredna prodaja	Prodaja preko posrednika
SLOVENIJA	46,4	13,1	10,2	30,3	19,5	7,4	16,5	56,6
Pomurska	34,5	18,5	7,3	39,7	10,0	7,4	17,0	65,5
Podravska	44,8	14,0	11,8	29,4	15,6	6,7	16,5	61,2
Koroška	37,3	9,4	8,7	44,5	15,7	5,7	13,1	65,5
Savinjska	48,8	12,6	5,9	32,7	22,5	8,4	8,1	61,0
Zasavska	47,8	15,2	6,6	30,4	29,9	11,5	9,3	49,3
Spodnjeposavska	54,8	13,5	12,3	19,3	27,6	9,7	18,7	44,0
JV Slovenija	61,8	10,4	6,1	21,6	29,7	7,1	15,7	47,5
Osrednjeslovenska	44,0	13,5	10,1	32,3	20,0	7,8	14,2	58,0
Gorenjska	39,2	11,3	8,6	41,0	15,7	6,2	11,1	67,0
Notranjsko-kraška	56,0	9,8	15,0	19,2	24,9	6,0	29,8	39,3
Goriška	39,3	11,8	14,8	34,1	19,0	7,2	25,6	48,2
Obalno-kraška	52,8	11,9	26,6	8,6	20,4	6,1	45,9	27,6

Vir: SURS

Bistveno večji je bil delež zemljišč (KZU), namenjenih tržni pridelavi. Neposredni prodaji (na domu ali na tržnici) in prodaji preko posrednika (zadruga ali drugega posrednika) je bila namenjena pridelava na več kot 2/3 kmetijskih zemljišč v uporabi. Medtem ko pri neposredni prodaji izstopajo predvsem statistične regije s tradicionalno vrtnarsko pridelavo na območju Primorske Slovenije, pa največ KZU za tržno pridelavo preko posrednika namenjajo kmetijska gospodarstva v Gorenjski, Pomurski in Koroški statistični regiji.

V Sloveniji je bilo v letu 2010 v določeno vrsto rastlinske oziroma živinorejske pridelave usmerjeno 71% kmetijskih gospodarstev. V okviru specializirane rastlinske pridelave prevladuje tip gospodarstev, ki je usmerjen v poljedelstvo (17%), sledijo pa mu gospodarstva, ki so usmerjena v gojenje trajnih nasadov, kamor se uvršča dobra desetina vseh kmetijskih gospodarstev. Med specializiranimi živinorejskimi gospodarstvi prevladuje pašna živinoreja, saj se z njo ukvarja 40% vseh kmetijskih gospodarstev. Slabih 30% kmetijskih gospodarstev spada v enega od tipov z mešano pridelavo, bodisi v tip mešana rastlinska pridelava, mešana živinoreja ali pa kombinacija obojega.

Preglednica 14: Kmetijska gospodarstva, KZU in ekonomska velikost po glavnih tipih kmetovanja; 2010

	Gospodarstva		KZU		Standardni prihodek	
	Število	Delež (%)	ha	Delež (%)	000 EUR	Delež (%)
Poljščine	12.778	17,1	63.191	13,3	62.666	6,9
Vrtnarstvo	523	0,7	2.173	0,5	27.253	3,0
Trajni nasadi	8.688	11,6	22.275	4,7	76.194	8,3
Pašna živinoreja	29.885	40,0	263.965	55,6	457.907	50,1
Prašiči in perutnina	914	1,2	12.479	2,6	92.419	10,1
Mešana rastlinska pridelava	5.513	7,4	17.811	3,8	31.544	3,5
Mešana živinoreja	4.929	6,6	26.505	5,6	47.735	5,2
Mešano rastlinska prid. živinoreja	11.416	15,3	66.033	13,9	117.477	12,9
Skupaj	74.646	100,0	474.432	100,0	913.194	100,0

Vir: SURS

Specializirana kmetijska gospodarstva so v letu 2010 upravljala z več kot tri četrtine (77%) kmetijske zemlje v uporabi. V okviru specializirane rastlinske pridelave se nahaja manj kot petina vse kmetijske zemlje v uporabi (dobrih 18%), v okviru poljedelske pridelave pa le 13%. Več kot 55% kmetijske zemlje v uporabi uporabljajo kmetijska gospodarstva, ki so usmerjena v rejo travojede živine. Kmetijska gospodarstva so v letu 2010 dosegla skupni standardni prihodek v višini 913 milijonov EUR, k čemur so specializirana gospodarstva prispevala 78%. Kar polovico skupnega standardnega prihodka so ustvarila gospodarstva, ki so bila usmerjena v rejo pašne živine.

Regionalna razporeditev kmetij po proizvodnih tipih je v veliki meri odraz naravnih, strukturnih in tehnoloških razmer v kmetijstvu na posameznem območju. Daleč največ specializiranih kmetij v Sloveniji se nahaja v Gorenjski in Osrednjeslovenski regiji, kjer njihov delež znaša več kot 85%, najmanj pa v Spodnjeposavski in Pomurski regiji. Med posameznimi tipi specializiranih kmetij je na kmetijskih gospodarstvih tip poljedelstvo najpogostejši v Pomurski regiji, tip gojenje trajnih nasadov je najbolj razširjen v Obalno-kraški regiji, tip pašna živina je najbolj zastopan v Gorenjski regiji, tip reja prašičev in perutnine pa v pomurski regiji. Tako okviru tipa mešana rastlinska pridelava kot tudi pri tipu mešana rastlinsko živinorejska pridelava se največ kmetijskih gospodarstev pojavlja v Pomurski regiji. Le pri tipu mešana živinorejska pridelava največji delež izkazuje Spodnjeposavska regija.

Tako kot za celotno državo tudi za regionalno raven velja, da se večina kmetijske zemlje v uporabi obdeluje v okviru tipa pašna živinoreja. V nekaterih regijah, kot je npr, Gorenjska statistična regija, se v okviru tega specializiranega tipa pridelave nahaja celo 83% vseh zemljišč. Edina izjema je praktično Pomurska regija, kjer se kar dobra tretjina vse KZU razvrsti pod tip specializirana poljedelska pridelava.

Preglednica 15: Kmetijska gospodarstva po glavnih tipih kmetovanja po statističnih regijah; 2010

	Poljščine	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živinoreja	Prašiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rast./ živinoreja	Skupaj
SLOVENIJA	12.778	523	8.688	29.885	914	5.513	4.929	11.416	74.646
Pomurska	2.620	57	891	893	282	1.415	517	2.215	8.890
Podravska	2.328	107	1.419	3.041	374	1.125	1.325	2.599	12.318
Koroška	260	z	54	1.701	z	42	176	485	2.743
Savinjska	1.580	61	481	6.469	81	350	1.099	1.313	11.434
Zasavska	115	z	42	734	z	z	30	134	1.075
Spodnjeposavska	659	45	810	1.176	46	712	580	1.199	5.227
JV Slovenija	1.249	23	707	3.124	27	837	666	1.446	8.079
Osrednjeslovenska	1.397	96	189	5.818	28	207	260	678	8.673
Gorenjska	553	40	118	3.200	14	83	100	368	4.476
Notranjsko-kraška	909	z	180	1.284	z	z	53	249	2.881
Goriška	747	51	1.953	2.126	21	265	104	523	5.790
Obalno-kraška	361	29	1.844	319	5	276	19	207	3.060

Vir: SURS

Preglednica 16: Struktura kmetijskih gospodarstev po glavnih tipih kmetovanja po statističnih regijah; 2010 (%)

	Poljščine	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živinoreja	Prašiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rast./ živinoreja	Skupaj
SLOVENIJA	17,1	0,7	11,6	40,0	1,2	7,4	6,6	15,3	100,0
Pomurska	29,5	0,6	10,0	10,0	3,2	15,9	5,8	24,9	100,0
Podravska	18,9	0,9	11,5	24,7	3,0	9,1	10,8	21,1	100,0
Koroška	9,5	:	2,0	62,0	:	1,5	6,4	17,7	100,0
Savinjska	13,8	0,5	4,2	56,6	0,7	3,1	9,6	11,5	100,0
Zasavska	10,7	:	3,9	68,3	:	:	2,8	12,5	100,0
Spodnjeposavska	12,6	0,9	15,5	22,5	0,9	13,6	11,1	22,9	100,0
JV Slovenija	15,5	0,3	8,8	38,7	0,3	10,4	8,2	17,9	100,0
Osrednjeslovenska	16,1	1,1	2,2	67,1	0,3	2,4	3,0	7,8	100,0
Gorenjska	12,4	0,9	2,6	71,5	0,3	1,9	2,2	8,2	100,0
Notranjsko-kraška	31,6	:	6,2	44,6	:	:	1,8	8,6	100,0
Goriška	12,9	0,9	33,7	36,7	0,4	4,6	1,8	9,0	100,0
Obalno-kraška	11,8	0,9	60,3	10,4	0,2	9,0	0,6	6,8	100,0

Vir: SURS

Preglednica 17: Kmetijska zemlja v uporabi po glavnih tipih kmetovanja po statističnih regijah; 2010

	Poljščine	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živinoreja	Prašiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rast./ živinoreja	Skupaj
SLOVENIJA	63.191	2.173	22.275	263.965	12.479	17.811	26.505	66.033	474.432
Pomurska	21.955	140	1.724	11.790	3.389	4.280	4.321	16.478	64.076
Podravska	10.396	408	5.302	32.461	6.310	3.534	7.291	14.815	80.516
Koroška	1.184	37	136	15.080	217	201	1.108	3.200	21.163
Savinjska	6.347	110	1.286	45.817	604	1.306	4.444	7.384	67.297
Zasavska	383	z	130	4.365	z	55	148	866	6.003
Spodnjeposavska	2.840	342	z	9.694	z	2.508	3.225	5.707	26.693
JV Slovenija	4.941	z	z	30.447	z	1.981	3.435	6.532	49.400
Osrednjeslovenska	5.294	505	456	49.607	369	837	1.293	4.256	62.617
Gorenjska	2.062	194	189	26.077	106	412	451	1.920	31.411
Notranjsko-kraška	3.966	28	468	15.371	40	799	218	1.349	22.240
Goriška	2.228	z	5.472	17.550	z	895	478	2.530	29.414
Obalno-kraška	1.596	z	4.070	5.706	z	1.004	94	997	13.601

Vir: SURS

Preglednica 18: Struktura kmetijske zemlje v uporabi po glavnih tipih kmetovanja po statističnih regijah; 2010 (%)

	Poljščine	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živinoreja	Praščiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rast./ živinoreja	Skupaj
SLOVENIJA	13,3	0,5	4,7	55,6	2,6	3,8	5,6	13,9	100,0
Pomurska	34,3	0,2	2,7	18,4	5,3	6,7	6,7	25,7	100,0
Podravska	12,9	0,5	6,6	40,3	7,8	4,4	9,1	18,4	100,0
Koroška	5,6	0,2	0,6	71,3	1,0	0,9	5,2	15,1	100,0
Savinjska	9,4	0,2	1,9	68,1	0,9	1,9	6,6	11,0	100,0
Zasavska	6,4	:	2,2	72,7	:	0,9	2,5	14,4	100,0
Spodnjeoposavska	10,6	1,3	:	36,3	:	9,4	12,1	21,4	100,0
JV Slovenija	10,0	:	:	61,6	:	4,0	7,0	13,2	100,0
Osrednjeslovenska	8,5	0,8	0,7	79,2	0,6	1,3	2,1	6,8	100,0
Gorenjska	6,6	0,6	0,6	83,0	0,3	1,3	1,4	6,1	100,0
Notranjsko-kraška	17,8	0,1	2,1	69,1	0,2	3,6	1,0	6,1	100,0
Goriška	7,6	:	18,6	59,7	:	3,0	1,6	8,6	100,0
Obalno-kraška	11,7	:	29,9	42,0	:	7,4	0,7	7,3	100,0

Vir: SURS

Glede na velikostne razrede ekonomske velikosti je bilo v letu 2010 več kot dve tretjini kmetijskih gospodarstev v razredih do 8.000 EUR. Ta gospodarstva so skupaj ustvarila slabo petino standardnega prihodka, upravljala tretjino vseh kmetijskih zemljišč v uporabi in redila slabo petino vseh GVŽ, na njih pa je bila zaposlena skoraj polovica vseh PDM v kmetijstvu. Več kot 20% gospodarstev in standardnega prihodka se nahaja v razredih ekonomske velikosti med 8.000 in 25.000 EUR, v teh razredih pa je skoraj 30% KZU, GVŽ in PDM. Le pri okoli 10% kmetijskih gospodarstev ekonomska velikost dosega ali presega 25.000 tisoč EUR, ta velikostni razred pa skupaj ustvari skoraj 60% celotnega standardnega prihodka.

Preglednica 19: Kmetijska gospodarstva, KZU, ekonomska velikost, GVŽ in PDM po velikostnih razredih ekonomske velikosti; 2010

	Kmetijska gospodarstva		KZU		Standardni prihodek		GVŽ		PDM	
	Število	Delež (%)	ha	Delež (%)	000 EUR	Delež (%)	Število	Delež (%)	Število	Delež (%)
do 8.000 EUR	51.461	68,9	157.280	33,1	173.782	19,0	81.790	19,4	37.750	49,0
8.000 do 25.000 EUR	15.644	21,0	133.726	28,2	210.709	23,1	117.429	27,9	20.827	27,1
25.000 EUR in več	7.541	10,1	183.426	38,7	528.703	57,9	222.333	52,7	18.437	23,9
Skupaj	74.646	100,0	474.432	100,0	913.194	100,0	421.553	100,0	77.012	100,0

Vir: SURS

Struktura kmetijskih gospodarstev glede na ekonomsko velikost je med statističnimi regijami precej podobna. V vseh imajo vodilni delež kmetijska gospodarstva z ekonomsko velikostjo do 8000 EUR. Ta delež se giblje med 52,4% (Koroška statistična regija) do 80,35 (Obalno-kraška regija). V vseh regijah je kmetij z ekonomsko velikostjo čez 25.000 EUR manj kot 16%, pri čemer na vrhu s 15,2% še najbolj izstopa Gorenjska regija, na dnu pa s 4,2% obalno kraška regija. Ekonomsko najmočnejša gospodarstva v kmetijsko pomembnejših regijah obdelajo tudi večino kmetijske zemlje. V Pomurski in Podravske regiji ta gospodarstva tako obdelajo več kot polovico KZU, v Gorenjski statistični regiji pa nekaj več kot 40% KZU. V kmetijsko šibkejših je razporeditev ravno obratna. V Zasavski regiji npr. kmetijska gospodarstva z ekonomsko močjo pod 8.000 EUR obdelajo kar 52,2% KZU.

Preglednica 20: Kmetijska gospodarstva in kmetijska zemlja v uporabi po velikostnih razredih ekonomske velikosti po statističnih regijah; 2010

	Število kmetijskih gospodarstev				Kmetijska zemlja v uporabi			
	do 8.000 €	8.000 do 25.000 €	25.000 € in več	Skupaj	do 8.000 €	8.000 do 25.000 €	25.000 € in več	Skupaj
SLOVENIJA	51.461	15.644	7.541	74.646	157.280	133.726	183.425	474.431
Pomurska	5.936	1.899	1.055	8.890	15.100	15.266	33.711	64.077
Podravska	8.157	2.466	1.695	12.318	21.001	18.661	40.853	80.515
Koroška	1.437	918	388	2.743	5.458	8.975	6.732	21.165
Savinjska	7.833	2.416	1.185	11.434	24.642	20.520	22.135	67.297
Zasavska	789	235	51	1.075	3.135	2.090	777	6.002
Spodnjeposavska	3.845	1.030	352	5.227	10.647	8.407	7.639	26.693
JV Slovenija	6.015	1.512	552	8.079	18.913	13.221	17.267	49.401
Osrednjeslovenska	5.840	1.923	910	8.673	22.191	18.464	21.961	62.616
Gorenjska	2.729	1.066	681	4.476	9.365	9.216	12.829	31.410
Notranjsko-kraška	2.238	507	136	2.881	10.090	6.274	5.876	22.240
Goriška	4.184	1.198	408	5.790	11.413	9.444	8.558	29.415
Obalno-kraška	2.458	474	128	3.060	5.327	3.187	5.087	13.601

Vir: SURS

Preglednica 21: Delež kmetijskih gospodarstev in kmetijske zemlje v uporabi po velikostnih razredih ekonomske velikosti po statističnih regijah; 2010

	Število kmetijskih gospodarstev				Kmetijska zemlja v uporabi			
	do 8.000 €	8.000 do 25.000 €	25.000 € in več	Skupaj	do 8.000 €	8.000 do 25.000 €	25.000 € in več	Skupaj
SLOVENIJA	68,9	21,0	10,1	100,0	33,2	28,2	38,7	100,0
Pomurska	66,8	21,4	11,9	100,0	23,6	23,8	52,6	100,0
Podravska	66,2	20,0	13,8	100,0	26,1	23,2	50,7	100,0
Koroška	52,4	33,5	14,1	100,0	25,8	42,4	31,8	100,0
Savinjska	68,5	21,1	10,4	100,0	36,6	30,5	32,9	100,0
Zasavska	73,4	21,9	4,7	100,0	52,2	34,8	12,9	100,0
Spodnjeposavska	73,6	19,7	6,7	100,0	39,9	31,5	28,6	100,0
JV Slovenija	74,5	18,7	6,8	100,0	38,3	26,8	35,0	100,0
Osrednjeslovenska	67,3	22,2	10,5	100,0	35,4	29,5	35,1	100,0
Gorenjska	61,0	23,8	15,2	100,0	29,8	29,3	40,8	100,0
Notranjsko-kraška	77,7	17,6	4,7	100,0	45,4	28,2	26,4	100,0
Goriška	72,3	20,7	7,0	100,0	38,8	32,1	29,1	100,0
Obalno-kraška	80,3	15,5	4,2	100,0	39,2	23,4	37,4	100,0

Vir: SURS

Dopolnilne dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih

Z različnimi oblikami dopolnilnih dejavnosti se je v letu 2010 ukvarjalo nekaj manj kot 17% vseh kmetijskih gospodarstev, medtem ko jih je bilo leta 2000 le slabih 5%. Izrazito povečanje je predvsem posledica tega, da je bilo v letu 2010 med dopolnilne dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih vključeno tudi gozdarstvo. Po podatkih popisa kmetijstva 2010 se je skoraj dve tretjini vseh kmetijskih gospodarstev, ki opravljajo dopolnilno dejavnost na kmetiji, ukvarjalo z gozdarstvom. Med ostalimi izstopajo predvsem štiri dejavnosti: različne oblike predelave hrane, turizem na kmetijskih gospodarstvih, predelava lesa ter storitve s kmetijsko mehanizacijo. V primerjavi z letom 2000 se je povečajo le število gospodarstev z dopolnilno dejavnostjo predelave sadja in zelenjave ter število drugih dejavnosti povezanih s pridelavo hrane, medtem ko se je število gospodarstev z ostalimi dopolnilnimi dejavnostmi zmanjšalo.

Preglednica 22: Število družinskih kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi; 2000 in 2010

	Število		Indeks 2010/00	Struktura (%)	
	2000	2010		2000	2010
Gospodarstva z vsaj eno dopolnilno dejavnostjo	3.987	12.517			
Predelava mesa	221	155	70,1	5,3	1,1
Predelava mleka	247	242	98,0	5,9	1,7
Predelava sadja in zelenjave	394	502	127,4	9,5	3,5
Druge dejavnosti, povezane s predelavo hrane	172	1.637	951,7	4,1	11,5
Predelava lesa	699	513	73,4	16,8	3,6
Opravljanje storitev s kmetijsko mehanizacijo za druge	750	310	41,3	18,1	2,2
Turizem na kmetijskem gospodarstvu	692	642	92,8	16,7	4,5
Domača obrt	268	167	62,3	6,5	1,2
Ribogojstvo	75	28	37,3	1,8	0,2
Gozdarske storitve	200	173	86,5	4,8	1,2
Gozdarstvo	-	9.078	-	-	63,7
Trgovina z lesom	104	26	-	2,5	-
Komunalne storitve	330	328	99,4	7,9	2,3
Proizvodnja in trženje energije iz obnovljivih virov energije	-	78	-	-	0,5
Drugo	-	407	-	-	2,9

Vir: SURS

CRP:

Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva do leta 2020

Vsebinski sklop 1b:

Struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in EU

Cilji sklopa:

- Splošna statistična primerjava strukture kmetijskih gospodarstev z stanjem in trendi v drugih državah članicah oziroma skupinah držav članic,
- Vsebinsko poglobljena primerjava na podlagi izbranih ekonomskih, socialnih in okoljskih parametrov strukture kmetijstva.

Vsebinsko metodološki pristop:

Primerjalne analize z drugimi članicami EU povedo, kje se Slovenija z vidika strukturnih značilnosti nahaja znotraj okvira držav, ki sicer izvajajo Skupno kmetijsko politiko. Z primerjavo trendov strukturnih sprememb pa je možno tudi oceniti, ali je bila strategija za izboljšanje agrarne strukture ustrezna oziroma ali je bil ustrezen izbor mehanizmov za doseg tega cilja. Z razvojnega vidika je še posebej pomembna primerjava z državami, ki imajo ali pa so imele v preteklosti podobno agrarno strukturo kot Slovenija.

Analiza, ki je bila opravljena v okviru projektnega sklopa, omogoča umestitev slovenskega kmetijstva v širšem mednarodnem okolju. Poleg uporabe standardnih parametrov za ponazoritev stanja strukture kmetijstva in kmetijskih gospodarstev so bili uporabljeni tudi izbrani izvedeni ekonomski in tehnološki parametri (na enoto vložka oziroma proizvoda) za primerjalno analizo:

- Intenzivnosti kmetijske pridelave,
- Produktivnosti dela v kmetijstvu,
- Ekonomske moči in učinkovitosti kmetijskih gospodarstev,
- Socio-ekonomskih značilnosti kmetijskih gospodarstev.

Z vsebinsko metodološkega vidika je bila opravljena prva primerjalna analiza, ki je temeljila na evropsko primerljivem popolnem Popisu kmetijstva 2010. Ker v času trajanja projekta še niso bili na voljo podatki za vse države EU, smo v okviru obstoječih podatkov izvedli primerjalno analizo za vse države članice EU. V tabelah so večinoma predstavljene celotne serije podatkov, indeksi pa so večinoma izračunani za serije, ki so bile dostopne (največkrat za obdobje 2007-2003). Največjo zadrego je predstavljalo pomanjkanje podatkov v letu 2000 (manjkajo podatki za EU 15 za Francijo, od novih držav članic pa so na voljo le podatki za Latvijo Madžarsko Slovenijo in Slovaško). Za leto 2010 pa do konca septembra 2012 še ni bilo podatkov za Belgijo, Bolgarijo, Dansko, Grčijo, Luksemburg, Romunijo in Veliko Britanijo. Po napovedih EUROSTATATA bi naj bili podatki Popisa kmetijstva 2010, za vse države članice na voljo v letu 2013.

Analiza je potekala s pomočjo standardnih empiričnih raziskovalnih metod za obdelavo statističnih podatkov. Uporabljen je bil metodološki pristop, ki je omogočal spremljanje in analiziranje agrarne strukture v prostoru in času.

Struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji in EU

Zemljišča in raba zemljišč

V letu 2010 je na območju EU-27 gospodarilo skoraj 12 milijonov kmetijskih gospodarstev, kar je skoraj dva krat več kot v letu 2000, ko je bilo nekaj več kot 6 milijonov kmetijskih gospodarstev. V tem času sta se zgodili dve širitvi evropske unije, saj je v letu 2004 vstopilo 10 novih članic (Ciper, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija), leta 2007 pa še Bolgarija in Romunija. Z vstopom Bolgarije in Romunije, ki sta se EU priključili v letu 2007, se je skupno število kmetijskih gospodarstev povečalo za tretjino.

V Preglednici 1 so predstavljeni osnovni podatki rabe kmetijskih zemljišč v Sloveniji in državah Evropske unije v letu 2007, saj do konca septembra 2012 še ni bilo na voljo podatkov Popisa strukture kmetijskih gospodarstev, ki je bil izveden v letu 2010, za vse države EU 27.

Preglednica 1: Kmetijska gospodarstva po rabi kmetijskih zemljišč v Sloveniji in EU-27 v letu 2007

	SLOVENIJA			EU-27		
	Število kmetijskih gospodarstev	Površina (ha)	Povprečna površina (ha)	Število kmetijskih gospodarstev	Površina (000 ha)	Povprečna površina (ha)
Kmetijska zemljišča v rabi	75.300	488.770	6,5	13.409.120	172.485	12,8
Njive (brez vrtov)	65.970	172.950	2,6	9.582.450	104.341	10,9
Sadovnjaki	25.390	8.940	0,4	1.751.790	2.507	1,4
Vinogradi	27.230	16.090	0,6	2.367.920	3.412	1,4
Travniki in pašniki	63.660	288.220	4,5	5.439.570	56.791	10,4

Vir: EUROSTAT

V Preglednici 1 so predstavljeni osnovni podatki rabe kmetijskih zemljišč v Sloveniji in državah Evropske unije v letu 2007, saj do konca septembra 2012 še ni bilo na voljo podatkov Popisa strukture kmetijskih gospodarstev, ki je bil izveden v letu 2010, za vse države EU 27.

Preglednica 2: Število kmetijskih gospodarstev s kmetijskimi zemljišči v uporabi v državah EU v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	197.050	173.220	170.060	164.550	149.090	95,0
Belgija	60.440	53.880	50.620	47.120	42.900*	87,5
Bolgarija	:	654.810	520.530	481.920	371.100*	73,6
Ciper	:	44.610	44.850	39.860	38.370	89,4
Češka	:	43.920	41.180	38.490	22.580	87,6
Danska	57.590	48.230	51.270	44.200	41.000*	91,6
Estonija	:	36.790	27.690	23.260	19.460	63,2
Finska	80.670	74.530	70.250	67.860	63.470	91,1
Francija	:	606.440	561.560	521.960	506.620	86,1
Grčija	811.320	818.470	828.160	854.120	706.400*	104,4
Irska	141.500	135.570	132.590	128.050	139.760	94,5
Italija	2.150.250	1.962.540	1.725.590	1.677.770	1.615.590	85,5
Latvija	137.720	126.440	128.130	107.490	83.070	85,0
Litva	:	272.060	252.880	230.200	199.650	84,6
Luksemburg	2.800	2.450	2.440	2.290	2.200	93,5
Madžarska	926.680	712.210	662.370	565.950	534.020	79,5
Malta	:	10.780	10.880	10.780	12.190	100,0
Nemčija	469.890	410.610	388.610	369.210	297.720	89,9
Nizozemska	100.060	84.240	80.350	74.940	70.630	89,0
Poljska	:	2.144.670	2.465.830	2.380.120	1.498.660	111,0
Portugalska	412.610	357.070	322.620	274.190	303.870	76,8
Romunija	:	4.299.360	4.121.250	3.851.790	3.856.300*	89,6
Slovaška	69.210	69.760	66.360	66.520	23.720	95,4
Slovenija	86.420	77.130	77.140	75.300	74.460	97,6
Španija	1.259.980	1.120.840	1.062.810	1.029.990	967.290	91,9
Švedska	79.760	66.810	75.010	72.160	70.360	108,0

V. Britanija	222.240	244.550	248.420	209.030	202.400*	85,5
EU 27	:	14.651.990	14.189.450	13.409.120	11.912.880	91,5
EU 15	:	6.159.450	5.770.360	5.537.440	5.179.300	89,9

* Začasni podatki
Vir: EUROSTAT

Trend zmanjšanja števila kmetijskih gospodarstev se nadaljuje, saj se je na ravni celotne unije v primerjavi z vzorčnim popisom 2007 njihovo število zmanjšalo za skoraj milijon in pol, oziroma za 11,1 %. Med posameznimi državami članicami so samo na Irskem, Malti in na Portugalskem zabeležili povečanja števila gospodarstev, povsod drugod pa stagnacijo oziroma zmerno upadanje njihovega števila. Najbolj se je zmanjšalo število kmetijskih gospodarstev na Slovaškem (-64,3%), Češkem (-41,3%) in na Poljskem (-37%).

Kmetijska gospodarstva so v letu 2007 upravljala z več kot 215 milijonov hektarjev zemljišč, od tega je bilo v kmetijski rabi dobrih 172 milijonov hektarjev. Kmetijsko gospodarstvo v EU-27 v povprečju obdeluje 12,9 ha kmetijske zemlje, kar je 1,1 ha ali 9,1% več kot leta 2003.

Preglednica 3: Kmetijska zemlja v uporabi v državah EU v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	3.388.230	3.257.220	3.266.240	3.189.110	2.878.170	97,9
Belgija	1.393.780	1.394.400	1.385.580	1.374.430	1.358.000*	98,6
Bolgarija	:	2.904.480	2.729.390	3.050.740	3.621.000*	105,0
Ciper	:	156.380	151.500	146.000	118.400	93,4
Češka	:	3.631.550	3.557.790	3.518.070	3.483.500	96,9
Danska	2.644.580	2.658.210	2.707.690	2.662.590	2.648.400*	100,2
Estonija	:	795.640	828.930	906.830	940.930	114,0
Finska	2.218.410	2.244.700	2.263.560	2.292.290	2.290.980	102,1
Francija	:	27.795.240	27.590.940	27.476.930	27.837.290	98,9
Grčija	3.583.190	3.967.770	3.983.790	4.076.230	:	102,7
Irsko	4.443.970	4.298.150	4.219.380	4.139.240	4.991.350	96,3
Italija	13.062.260	13.115.810	12.707.850	12.744.200	12.856.050	97,2
Latvija	1.432.680	1.489.350	1.701.680	1.773.840	1.796.290	119,1
Litva	:	2.490.960	2.792.040	2.648.950	2.742.560	106,3
Luksemburg	127.510	128.160	129.130	130.880	131.100*	102,1
Madžarska	4.555.110	4.352.370	4.266.550	4.228.580	4.686.340	97,2
Malta	:	10.790	10.250	10.330	11.450	95,7
Nemčija	17.151.560	16.981.750	17.035.220	16.931.900	16.704.040	99,7
Nizozemska	2.027.800	2.007.250	1.958.060	1.914.330	1.872.350	95,4
Poljska	:	14.426.320	14.754.880	15.477.190	14.447.290	107,3
Portugalska	3.863.090	3.725.190	3.679.590	3.472.940	3.668.150	93,2
Romunija	:	13.930.710	13.906.700	13.753.050	13.298.200*	98,7
Slovaška	2.159.900	2.137.500	1.879.490	1.936.620	1.895.500	90,6
Slovenija	485.880	486.470	485.430	488.770	482.650	100,5
Španija	26.158.410	25.175.260	24.855.130	24.892.520	23.752.690	98,9
Švedska	3.073.200	3.126.910	3.192.450	3.118.000	3.066.320	99,7
V. Britanija	15.798.510	16.105.810	15.956.960	16.130.490	15.918.000*	100,2
EU 27	:	172.794.350	171.996.200	172.485.050	167.497.000	99,8
EU 15	:	125.981.830	124.931.570	124.546.080	119.972.890	98,9

* Začasni podatki
Vir: EUROSTAT

V starih državah članicah (EU-15) je povprečna velikost kmetijskega gospodarstva 22,5 ha, kar je kar 3,5 krat več kot v novih državah članicah (EU-12), kjer znaša le 6,1 ha.

Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev se je z vstopom Bolgarije in Romunije zmanjšala za četrtno. Največja kmetijska gospodarstva so sicer na Češkem in v Veliki Britaniji, najmanjša pa na Malti, Cipru in v Romuniji. Slovenija s 6,5 ha kmetijske zemlje na gospodarstvo sodi med države z najmanjšo povprečno velikostjo gospodarstev. Tudi nepopolni podatki Popisa kmetijstva 2010 kažejo, da se povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v večini držav še naprej večja, izjema so le Malta, Ciper, Avstrija, Portugalska in Romunija, kjer ostaja na isti ravni, oziroma se je celo nekoliko zmanjšala.

Preglednica 4: Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v državah EU 27 v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	17,2	18,8	19,2	19,4	19,3	103,1
Belgija	23,1	25,9	27,4	29,2	31,7*	112,7
Bolgarija	:	4,4	5,2	6,3	9,8*	142,7
Ciper	:	3,5	3,4	3,7	3,1	104,5
Češka	:	82,7	86,4	91,4	154,3	110,5
Danska	45,9	55,1	52,8	60,2	64,6*	109,3
Estonija	:	21,6	29,9	39,0	48,4	180,3
Finska	27,5	30,1	32,2	33,8	36,1	112,2
Francija	:	45,8	49,1	52,6	54,9	114,9
Grčija	4,4	4,8	4,8	4,8	:	98,4
Irska	31,4	31,7	31,8	32,3	35,7	102,0
Italija	6,1	6,7	7,4	7,6	8,0	113,7
Latvija	10,4	11,8	13,3	16,5	21,6	140,1
Litva	:	9,2	11,0	11,5	13,7	125,7
Luksemburg	45,5	52,3	52,9	57,2	59,6*	109,3
Madžarska	4,9	6,1	6,4	7,5	8,8	122,3
Malta	:	1,0	0,9	1,0	0,9	95,7
Nemčija	36,5	41,4	43,8	45,9	56,1	110,9
Nizozemska	20,3	23,8	24,4	25,5	26,5	107,2
Poljska	:	6,7	6,0	6,5	9,6	96,7
Portugalska	9,4	10,4	11,4	12,7	12,1	121,4
Romunija	:	3,2	3,4	3,6	3,4*	110,2
Slovaška	31,2	30,6	28,3	29,1	79,9	95,0
Slovenija	5,6	6,3	6,3	6,5	6,5	102,9
Španija	20,8	22,5	23,4	24,2	24,6	107,6
Švedska	38,5	46,8	42,6	43,2	43,6	92,3
V. Britanija	71,1	65,9	64,2	77,2	78,6*	117,2
EU 27	:	669	688	748	:	111,8
EU 15	:	482	487	526	:	109,1

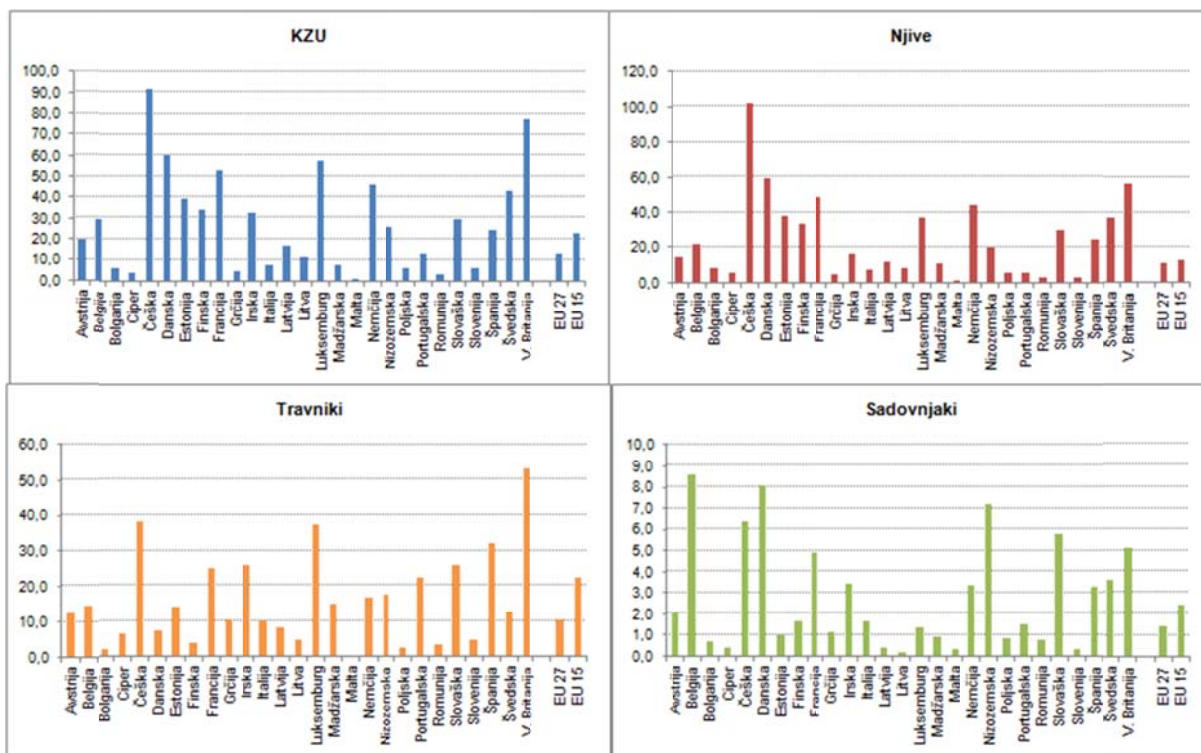
* Začasni podatki

Vir: EUROSTAT

V strukturi rabe kmetijske zemlje (KZU) na gospodarstvih na območju EU-27 predstavljajo njive 60%, travniki in pašniki 33% in trajni nasadi 4%. Deleži posameznih vrst rabe se pomembno razlikujejo med starimi in novimi državami članicami. Medtem ko njive v EU-15 zavzemajo 56,1% KZU, pa njihov delež v skupini novih držav članic (EU-12) znaša 71,8%. Izjema med novimi državami članicami je tako pravzaprav le Slovenija, ki ima zaradi naravnih razmer v strukturi rabe KZU na gospodarstvih 59% travinja in le dobrih 35% njiv.

Razlike v strukturi rabe zemljišč se odražajo tudi v povprečni površini posameznih rab na kmetijsko gospodarstvo. Povprečno evropsko gospodarstvo obdeluje 10,9 ha njiv oziroma 10,4 ha travinja. To je skoraj 4 krat oziroma 2,5 krat toliko kot povprečno slovensko kmetijsko gospodarstvo. Podobna razmerja so tudi pri trajnih nasadih. V EU-27 kmetijska gospodarstva v povprečju obdelujejo 4 krat več vinogradov in 2,5 krat več sadovnjakov kot kmetijska gospodarstva v Sloveniji.

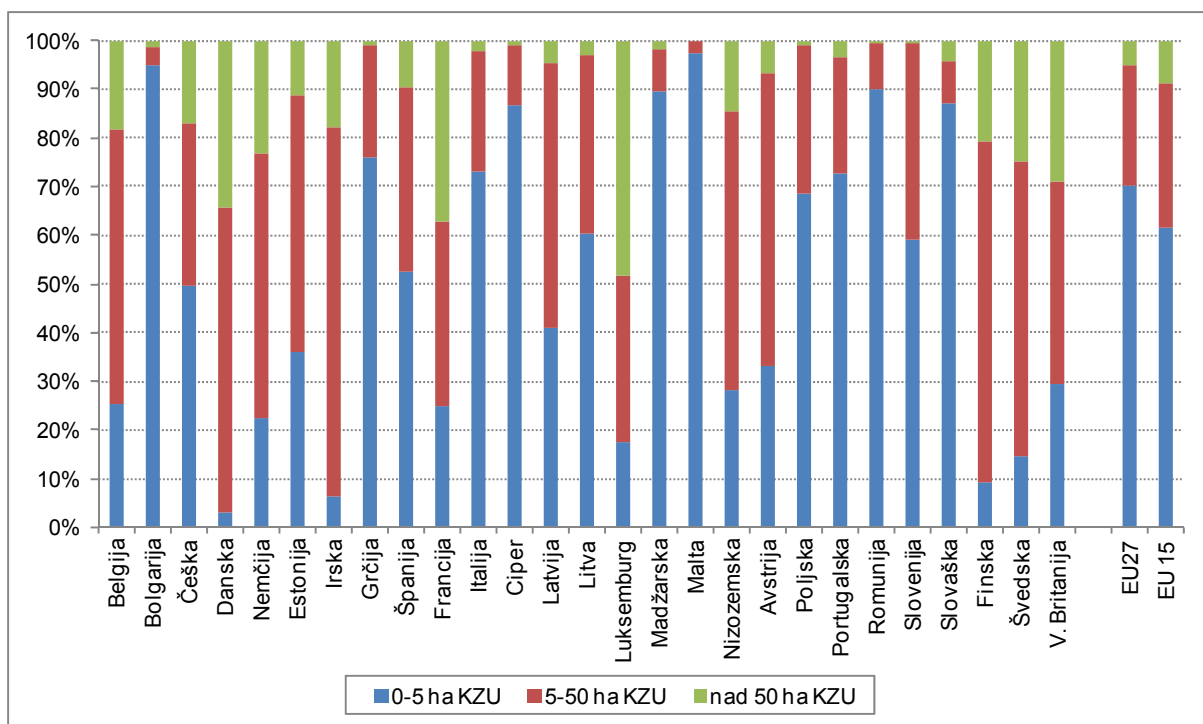
Tudi tukaj so pomembne razlike med starimi in novimi članicami. V stari članicah je povprečna površina njiv dvakrat večja, sadovnjakov tri krat, travinja šest krat in vinogradov kar 10 krat večja kot v novih članicah (EU 12)

Slika 1: Povprečna površina posameznih rab na kmetijsko gospodarstvo v državah EU v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

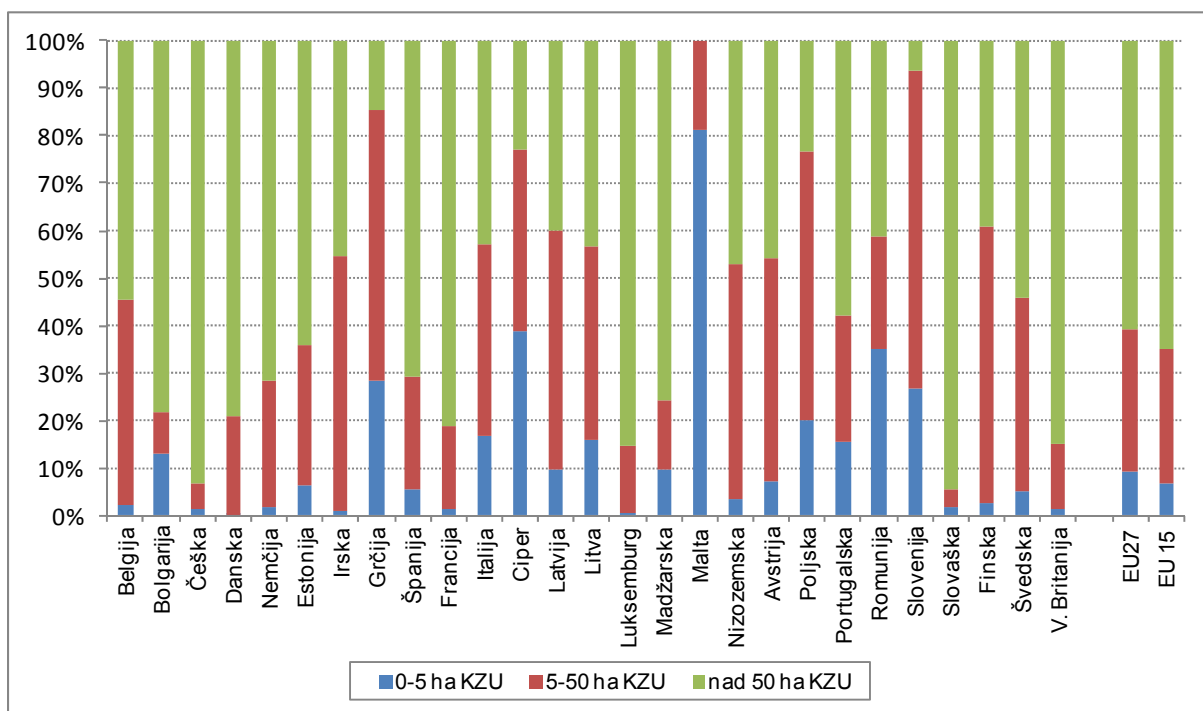
Daleč največjo površino njiv na gospodarstvo ima Češka (102,3 ha), sledi pa ji Danska z 59,4 ha na gospodarstvo. Slovenija se s povprečjem, ki znaša 2,6 ha, uvršča povsem na rep lestvice in le Malta ima v okviru EU-27 manjšo površino njiv na gospodarstvo (1,0 ha). Po površini travinja med državami članicami s 53,4 ha na gospodarstvo izstopa Velika Britanija, medtem ko imajo kmetijska gospodarstva na Poljskem in v Bolgariji v povprečju le nekaj več kot 2 ha travinja na gospodarstvo. Pri sadovnjakih po povprečni površini na gospodarstvo prednjačita Belgija in Danska, kjer v povprečju obdelujejo več kot 8 ha sadovnjakov na gospodarstvo. Tudi tukaj je Slovenija s površino 0,4 ha sadovnjakov na gospodarstvo, povsem pri repu držav EU 27 saj imata le Litva (0,2 ha) in Malta (0,3 ha) manjša gospodarstva s sadovnjaki. Daleč največjo površino vinogradov na gospodarstvo imajo v Franciji (8,8 ha), Slovenija pa je z 0,6 ha na gospodarstvo le pred Portugalsko, Malto Madžarsko in Bolgarijo.

Struktura kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih KZU se razlikuje tako med EU-15 in EU-12, kot tudi med posameznimi državami. V povprečju v EU-27 še vedno več kot 70% kmetijskih gospodarstev obdeluje do 5 ha KZU. Medtem ko je v starih članicah takih gospodarstev nekaj več kot polovica, pa je v novih članicah njihov delež kar 81,6%. Majhna gospodarstva po številu močno prevladujejo predvsem na Malti, v Bolgariji, Romuniji, na Madžarskem, Cipru in Slovaškem, pa tudi v nekaterih sredozemskih starih članicah (Grčija, Italija, Portugalska). Luksemburg (48,5%), Francija (37,4%) in Danska (34,4%) pa so države ki imajo največji delež kmetijskih gospodarstev v velikostnem razredu nad 50 ha KZU.

Slika 2: Kmetijska gospodarstva po velikostnih razredih KZU v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Na splošno velja, da imajo stare članice mnogo bolj ugodno velikostno strukturo kot nove članice. Na to pomembno vpliva tudi delež gospodarstev, še bolj pa delež KZU v največjih velikostnih razredih (nad 50 ha KZU), ki je posebej velik v Luksemburgu, Veliki Britaniji, Franciji in na Danskem, med novimi članicami pa na Češkem in Slovaškem ter v Bolgariji.

Slika 3: Kmetijska zemlja v uporabi po velikostnih razredih KZU na gospodarstvo v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Slovenija ima tako v primerjavi z EU-15, kot tudi z EU-27 še vedno zelo neugodno velikostno strukturo kmetijskih gospodarstev. Kljub temu, da ima podoben delež kmetijskih gospodarstev v velikostnih razredih do 10 ha kot EU-27, pa je velika razlika v deležu kmetijske zemlje, ki jo ta gospodarstva obdelujejo. Medtem ko v naši državi gospodarstva, manjša od 10 ha, obdelujejo skoraj polovico vse KZU, pa znaša ta delež v EU-27 le slabih 15%. V EU-27 skoraj dve tretjini KZU (63%) obdelujejo gospodarstva, ki so večja od 50 ha, pri čemer je ta delež pri starih državah članicah bistveno večji (68,3%) od deleža pri novih državah članicah (47,6%). V Sloveniji tako velika gospodarstva obdelujejo le nekaj več kot desetino vse kmetijske zemlje v uporabi (10,9%).

Živinoreja

Z živinorejo se je v državah EU-27 v letu 2007 ukvarjalo nekaj več kot 8,5 milijona kmetijskih gospodarstev oziroma 62,6% vseh, ki se ukvarjajo s kmetijsko proizvodnjo. Skupaj so redila skoraj 136 milijonov glav velike živine (GVŽ). V primerjavi z letom 2003 se je število kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino, zmanjšalo za 17,3%, skupno število GVŽ pa za 3,7%.

Preglednica 5: Struktura kmetijskih gospodarstev z živino v Sloveniji in EU-27 v letu 2007

	SLOVENIJA			EU-27		
	Število kmetijskih gospodarstev	Število glav	Povprečno število glav na gospodarstvo	Št. kmetijskih gospodarstev (000)	Število glav (000)	Povprečno število glav na gospodarstvo
GVŽ	63.880	553.590	8,7	8.546	135.910	15,9
Govedo	40.840	472.360	11,6	3.331	89.458	26,9
Krave molznice	19.200	124.190	6,5	2.487	24.371	9,8
Druge krave	17.460	54.850	3,1	648	12.381	19,1
Prašiči	31.690	544.410	17,2	3.520	155.670	44,2
Perutnina (000 glav)	39.790	5.360	0,1	6.529	1.505.260	230,6
Ovce	5.920	135.890	23,0	1.189	103.240	86,8
Konji	5.080	19.620	3,9	666	3.902	5,9

Vir: EUROSTAT

Glede na delež v skupni proizvodnji sta v EU-27 vodilni proizvodni usmeritvi govedoreja in prašičereja. Z rejo govedi se ukvarja slaba polovica vseh živinorejskih gospodarstev, od tega kar dve tretjini z rejo krav molznic. Gospodarstva v povprečju redijo 26,9 glav govedi oziroma 9,8 krav molznic. Obstaja pomembna razlika med govedorejskimi kmetijskimi gospodarstvi v starih državah članicah kjer redijo 66 govedi na gospodarstvo, kar je več kot desetkrat več kot v državah EU 12 kjer redijo 6,3 govedi na gospodarstvo.

Koncentracija govedorejske proizvodnje je po posameznih državah zelo različna, največja pa je v državah z največjo stopnjo koncentracije GVŽ. V Sloveniji so v letu 2007 v povprečju redili 11,6 govedi na gospodarstvo.

Prašiče v EU-27 redi 41,1% vseh živinorejskih gospodarstev. V povprečju redijo 44 glav na gospodarstvo, zaradi pestrosti načinov reje pa je koncentracija reje po posameznih državah precej različna. V tem pogledu nove države precej odstopajo od povprečja EU-15, saj v povprečju redijo več kot 20 krat manj glav na gospodarstvo. Največja prašičerejska gospodarstva so na Irskem in na Danskem, kjer v povprečju redijo okrog 2.000 prašičev na gospodarstvo, najmanjša pa v Romuniji, kjer redijo manj kot tri prašiče na gospodarstvo (pretežno samooskrbni značaj proizvodnje).

Število živinorejskih gospodarstev se je v obdobju 2003-2007 zmanjšalo v vseh državah EU-27 z izjemo Poljske. Največje zmanjšanje je bilo v Estoniji (- 38%) in Bolgariji kjer je bilo živinorejskih gospodarstev v letu 2007 skoraj tretjino manj. V Sloveniji je bilo to zmanjšanje nekoliko manjše saj se je v obdobju 2003-2007 število gospodarstev z živino zmanjšalo za slabih 8%.

Preglednica 6: Število kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino v državah EU v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	139.710	127.610	122.230	115.470	106.960	90,5
Belgija	47.560	41.910	38.750	36.060	:	86,0
Bolgarija	:	600.820	480.630	418.160	:	69,6
Ciper	:	12.630	12.100	11.470	9.950	90,8
Češka	:	35.140	31.540	28.480	15.920	81,0
Danska	40.350	33.240	31.850	28.430	:	85,5
Estonija	:	22.190	18.420	13.790	9.680	62,1
Finska	39.940	33.500	29.880	27.410	23.130	81,8
Francija	:	413.680	376.180	341.380	309.370	82,5
Grčija	392.950	408.410	407.510	375.260	:	91,9
Irska	135.580	130.900	128.300	121.850	127.140	93,1
Italija	627.200	358.330	301.980	309.170	217.330	86,3
Latvija	96.560	92.390	85.300	73.410	48.700	79,5
Litva	:	252.860	225.090	185.390	129.630	73,3
Luksemburg	2.260	1.980	2.000	1.760	:	88,9
Madžarska	734.320	577.120	501.910	439.910	381.650	76,2
Malta	:	3.040	2.710	2.830	2.740	93,1
Nemčija	352.140	302.100	280.980	265.980	216.100	88,0
Nizozemska	69.320	58.010	56.110	53.210	50.440	91,7
Poljska	:	1.452.040	1.547.480	1.539.380	918.870	106,0
Portugalska	320.260	271.800	234.300	198.100	203.780	72,9
Romunija	:	4.413.810	3.453.010	3.333.490	:	75,5
Slovaška	63.850	61.840	58.030	57.010	18.390	92,2
Slovenija	77.480	69.040	67.150	63.880	59.220	92,5
Španija	414.500	332.970	325.150	306.440	245.160	92,0
Švedska	49.640	43.900	42.270	41.770	40.360	95,1
V. Britanija	168.010	180.940	183.550	156.560	:	86,5
EU 27	:	10.332.200	9.044.410	8.546.050	:	82,7
EU 15	:	2.739.280	2.561.040	2.378.850	:	86,8

Vir: EUROSTAT

Medtem ko se v starih državah članicah z živinorejsko proizvodnjo ukvarja 42,6% vseh gospodarstev, znaša ta delež v novih državah članicah kar 76,7%. Med posameznimi državami po deležu živinorejskih gospodarstev s 95,0% izstopa Irska, sledita pa ji Slovenija in Bolgarija s 84,8%. Več kot 80% delež živinorejskih kmetij imajo še Slovaška in Litva. Najmanjši delež imajo Malta, Ciper in Španija, kjer se z živinorejo ukvarja manj kot 30% vseh kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 7: Število GVŽ v državah EU v obdobju 2000-2010

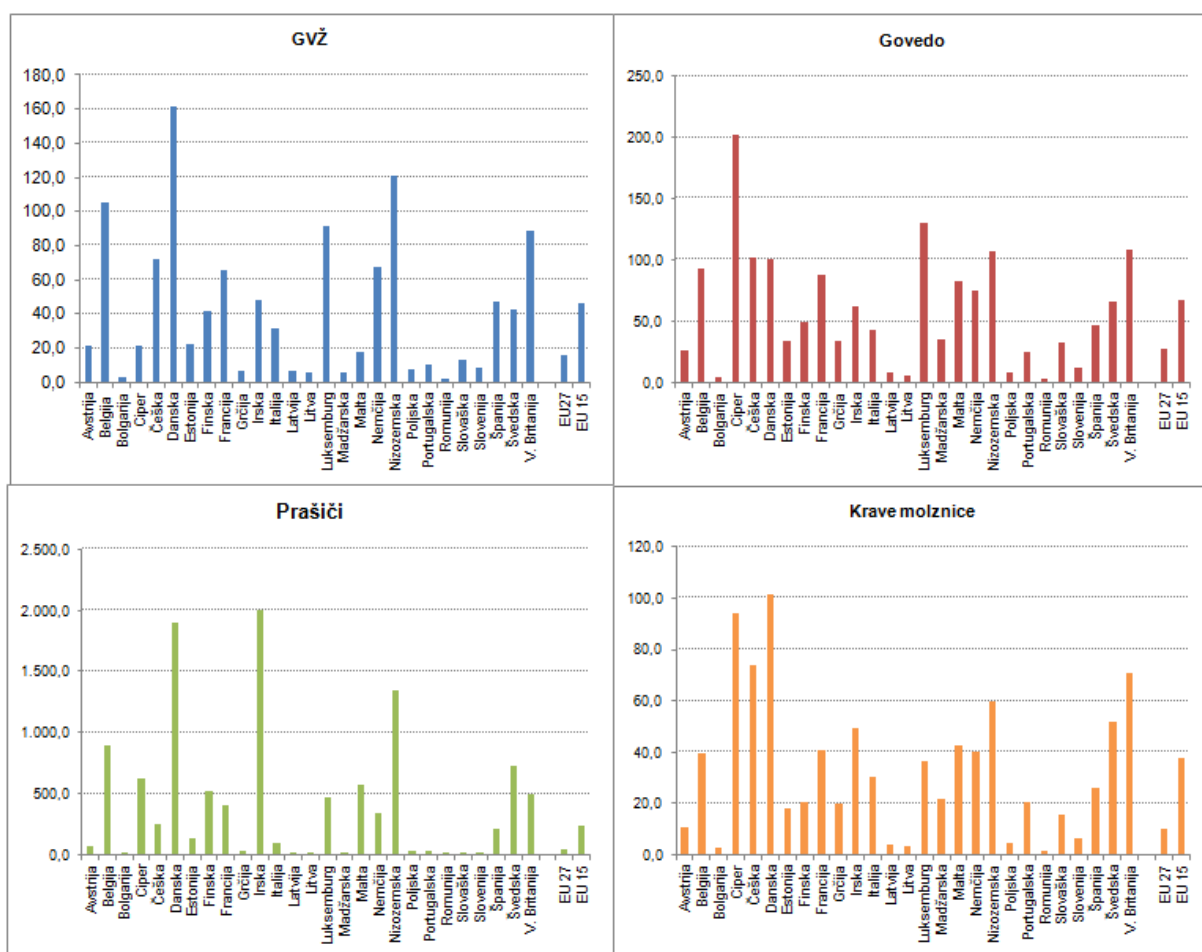
	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	2.673.930	2.508.220	2.453.730	2.473.240	2.517.170	98,6
Belgija	4.359.330	3.956.250	3.884.560	3.787.770	:	95,7
Bolgarija	:	1.628.140	1.327.020	1.245.980	:	76,5
Ciper	:	256.760	243.900	246.660	200.750	96,1
Češka	:	2.280.530	2.074.380	2.052.810	1.722.460	90,0
Danska	4.361.770	4.541.190	4.565.550	4.582.160	:	100,9
Estonija	:	326.260	316.060	313.200	306.280	96,0
Finska	1.216.880	1.183.320	1.157.550	1.152.090	1.121.050	97,4
Francija	:	23.316.190	22.703.120	22.543.650	22.674.170	96,7
Grčija	2.540.110	2.628.630	2.479.650	2.626.560	:	99,9
Irska	6.444.300	6.325.050	6.220.360	5.918.340	5.787.400	93,6
Italija	9.969.560	10.002.190	9.563.730	9.900.670	9.911.520	99,0
Latvija	445.100	459.760	456.260	487.870	474.630	106,1
Litva	:	1.174.400	1.290.470	1.030.890	900.080	87,8
Luksemburg	172.250	159.420	157.830	160.820	:	100,9
Madžarska	3.097.540	2.669.450	2.502.090	2.409.330	2.483.790	90,3
Malta	:	48.940	46.140	49.630	41.650	101,4
Nemčija	19.326.200	18.673.630	18.149.190	17.985.170	17.792.560	96,3
Nizozemska	7.348.030	6.154.240	6.388.100	6.415.200	6.711.500	104,2
Poljska	:	11.171.720	10.564.750	11.117.920	10.377.220	99,5
Portugalska	2.551.320	2.354.640	2.069.790	2.030.050	2.205.950	86,2
Romunija	:	7.248.920	6.602.750	6.041.720	:	83,3
Slovaška	987.450	954.180	782.710	747.210	668.340	78,3
Slovenija	611.100	585.750	523.510	553.590	518.480	94,5

Španija	14.994.220	14.174.630	14.452.370	14.380.700	14.830.940	101,5
Švedska	1.979.550	1.838.010	1.835.010	1.784.810	1.751.890	97,1
V. Britanija	15.816.800	14.442.610	14.330.310	13.872.280	:	96,1
EU 27	:	141.063.030	137.140.890	135.910.320	:	96,3
EU 15	:	112.258.220	110.410.850	109.613.510	:	97,6

Vir: EUROSTAT

V letu 2007 so živinorejska kmetijska gospodarstva v EU-27 v povprečju redila 15,9 GVŽ, kar je 2,3 GVŽ oziroma 16,5% več kot v letu 2003. V starih državah članicah (EU 15) v povprečju redijo 46 GVŽ, medtem ko v državah, ki so se pridružile EU po letu 2004 redijo le dobre 4 GVŽ na gospodarstvo. Z vstopom Bolgarije in Romunije se je povprečno število GVŽ na gospodarstvo v EU 12 skoraj prepolovilo.

Po stopnji koncentracije so v ospredju predvsem tradicionalne živinorejske države – Danska, Nizozemska in Belgija, kjer kmetijska gospodarstva v povprečju redijo preko 100 GVŽ. Za skupino novih držav članic je, z izjemo Češke, značilno precej manjše povprečno število GVŽ na kmetijsko gospodarstvo (4,3 GVŽ), kar velja tudi za Slovenijo (8,7 GVŽ).

Slika 4: Povprečno število glav glavnih živinorejskih usmeritev na kmetijsko gospodarstvo v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Razdrobljenost proizvodnje vpliva na to, da Slovenija zaostaja za povprečjem EU-27 tudi pri posameznih živinorejskih usmeritvah. Z vstopom Bolgarije in Romunije se je zaostanek za povprečjem sicer zmanjšal, še vedno pa živinorejska gospodarstva v Sloveniji redijo 2 krat manj govedi in 2,5 krat manj prašičev kot gospodarstva v EU-27. Podobna razmerja veljajo tudi za druge, po obsegu manj pomembne živinorejske usmeritve.

Nepopolni podatki popisa kmetijskih gospodarstev za leto 2010 kažejo, da se v veliki večini držav nadaljujejo procesi koncentracije živinorejske proizvodnje. Koncentracija se povečuje

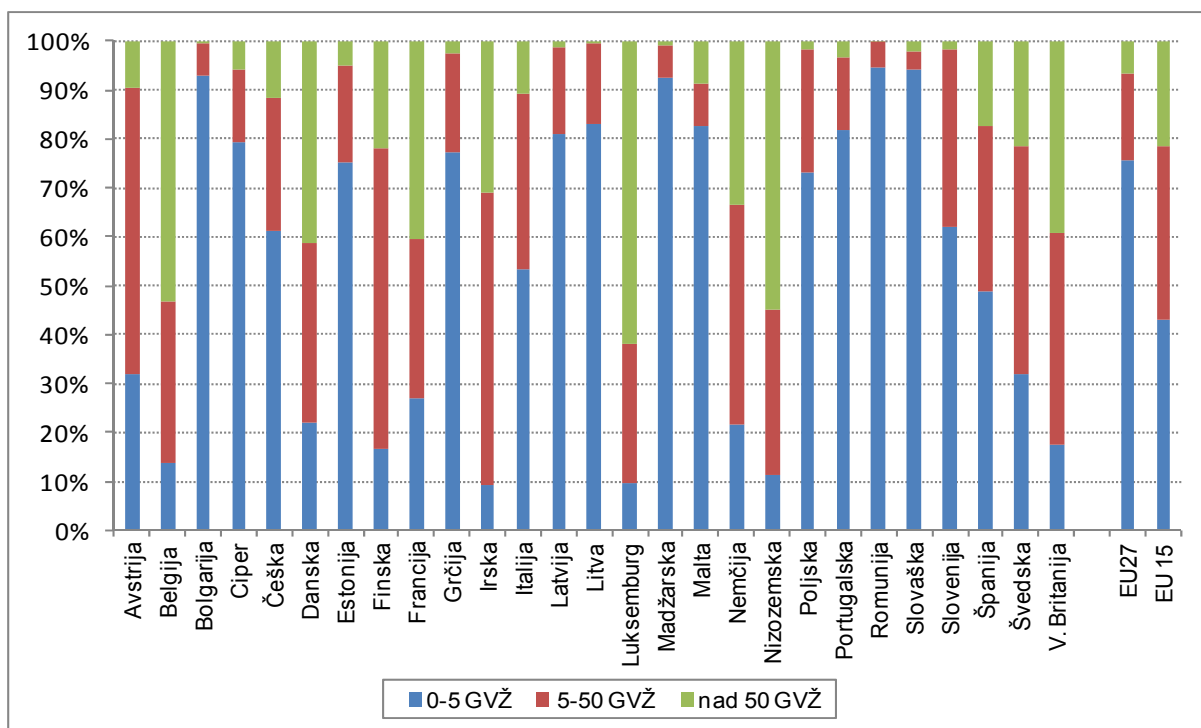
predvsem na račun zmanjšanja števila kmetijskih gospodarstev, saj se je po do sedaj dostopnih podatkih v letu 2010 število živinorejskih gospodarstev zmanjšalo v vseh državah razen Irske in Portugalske. Med državami izstopata predvsem Slovaška, kjer se je število gospodarstev z živino zmanjšalo za trikrat, na Češkem pa skoraj za dvakrat.

Preglednica 8: Povprečno število glav velike živine na kmetijskih gospodarstvih v državah EU 27 v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	19,1	19,7	20,1	21,4	23,5	109,0
Belgija	91,7	94,4	100,2	105,0	:	111,3
Bolgarija	:	2,7	2,8	3,0	:	110,0
Ciper	:	20,3	20,2	21,5	20,2	105,8
Češka	:	64,9	65,8	72,1	108,2	111,1
Danska	108,1	136,6	143,3	161,2	:	118,0
Estonija	:	14,7	17,2	22,7	31,6	154,5
Finska	30,5	35,3	38,7	42,0	48,5	119,0
Francija	:	56,4	60,4	66,0	73,3	117,2
Grčija	6,5	6,4	6,1	7,0	:	108,7
Irska	47,5	48,3	48,5	48,6	45,5	100,5
Italija	15,9	27,9	31,7	32,0	45,6	114,7
Latvija	4,6	5,0	5,3	6,6	9,7	133,5
Litva	:	4,6	5,7	5,6	6,9	119,7
Luksemburg	76,2	80,5	78,9	91,4	:	113,5
Madžarska	4,2	4,6	5,0	5,5	6,5	118,4
Malta	:	16,1	17,0	17,5	15,2	108,9
Nemčija	54,9	61,8	64,6	67,6	82,3	109,4
Nizozemska	106,0	106,1	113,8	120,6	133,1	113,6
Poljska	:	7,7	6,8	7,2	11,3	93,9
Portugalska	8,0	8,7	8,8	10,2	10,8	118,3
Romunija	:	1,6	1,9	1,8	:	110,4
Slovaška	15,5	15,4	13,5	13,1	36,3	84,9
Slovenija	7,9	8,5	7,8	8,7	8,8	102,1
Španija	36,2	42,6	44,4	46,9	60,5	110,2
Švedska	39,9	41,9	43,4	42,7	43,4	102,1
V. Britanija	94,1	79,8	78,1	88,6	:	111,0
EU 27	:	1.013	1.050	1.137	:	112,3
EU 15	:	846	881	951	:	112,4

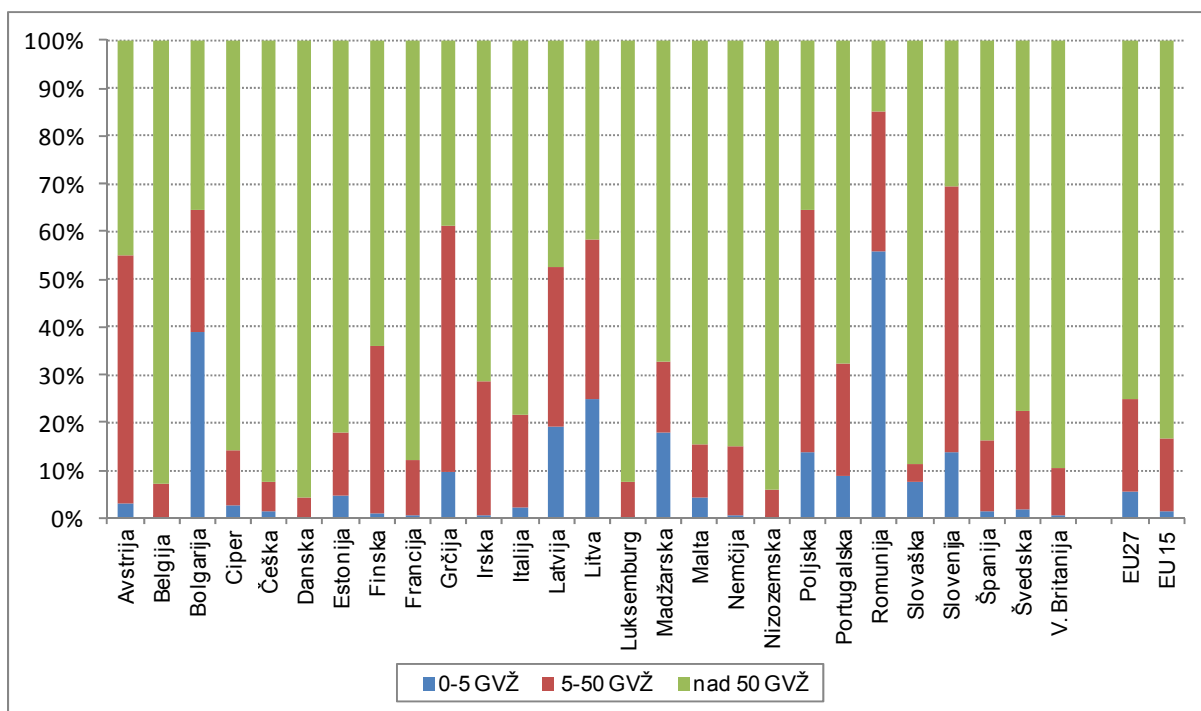
Vir: EUROSTAT

Razlike v koncentraciji živinorejske proizvodnje na območju EU-27 se kažejo tudi v velikostni strukturi kmetijskih gospodarstev. V povprečju je v EU-27 kar tri četrtine gospodarstev, ki redijo do 5 GVŽ. Na tako velik delež majhnih živinorejskih gospodarstev vpliva predvsem struktura v novih državah članicah, kjer delež gospodarstev do 5 GVŽ znaša skoraj 88%. Tudi Slovenija ima v tem razredu več kot 60% vseh živinorejskih gospodarstev. V EU-27 redi nad 50 GVŽ 6,5% kmetijskih gospodarstev. Med posameznimi državami izstopajo predvsem države Beneluksa, ki imajo v tem razredu več kot 50% vseh gospodarstev. V novih državah članicah je, z izjemo Češke, delež živinorejskih gospodarstev v največjem razredu zelo majhen. To velja tudi za Slovenijo, ki ima le 1,7% kmetijskih gospodarstev z več kot 50 GVŽ.

Slika 5: Kmetijska gospodarstva po velikostnih razredih GVŽ v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Tudi razporeditev živine po posameznih velikostnih razredih GVŽ kaže na velike razlike v koncentraciji proizvodnje znotraj evropske živinoreje. Medtem ko je v EU-27 tri četrtine vse živine skoncentrirane na gospodarstvih z več kot 50 GVŽ, znaša ta delež v EU-15 kar 83%. Povsem na vrhu je Danska, kjer se v navedenem velikostnem razredu redi 95,6% vseh GVŽ, sledijo pa ji države Beneluksa in Češka z več kot 90%. Slovenija se s 30,6% nahaja povsem pri dnu strukturne lestvice. Le Romunija ima nižji delež živine v velikostnem razredu nad 50 GVŽ.

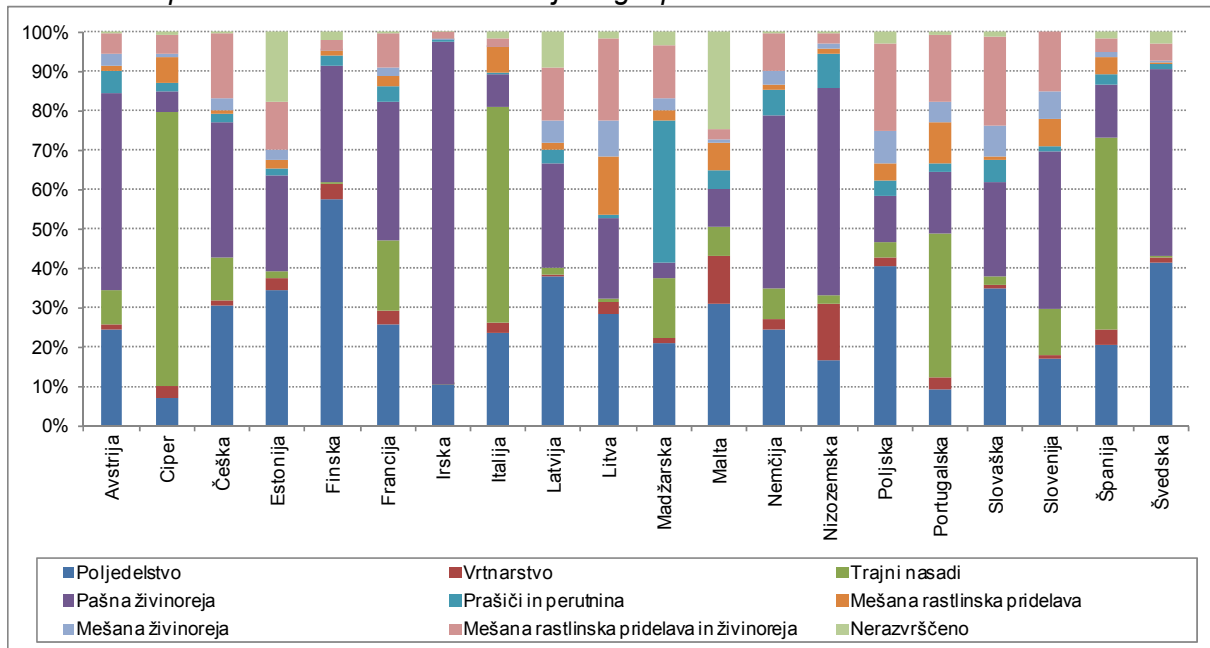
Slika 6: Glave velike živine po velikostnih razredih GVŽ v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Tipologija kmetijskih gospodarstev

V popisu kmetijstva 2010 je bila spremenjena metodologija za določanje ekonomske velikosti in proizvodnega tipa kmetijskih gospodarstev, zato podatki o tipologiji niso primerljivi s podatki predhodnih strukturnih popisov. Medtem, ko je bila v obdobju 2000-2007 tipologija izračunana na osnovi standardiziranega pokritja (SGM), ki predstavlja razliko med standardnimi prihodki in specifičnimi spremenljivimi stroški na enoto (ha, glavo), v letu 2010 ta temelji na standardnem prihodku (SO) na enoto, ki je definiran kot vrednost bruto proizvodnje posameznega pridelka.

Ker do konca septembra 2012 še ni bilo objavljenih vseh podatkov na ravni evropske unije v nadaljevanju prikazujemo in komentiramo le podatke za dvajset držav članic EU. nepopolne rezultate

Slika 7: Specializirana in mešana kmetijska gospodarstva v državah EU-27 v letu 2010

Slika 8: Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja v državah EU-27 v letu 2010 (Vir: EUROSTAT)

Z vidika specializacije proizvodnje je kmetijstvo v EU-27 zelo raznoliko in pestro. Z točno določeno vrsto kmetijske proizvodnje se je v letu 2010 med izbranimi državami ukvarjalo skoraj 80% kmetijskih gospodarstev, pri čemer je ta delež v starih državah članicah (87,6%) pomembno večji kot v novih članicah (66%). Največji delež specializiranih kmetijskih gospodarstev imata Irska (97,9%) in Nizozemska (94,5%), najmanjšega pa Litva (53,4%). V Sloveniji je v letu 2010 ta delež znašal 58,7%.

Specializirana kmetijska gospodarstva v EU-20 ustvarijo 85,7% celotne vrednosti standardnega prihodka v kmetijstvu. Največji delež ustvarijo gospodarstva, usmerjena v rejo travojede živine (25,9%) ter rejo prašičev in perutnine (17,7%). V Sloveniji je delež standardiziranega pokritja, ki ga ustvarijo specializirana gospodarstva, za skoraj 8 odstotnih točk nižji (78,5%), pri čemer kar polovico prispevajo gospodarstva, usmerjena v rejo pašne živine (50,1%).

Specializirana kmetijska gospodarstva v EU-27 gospodarijo na več kot 80% kmetijske zemlje v uporabi. Med dvajsetimi državami za katere so že dosegljivi podatki za leto 2010 je ta delež najvišji na Irskem in znaša 97%, najnižji pa je na Češkem, kjer specializirana kmetijska gospodarstva obdelujejo le nekaj več kot polovico vse kmetijske zemlje v uporabi. Slovenija nekoliko zaostaja za povprečjem EU-20, saj specializirana kmetijska gospodarstva obdelujejo 77% kmetijske zemlje v uporabi.

Povprečna ekonomska velikost, merjena s standardnim prihodkom, znaša v izbranih državah EU-20 31.243 EUR. Pri tem se pojavljajo velike razlike med starimi in novimi državami članicami, saj je v EU-15 v povprečju kar 5 krat večja (49.105 EUR/gospodarstvo) kot v novih članicah (9457 EUR/gospodarstvo). Med posameznimi državami prednjači Nizozemska s 246.644 EUR na gospodarstvo, medtem ko je v Latviji povprečni standardni prihodek le 6.628 EUR na kmetijsko gospodarstvo. Slovenija z 12.121 EUR na gospodarstvo spada v krog držav, ki precej zaostajajo za povprečjem EU-20.

Preglednica 9: Kmetijska gospodarstva po velikostnih razredih standardnega prihodka v državah EU v letu 2010

	Število kmetijskih gospodarstev				Delež (%)			
	<8.000 EUR	8.000-25.000 EUR	> 25.000 EUR	Skupaj	<8.000 EUR	8.000-25.000 EUR	> 25.000 EUR	Skupaj
Avstrija	55.010	37.490	57.660	150.160	36,6	25,0	38,4	100,0
Ciper	32.540	3.570	2.750	38.860	83,7	9,2	7,1	100,0
Češka	8.050	5.890	8.930	22.870	35,2	25,8	39,0	100,0
Estonija	14.290	2.770	2.560	19.620	72,8	14,1	13,0	100,0
Finska	21.250	17.610	25.020	63.880	33,3	27,6	39,2	100,0
Francija	118.080	80.670	317.360	516.110	22,9	15,6	61,5	100,0
Irska	59.880	43.600	36.420	139.900	42,8	31,2	26,0	100,0
Italija	1.018.500	296.530	305.870	1.620.900	62,8	18,3	18,9	100,0
Latvija	71.590	7.550	4.260	83.400	85,8	9,1	5,1	100,0
Litva	173.630	17.920	8.380	199.930	86,8	9,0	4,2	100,0
Madžarska	516.050	38.350	22.440	576.840	89,5	6,6	3,9	100,0
Malta	10.660	1.150	730	12.540	85,0	9,2	5,8	100,0
Nemčija	34.610	68.020	196.520	299.150	11,6	22,7	65,7	100,0
Nizozemska	8.730	11.370	52.220	72.320	12,1	15,7	72,2	100,0
Poljska	1.049.980	307.910	148.730	1.506.620	69,7	20,4	9,9	100,0
Portugalska	239.640	37.730	27.890	305.260	78,5	12,4	9,1	100,0
Slovaška	18.490	2.600	3.370	24.460	75,6	10,6	13,8	100,0
Slovenija	51.460	15.650	7.530	74.640	68,9	21,0	10,1	100,0
Španija	554.910	207.560	227.340	989.810	56,1	21,0	23,0	100,0
Švedska	31.090	18.040	21.970	71.100	43,7	25,4	30,9	100,0

Vir: EUROSTAT

V izbranih državah EU-20 ima kar tri petine kmetijskih gospodarstev standardni prihodek manjši od 8.000 EUR. V starih članicah je takih gospodarstev nekaj več kot polovica (50,6%), v novih pa več kot tri četrtine (76,1%). Med izbranimi državami imajo na Nizozemskem skoraj tri četrtine gospodarstev, ki imajo standardni prihodek nad 25.000 EUR, medtem ko je v Sloveniji takšnih gospodarstev le desetina.

Kmetijska gospodarstva, ki imajo standardni prihodek pod 8.000 EUR v povprečju obdelujejo 11,9% kmetijske zemlje v uporabi. Medtem ko gospodarstva v tem velikostnem razredu v starih državah članicah obdelujejo zgolj 9% KZU, je ta delež v novih državah članicah kar 21. V Sloveniji, takšna gospodarstva obdelujejo kar tretjino kmetijske zemlje v uporabi.

Gospodarstva v največjem velikostnem razredu (nad 25.000 EUR) obdelujejo kar tri četrtine vse KZU. Med starimi članicami je potrebno izpostaviti Nizozemsko in Nemčijo, med novimi pa Češko in Slovaško, saj v teh državah gospodarstva v tem razredu obdelajo več kot 90% KZU. V Sloveniji gospodarstva v tem razredu obdelujejo 38,5% KZU, kar pa je še zmeraj dva krat manj kot je povprečje v izbranih državah članicah EU20.

Preglednica 10: Kmetijska zemlja v uporabi po velikostnih razredih standardnega prihodka v državah EU v letu 2010

	Kmetijska zemlja v uporabi (ha)				Delež (%)			
	<8.000 EUR	8.000-25.000 EUR	> 25.000 EUR	Skupaj	<8.000 EUR	8.000-25.000 EUR	> 25.000 EUR	Skupaj
Avstrija	416.540	587.020	1.874.610	2.878.170	14,5	20,4	65,1	100,0
Ciper	40.590	21.770	56.050	118.410	34,3	18,4	47,3	100,0
Češka	66.460	132.960	3.284.090	3.483.510	1,9	3,8	94,3	100,0
Estonija	137.730	93.180	710.000	940.910	14,6	9,9	75,5	100,0
Finska	246.120	536.010	1.508.840	2.290.970	10,7	23,4	65,9	100,0
Francija	996.270	1.495.520	25.345.510	27.837.300	3,6	5,4	91,0	100,0
Irska	883.910	1.444.730	2.662.720	4.991.360	17,7	28,9	53,3	100,0
Italija	1.899.520	2.000.350	8.956.190	12.856.060	14,8	15,6	69,7	100,0
Latvija	644.330	257.960	893.990	1.796.280	35,9	14,4	49,8	100,0
Litva	882.860	476.500	1.383.190	2.742.550	32,2	17,4	50,4	100,0
Madžarska	535.380	580.580	3.570.360	4.686.320	11,4	12,4	76,2	100,0
Malta	6.570	2.430	2.440	11.440	57,4	21,2	21,3	100,0
Nemčija	247.260	891.700	15.565.080	16.704.040	1,5	5,3	93,2	100,0
Nizozemska	30.460	91.930	1.749.950	1.872.340	1,6	4,9	93,5	100,0
Poljska	3.907.970	3.690.280	6.849.050	14.447.300	27,0	25,5	47,4	100,0
Portugalska	672.770	491.830	2.503.550	3.668.150	18,3	13,4	68,3	100,0
Slovaška	66.220	60.010	1.769.260	1.895.490	3,5	3,2	93,3	100,0
Slovenija	159.530	137.380	185.730	482.640	33,1	28,5	38,5	100,0
Španija	3.437.680	4.091.580	16.223.430	23.752.690	14,5	17,2	68,3	100,0
Švedska	281.070	441.400	2.343.850	3.066.320	9,2	14,4	76,4	100,0

Vir: EUROSTAT

Delovna sila na kmetijskih gospodarstvih

V EU-27 je v letu 2007 na kmetijskih gospodarstvih delalo skoraj 12 milijonov polnovrednih delovnih moči (PDM). Z vstopom Bolgarije in Romunije so se na področju razpoložljive delovne sile v kmetijstvu zgodile razmeroma pomembne strukturne spremembe. Obseg delovne sile se je v obdobju 2003-2007 zmanjšal za 12,7%, pri čemer se je še posebej zmanjšala zaposlenost v kmetijstvu v novih državah članicah. Na območju EU-12 je namreč število PDM v navedenem obdobju padlo za dobrih 14%, v Bolgariji in Romuniji pa celo za 22,7%. Veliko znižanje je značilno tudi za Slovenijo, kjer je bilo v letu 2007 v kmetijstvu zaposlenih okoli 84 tisoč PDM, kar je 12% manj kot v letu 2003.

Produktivnost dela v kmetijstvu, ki je v veliki meri odraz agrarne strukture, je na območju EU-27 zelo različna. To je razvidno tako iz števila PDM na kmetijsko gospodarstvo, kot tudi iz površine KZU na PDM.

Preglednica 11: Povprečno število polnovrednih delovnih moči (PDM) na kmetijskih gospodarstvih v državah EU 27 v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/2003
Avstrija	0,91	1,01	0,98	0,99	0,76	97,8
Belgija	1,20	1,32	1,35	1,37	:	103,6
Bolgarija	:	1,19	1,17	1,00	:	84,3
Ciper	:	0,71	0,63	0,65	0,48	90,7
Češka	:	3,64	3,60	3,49	4,72	95,9
Danska	1,15	1,25	1,17	1,25	:	100,2
Estonija	:	1,02	1,33	1,37	1,28	135,0
Finska	1,26	1,30	1,18	1,06	0,94	81,5
Francija	:	1,49	1,51	1,53	1,51	102,5
Grčija	0,72	0,75	0,72	0,66	:	88,7
Irska	1,19	1,19	1,15	1,15	1,18	96,8
Italija	0,63	0,75	0,80	0,78	0,59	103,2
Latvija	1,03	1,11	1,07	0,97	1,02	87,4
Litva	:	0,82	0,88	0,78	0,73	95,8
Luksemburg	1,58	1,62	1,63	1,63	:	100,9
Madžarska	:	0,68	0,65	0,64	0,73	94,7
Malta	:	0,41	0,37	0,38	0,39	93,5
Nemčija	1,31	1,67	1,65	1,64	1,82	98,4
Nizozemska	2,02	2,18	2,13	2,15	2,24	98,8

Poljska	:	1,01	0,92	0,95	1,26	93,8
Portugalska	1,26	1,27	1,23	1,23	1,19	97,0
Romunija	:	0,60	0,61	0,56	:	93,2
Slovaška	1,92	1,65	1,44	1,32	2,29	80,0
Slovenija	1,24	1,24	1,23	1,11	1,03	89,9
Španija	0,84	0,87	0,92	0,93	0,90	106,0
Švedska	0,91	1,04	0,94	0,90	0,80	86,6
V. Britanija	1,52	1,26	1,18	1,35	:	107,6
EU 27	:	0,89	0,88	0,86	:	96,3
EU 15	:	1,01	1,02	1,01	:	99,4

Vir: EUROSTAT

Povprečno kmetijsko gospodarstvo v EU-27 zaposluje 0,86 PDM, pri čemer je raven zaposlenosti v starih državah članicah za 18% večja kot v novih. Največje število PDM na gospodarstvo sicer beležita Češka (3,49 PDM) in Nizozemska (2,15 PDM), najmanjše število PDM na gospodarstvo pa imajo na Malti (0,38 PDM). Tudi Slovenija ima v primerjavi z EU-27 nadpovprečno zaposlenost na kmetijskih gospodarstvih (1,11 PDM).

Po nepopolnih podatkih za leto 2010 lahko vidimo, da se število PDM na kmetijsko gospodarstvo precej spreminja. V devetih državah se je število PDM na gospodarstvo povečalo, najbolj na Češkem

Razlike med posameznimi državami so še bolj izrazite pri površini KZU, ki jo obdeluje 1 PDM. Ta, mnogo bolj reprezentativen kazalec produktivnosti dela kaže, da 1 PDM v EU-27 v povprečju obdeluje 14,8 ha KZU (22 ha v EU-15 in 8 ha v EU-12). Daleč najvišjo raven produktivnosti dela beležijo Velika Britanija, Švedska in Danska, najnižjo pa Malta, Ciper in Slovenija. 1 PDM v Sloveniji obdela 3 krat manj KZU kot v EU-27 in kar 4 krat manj kot v EU-15.

V primerjavi z letom 2003 se je produktivnost dela v EU 27 povečala za 14%, v državah EU 15 za slabih 11%, v novih državah članicah pa skoraj za petino. Med državami prednjači Bolgarija, kjer je 1 PDM v letu 2007 obdelala kar 68% več KZU kot v letu 2003. V splošnem velja, da se je produktivnost dela povečala v vseh državah članicah, nepopolni podatki za leto 2010 pa kažejo, da se ta trend tudi nadaljuje.

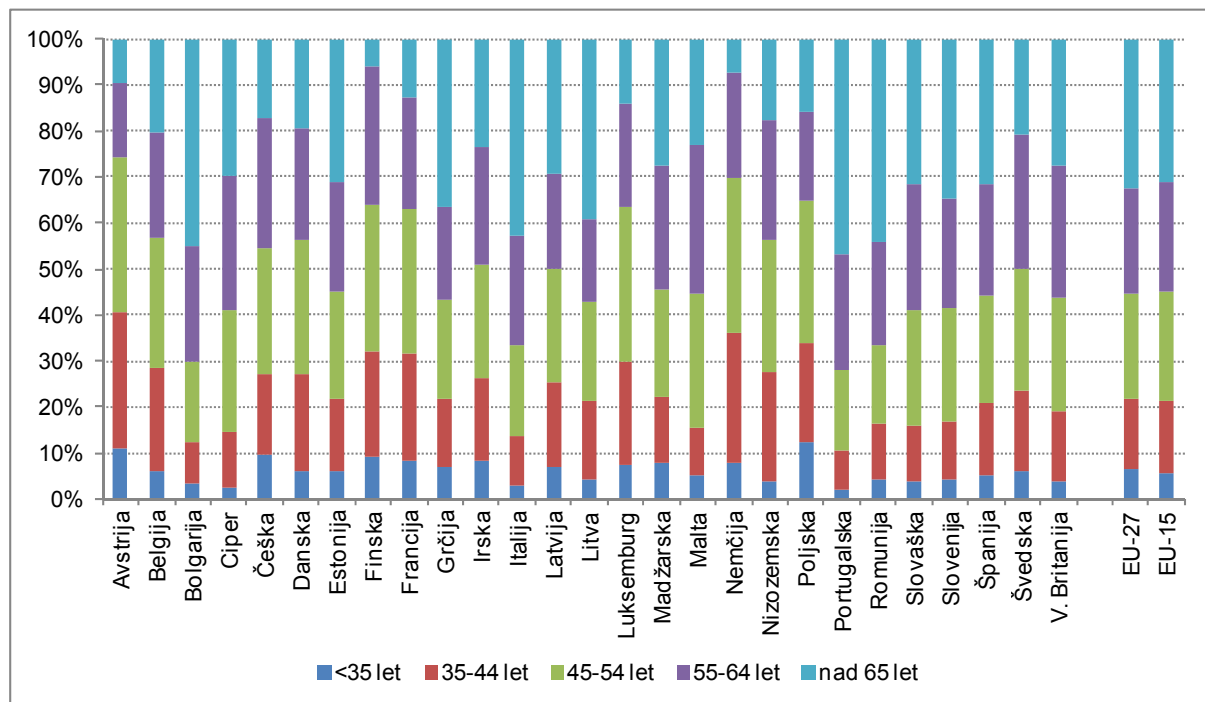
Preglednica 12: Kmetijska zemlja v uporabi na polnovredno delovno moč v državah EU 27 v obdobju 2000-2010

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks 2007/03
Avstrija	18,6	18,6	19,6	19,5	25,2	105,2
Belgija	18,8	19,2	19,9	21,0	:	108,9
Bolgarija	:	3,7	4,4	6,2	:	168,2
Ciper	:	4,9	5,3	5,6	6,4	116,0
Češka	:	21,8	23,4	25,6	32,3	117,4
Danska	39,8	43,8	44,8	47,7	:	108,9
Estonija	:	21,2	22,5	28,3	37,5	133,3
Finska	21,6	23,0	27,1	31,7	38,4	137,6
Francija	:	30,4	32,3	34,1	35,7	112,3
Grčija	6,1	6,5	6,6	7,2	:	111,0
Irska	26,4	26,7	27,7	28,1	30,2	105,2
Italija	9,6	8,9	9,2	9,8	13,5	110,1
Latvija	9,9	10,6	12,4	16,9	21,1	160,1
Litva	:	11,2	12,6	14,7	18,7	131,1
Luksemburg	28,7	32,4	32,4	34,9	:	107,8
Madžarska	:	8,3	9,2	10,5	11,1	126,6
Malta	:	2,4	2,5	2,4	2,4	102,1
Nemčija	27,8	24,7	26,5	27,8	30,6	112,7
Nizozemska	9,9	10,8	11,3	11,6	11,6	107,6
Poljska	:	6,6	6,5	6,8	7,6	103,9
Portugalska	7,4	8,2	9,2	10,3	10,1	125,5
Romania	:	5,2	5,4	6,2	:	120,9
Slovaška	15,8	18,0	19,0	21,2	33,8	117,7
Slovenija	4,5	5,1	5,1	5,8	6,3	114,5
Španija	24,3	25,2	25,0	25,7	26,7	102,0
Švedska	41,4	44,3	44,9	47,6	53,9	107,6
V. Britanija	44,6	45,7	47,1	52,4	:	114,6

EU 27	:	12,9	13,5	14,8	:	114,2
EU 15	:	19,9	20,9	22,1	:	110,9

Vir: EUROSTAT

Na produktivnost dela pomembno vpliva tudi starostna struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev. Po podatkih popisa 2007 imata najbolj ugodno starostno strukturo Avstrija in Nemčija, kjer je več kot 70% gospodarjev mlajših od 55 let, najslabšo pa Italija, Portugalska, Bolgarija in Romunija, kjer je mlajših od 55 let manj kot tretjina vseh gospodarjev. Tudi Slovenija sodi v krog držav z neugodno starostno strukturo gospodarjev. Starejših od 55 let je 58,4%, kar je 3 odstotne točke več kot je povprečje EU-27. Največji delež gospodarjev, mlajših od 35 let, je v Avstriji (11%), medtem ko je ta delež v Sloveniji samo 4%, s čemer sodimo v krog držav z najmanjšim deležem mladih gospodarjev.

Slika 9: Starostna struktura gospodarjev na kmetijskih gospodarstvih v državah EU-27 v letu 2007 (Vir: EUROSTAT)

Strukturne primerjave na osnovi vzorčnega popisa kmetijstva 2007 kažejo, da se razvojni zaostanek Slovenije za državami z razvitejšim kmetijstvom, navkljub kar precejšnjim spremembam v velikostni in socio-ekonomski strukturi, ne zmanjšuje tako hitro, kot bi si želeli. Z vstopom Bolgarije in Romunije, ki imata izrazito slabo agrarno strukturo, se je razlika do evropskega povprečja sicer navidezno zmanjšala, trendi in primerjave s starimi državami članicami (EU-15) pa kažejo, da so strukturne spremembe še vedno prepočasne. To velja tako za izboljšanje velikostne in posestne strukture, kot tudi za izboljšanje ravni produktivnosti in starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev. Praktično pri vseh navedenih kazalcih se namreč slovensko kmetijstvo uvršča na rep držav članic EU.

CRP:

Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva do leta 2020

Vsebinski sklop 2:

**Projekcija pričakovanih učinkov sprememb kmetijske
politike in gibanja cen**

1 Uvod

Na ravni posameznih sektorjev smo ocenjevali učinke z modelom delnega ravnovesja za ključne trge kmetijskih proizvodov (žita, mleko in mlečni izdelki, meso različnih živalskih vrst). Zanje smo pripravili projekcije obsega proizvodnje, domače porabe, neto trgovine in vrednosti proizvodnje. Model smo predhodno razvili v okviru EU projekta AgMEMOD, za potrebe priprave projekcij različnih scenarijev pa smo ga ustrezno nadgradili. AGMEMOD je dinamičen, pretežno rekurziven sintetičen model delnega ravnovesja. Serije posameznih enačb, ki opisujejo ključne trge, sestavlja medsebojno povezan sistem, ki se uravnovesi z neto trgovino posameznega proizvoda. Domače odkupne cene so preko enačb cenovnih transmisij povezane z EU cenami. Cene in politične spremenljivke določajo raven pridelave in porabe posameznega proizvoda. Specifikacije enačb upoštevajo tudi križne učinke in biološke omejitve. Zaradi podatkovnih omejitev so modelni parametri določeni s pomočjo kalibracije in ocen strokovnjakov. Na agregatni (nacionalni) ravni smo projekcijo razvoja pripravili z istim orodjem s smiselno združitvijo obravnavanih spremenljivk.

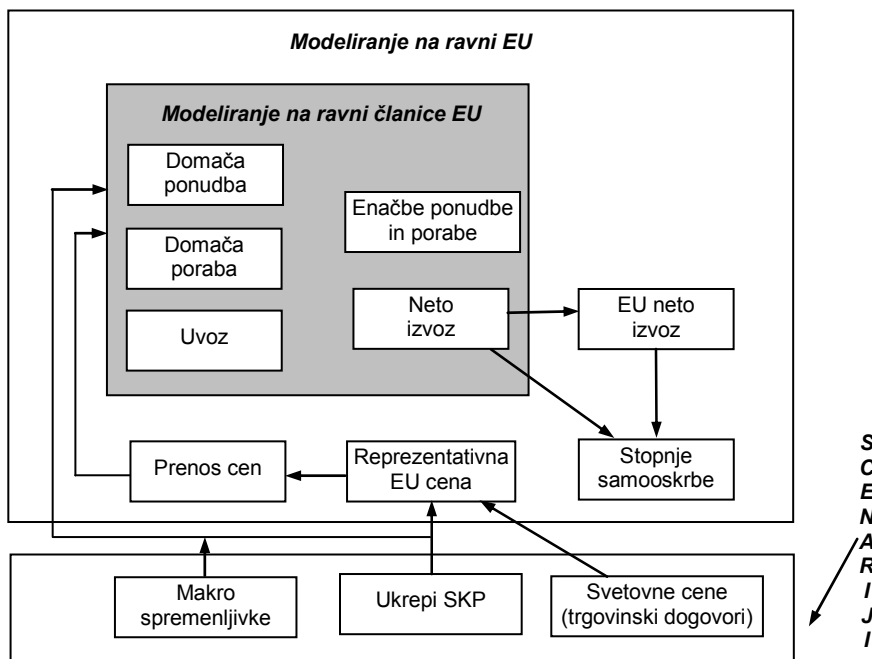
2 Vsebinsko metodološki pristop

Modelno orodje, na katerem temelji ta vsebinski sklop, je bilo razvito v okviru partnerstva AgMEMOD (slika 1). Skupine enačb predstavljajo nacionalne kmetijske trge za žita (pšenico, ječmen, koruzo) in živali (govedo in goveje meso, prašiče in svinjsko meso, ovce in ovčje meso, mleko in mlečne izdelke, piščančje meso) in tvorijo medsebojno povezan sistem, pri katerem iščemo rešitve za obseg zunanje trgovine s posameznimi proizvodi. Domače cene posameznega proizvoda so vezane na cene reprezentativnega trga EU. Tako izračunane cene skupaj z instrumenti politike predstavljajo najpomembnejši dejavnik odločanja proizvajalcev in porabnikov - določajo obseg proizvodnje in porabe kmetijskih proizvodov. Vgrajen pristop harmonizacije kmetijske politike omogoča strukturirano predstavitev ukrepov SKP in tistih, ki so aktualni v določenem obdobju ali scenariju, s čimer lahko modeliramo njihov vpliv na proizvodne odločitve. Navzkrižni (medsebojni) učinki med posameznimi proučevanimi proizvodi in omejitve biološke narave se seveda prav tako odrazijo v proizvodnih in potrošnih odločitvah, zato so prav tako vključene v matematični zapis modela. Ker iz razumljivih razlogov ni vedno na voljo dovolj dolgih časovnih serij podatkov, model začne iskati rešitve za prvo leto pri izhodiščnih vrednostih, ki so enake zadnjim razpoložljivim podatkom, ali iz njih izračunanih vrednosti.

V okviru AgMEMOD partnerstva smo zgradili skupni EU model s kombiniranjem modelov posameznih članic, ti pa združujejo podmodele posameznih proizvodov (AgMEMOD partnerstvo, 2008). Ostali del sveta (rest of the world - ROW), makroekonomske spremenljivke in aktualni politični ukrepi (npr. SKP) vstopajo v model eksogeno. Modeliranje je tako izvedeno na dveh ravneh: s kombiniranjem učinkov na ravni držav in posameznih proizvodov.

Na ravni držav AgMEMOD trenutno vključuje članice EU (razen Malte), posamezne države Zahodnega Balkana (Hrvaška in FYRM), Ukrajino in Rusijo. Modeli za države, ki niso članice EU, so poenostavljeni, vendar temeljijo na istih splošnih pravilih in jih je mogoče v celoti povezati v kombiniran model z državami EU. Za analizo so te države zanimive, ker so bodisi na poti pristopa k EU (npr. Hrvaška in FYRM) ali ker so pomembne za dogajanje na trgih EU. Slednje velja npr. za trg z žiti (Ukrajina in Rusija).

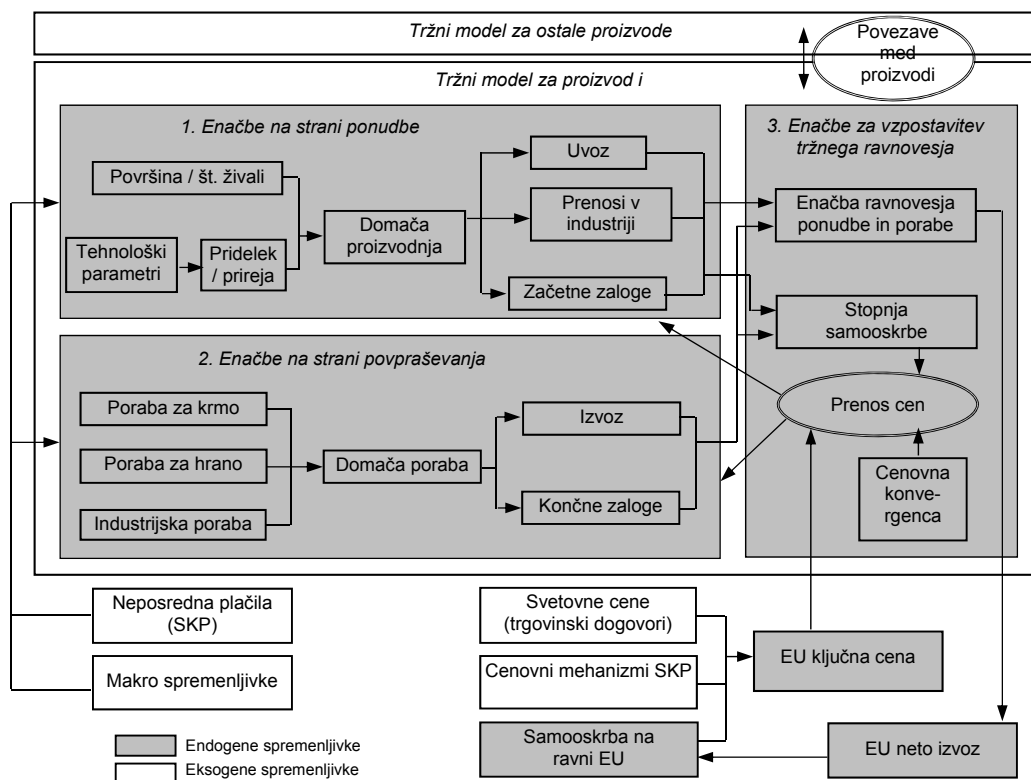
Podmodeli posameznih proizvodov na ravni držav so osnovni element tako nacionalnih modelov kot skupnega AgMEMOD modela. Vsak nacionalni model lahko vključuje do 35 proizvodov, vendar so manj pomembni proizvodi za posamezne države praviloma izključeni iz postopka modeliranja. Zgrajeni dinamični modeli delnega ravnovesja vključujejo ponudbo, povpraševanje, zunanje trgovinske tokove in oblikovanje cen, kot je prikazano na sliki 1. Medsebojne odvisnosti določajo, kako je v katerem koli letu mogoče najti ravnovesje pri posameznem proizvodu, na kar vpliva tudi rezultat predhodnega leta. Dinamično obnašanje modela temelji na rekurzivnosti, to je na endogeno izračunanih spremenljivkah predhodnih let, ki so vključene v modelni zapis za iskanje ravnovesja tekočega leta ali pa predstavljajo izhodiščno vrednost iskane odvisne spremenljivke.

Slika 1: Osnovna struktura nacionalnega modela pri pristopu AgMEMOD

Podmodel vsakega proizvoda povzema vedenjske odzive ekonomskih subjektov na spremembe cen, instrumente politik in drugih eksogenih spremenljivk, pa tudi že omenjenih rezultatov predhodnih let. Matematični zapis enačb v osnovi rešujemo za določeno raven cen, ki jo določa ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem obravnavanega proizvoda tako na ravni posamezne države kot tudi na ravni EU.

Z eksogenimi spremenljivkami in na podlagi rekurzivnega delovanja modela pa lahko generiramo tudi endogene spremenljivke modela za predhodna in kasnejša obdobja. Na podlagi ocenjenih ali predpostavljenih parametrov modela pripravimo napovedi z upoštevanjem projekcije vseh eksogenih spremenljivk in zapiranjem (izravnavo) trga za vsako načrtovano leto. Napovedi učinkov politik lahko simuliramo v razponih njihovih pričakovanih vrednosti z oblikovanjem alternativnih predpostavk scenarijev razvoja politike. Primerjave projekcij endogenih spremenljivk med alternativnimi scenariji predstavljajo empirično oceno učinkov sprememb politike. Zaradi teh osnovnih značilnosti AgMEMOD model opredelimo kot dinamičen večnacionalen in večproizvoden model delnega ravnovesja (Hanrahan, 2001; Chantreuil s sod., 2005; Esposti in Camaioni, 2007).

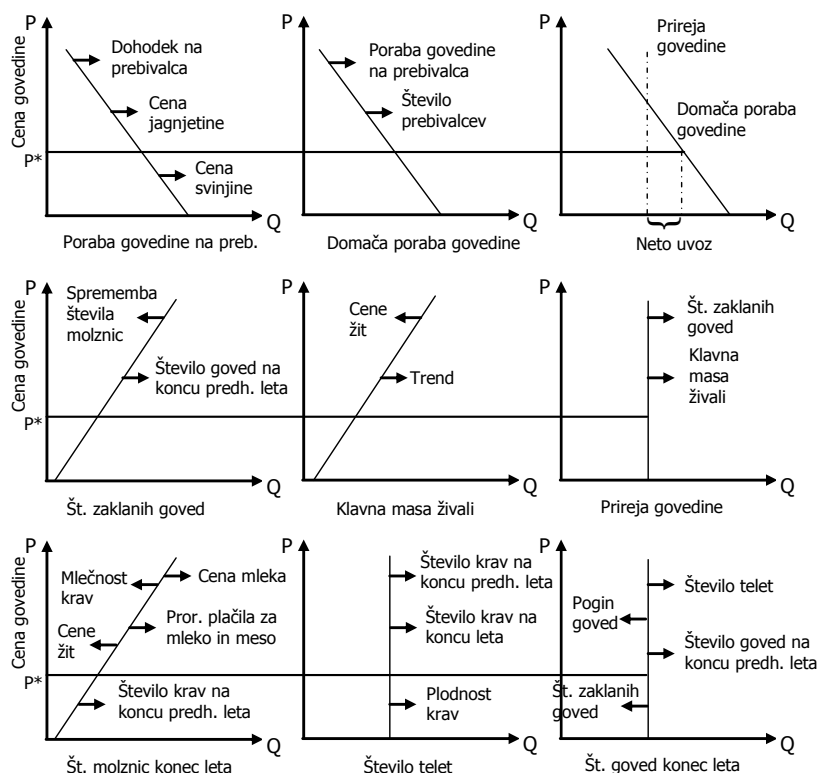

Slika 2: Splošna struktura tržnega podmodela po pristopu AgMEMOD (prirejeno po Esposti and Camaioni, 2007)

Proizvodni podmodeli so medsebojno povezani preko ponudbe in povpraševanja. Glavno povezavo med rastlinsko in živalorejsko proizvodnjo predstavljajo povpraševanje po krmi in stroški proizvodnje. Žita in oljnice so povezani z učinki zamenjave tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe (proizvodnje). Prireja mleka in govejega mesa sta povezana preko telet in izločenih živali. Med živalorejskimi pod modeli so povezave vgrajene predvsem z učinki zamenjave v enačbah povpraševanja po mesu. Ti navzkrižni odnosi med proizvodi so lahko precej kompleksni in se razlikujejo med modeli posameznih držav.

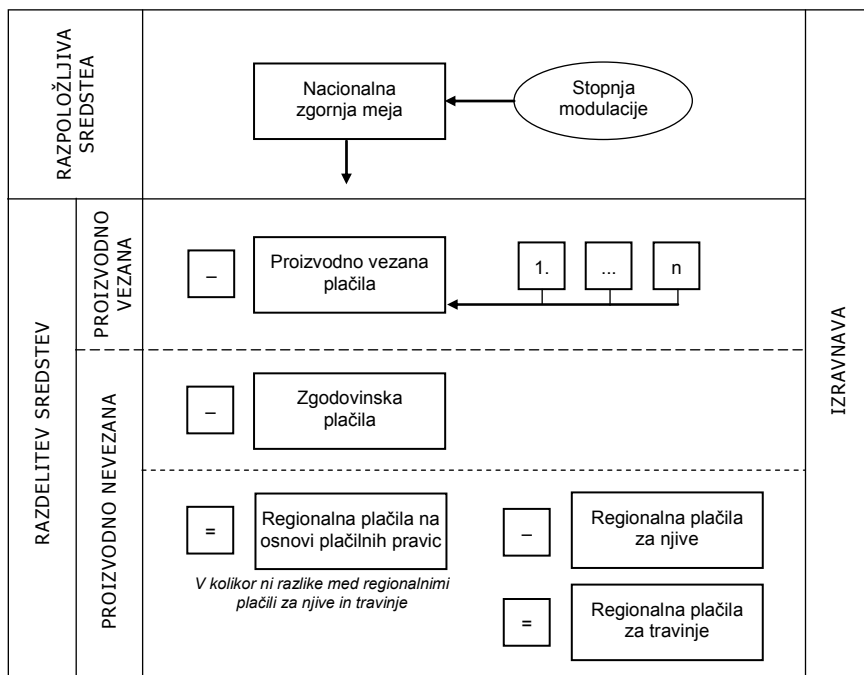
Pristop AgMEMOD v največji možni meri skuša upoštevati meddržavne in medblagovne učinke, ki nastopijo zaradi zunanjih sprememb (npr. spremembe politike), da bi dosegli bolj realno in celovito predstavitev, kako bi se kmetijsko-živilski trgi odzvali na tovrstne spremembe. Slika 2 povzema kompleksno strukturo tržnega modela za posamezen proizvod. Navkljub precejšnji kompleksnosti so ti tržni modeli še vedno precej uniformni in v določenih primerih ne omogočajo upoštevanja morebitne uporabnosti proizvodov v druge namene, razlikovanja v kakovosti proizvodov in morebitne dodatne navzkrižne odvisnosti med proizvodi. To je cena za potrebno ohranitev nacionalnih modelov in zlasti EU modela v razumni velikosti v smislu števila vgrajenih enačb.

Kot primer delovanja trga na sliki 3 prikazujemo odvisnost med ceno in količino pri govejem mesu. Slika daje vpogled v učinek posamezne odločitve v sektorju govejega mesa. Na ravni kmetije najpomembnejši dejavnik predstavlja število krav molznic, ki posredno določa največji delež živali za zakol. Na ravni maloprodaje dohodek potrošnika in cene konkurenčnih vrst mesa (npr. svinjine) določa raven porabe govedine. Ko se cene prašičjega in drugih vrst mesa povečajo, se to odrazi v večji porabi govedine (ob ostalih nespremenjenih okoliščinah), to pa premakne krivuljo povpraševanja v desno. Trg ohranja v ravnovesju neto uvoz govejega mesa, saj je cena govedine na posamičnem nacionalnem trgu (v pretežni meri) določena eksogeno.

Slika 3: Dejavniki vplivanja na ceno in količino govedine

Postopek prilagajanja kmetijske politike se izvaja na dveh ravneh - v kombiniranem EU in v nacionalnem modelu. Razdelitev med vse tri ovojnice (proizvodno vezana, zgodovinska in regionalna plačila) in izračun nacionalnih zgornjih mej zanje upošteva tudi stopnjo modulacije (slika 4). Proizvodno vezana plačila za različne sektorje so izračunana na osnovi referenčnih količin in višine premij, njihov učinek na proizvodne učinke pa kvantitativno ovrednoten preko stopnje vezanosti (angl. coupling rate). Iz vsote proizvodno vezanih plačil posameznih sektorjev dobimo nacionalno zgornjo mejo ovojnice za tovrstna izplačila. Izračun nacionalne ovojnice zgodovinskih plačil upošteva vrednost izplačil za ukrepe, ki so v določenem obdobju izplačani kmetijskim gospodarstvom po načelu zgodovinske upravičenosti. Ovojnica za regionalna plačila pa je izračunana iz upravičenih površin in zneska plačila na enoto ali pa (v večini nacionalnih modelov) predstavlja ostanek do nacionalne zgornje meje (razlika med letno razpoložljivimi sredstvi na ravni države, proizvodno vezanimi plačili in zgodovinskimi plačili).

Slika 4: Razdelitev sredstev za neposredna plačila po ovojnicah v modelu AgMEMOD)

Pri specifikaciji nacionalnega modela za kmetijstvo za posamezen trg (kmetijski proizvod) je potrebno vgraditi instrumente kmetijske in makroekonomske politike, pa tudi drugih zunanjih dejavnikov. Izhodiščne projekcije podajajo osnovne kazalnike o verjetnem razvoju dogodkov na posameznih trgih ob upoštevanju določenih predpostavk. Vendar so izhodiščne projekcije praviloma pomembnejše zato, ker omogočajo proučevanje pričakovanih učinkov različnih sprememb - največkrat na političnem in/ali cenovnem področju. Da bi odgovorili na vprašanja o učinkih zamišljene spremembe v prihodnosti, je treba imeti osnovo, ki omogoča tovrstno kvantifikacijo. Izhodiščne projekcije pa so pomembne tudi zato, ker je učinek uvedbe sprememb pogosto zelo odvisen od samega izhodišča.

V tej analizi izhodiščne predpostavke izhajajo iz stanja v slovenskem kmetijstvu vključno z ukrepi kmetijske politike v letu 2010. Za simuliranje razvoja v primeru ohranitve takšnega statusa sta bistveni dve ključni predpostavki za slovensko kmetijstvo: (i) država nadaljuje s takrat veljavno kmetijsko politiko, ki vključuje vse tri skupine neposrednih plačil (regionalna, zgodovinska in proizvodno vezana plačila) in (ii) cene slovenskih kmetijskih proizvodov sledijo trendom na trgu EU.

V nadaljevanju uporabljeni scenariji služijo preučitvi verjetnih učinkov različnih okoliščin, s kakršnimi bi bili lahko soočeni slovenski kmetijski trgi v programskem obdobju 2014-2020. Namen teh scenarijev je oceniti učinke različne izvedbe reforme na področju neposrednih plačil in ob tem oceniti tudi učinke za posamezne kmetijske trge, ki jih lahko prinese odstopanje cen od napovedanih trendov.

S pomočjo izgrajenega nacionalnega Ag-MEMOD modela smo ocenili učinke naslednjih scenarijev

1. Izhodiščni scenarij (**IZH**) ocenjuje verjeten razvoj posameznih kmetijskih trgov v primeru, da bi lahko tudi v novem programskem obdobju (2014-2012) nadaljevali kmetijsko politiko, kakršna je bila v veljavi v Sloveniji leta 2010 (torej že nekoliko prilagojeno kombinirano shemo neposrednih plačil, ki smo jo v Sloveniji začeli izvajati v

letu 2007). Kot izhodiščni scenarij smo ga poimenovali zato, ker na podlagi primerjav z rezultati tega in ostalih scenarijev lahko ocenjujemo odstopanja, ki so posledica sprememb v kmetijski politiki - v našem primeru zaradi reforme na področju neposrednih plačil.

2. Reformni scenariji z uvedbo enotnega regionalnega plačila na površino v letu 2014 (**S11**) ali ohranitvijo diferenciranih plačil v sedanjem razmerju (**S31**) in postopno ukinitvijo zgodovinskih dodatkov (konvergenčnih plačil) do leta 2019. Ti scenariji torej predstavljajo postopen, a kljub temu radikalen zasuk v smeri regionalne sheme neposrednih plačil z enako ali diferencirano višino plačila na površino za vse upravičene kmetijske površine v registrirani uporabi. Pri scenariju S11 smo dodatno ocenjevali učinke odstopanja proizvajalčevih cen za 10 % navzdol od vrednosti, izračunanih v izhodiščnem scenariju. To različico v nadaljevanju označujemo z okrajšavo **S11-**.
3. Za reformni scenarij S11 smo dodatno predvideli možnost, da govedorejske proizvodne usmeritve prireja mleka, pitanje moških goved in reja krav dojilj skozi celotno obdobje 2014-2020 ohranijo/dobijo proizvodno vezana plačila v višini (vsaka) 5 % nacionalne ovojnice za posamezno usmeritev. To različico označujemo **S11PV**.

Z modelom bi lahko ocenjevali še številne druge različice, vendar smatramo, da je na podlagi zgoraj opisanih scenarijev mogoče sklepati o pričakovanih učinkih tudi pri nekoliko drugačnih kombinacijah ukrepov od obravnavanih. Model delnega ravnovesja pa ima tudi svoje omejitve, odstopanja med rezultati posameznih scenarijev so marsikdaj minimalni, čeprav bi marsikdaj pričakovali večje. Zato bo marsikdo verjetno podvomil, da je takšen model sposoben dajati realistične napovedi. A presojo o tem prepuščamo drugim.

3 Rezultati modela za glavne kmetijske trge v Sloveniji

3.1. Žita

Proizvajalčeve cene žit v Sloveniji se v zadnjih letih precej dobro prilagajajo cenam na trgih EU. Te cene med leti močno nihajo, kar pa za napovedi za naslednjih 10 ali 15 let ne velja – napovedi ne morejo upoštevati kratkoročnih oscilacij. Cene žit naj bi se po močnem dvigu v zadnjih letih tudi v Sloveniji postopoma stabilizirale in nato skladno z napovedmi počasi stagnirale. Takšen naj bi bil najbolj verjeten srednjeročen trend (IZH).

Pregl 3.1a: Proizvajalčeve cene žit

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
€/100 kg											
Pšenica	13,57	18,53	19,28	18,72	17,35	19,66	18,06	18,97	18,42	17,07	19,35
Ječmen	10,84	14,71	15,31	14,86	13,78	15,61	14,59	15,33	14,88	13,80	15,64
Koruza	15,51	17,21	17,90	17,38	16,11	18,26	16,83	17,68	17,17	15,91	18,03

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

V primeru izvedbe politike v smeri scenarija S31 ne pričakujemo močnejših odstopanj od IZH. Ukinitvev zgodovinskih plačil bi se verjetno nekoliko močneje odrazila šele z daljšim časovnim zamikom. Močneje pa bi se po projekciji cene dvignile pri scenariju S11 kot posledica manjše setvene površine namenjene žitom. Zaradi postopnega ukinjanja zgodovinskih pravic v govedoreji kot pomembni porabniki žit in znižanja regionalnih plačil za njive bi se ob tem verjetno znižala tudi povprečna intenzivnost pridelave, kar bi bržkone pripeljalo do nekoliko občutnejšega dviga cen zaradi nižje ponudbe. Pri scenariju s PV plačili v govedoreji bi bile potrebe po krmu na osnovi žit nekoliko višje, zato bi v tem primeru pričakovali nekoliko močnejši vpliv tudi na cene žit.

Pri scenariju IZH se skupna površina žit najprej nekoliko poveča, sicer pa ostaja dokaj stabilna skozi celotno proučevano obdobje. Znižanje vrednosti plačilnih pravic za njive bi

zanesljivo zmanjšalo zanimanj za setev žit, četudi v kolobarju na marsikateri kmetiji zanje ni veliko alternativ. Morda se zdi presenetljivo znižanje setvenih površin pri scenariju S11PV v primerjavi s scenarijem S31, vendar rezultati nakazujejo, da spodbujanje govedoreje s proizvodno vezanimi plačili ne more ohraniti zanimanja za setev žit v primeru znižanja regionalnih plačil za njive.

Pregl. 3.1b: Površine žit

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
	1000 ha										
Pšenica	31,95	32,37	30,08	32,70	27,98	30,98	31,35	29,14	31,67	27,10	30,01
Ječmen	18,73	19,34	17,97	19,54	16,72	18,51	18,84	17,50	19,03	16,28	18,03
Koruza	36,43	37,65	34,98	38,02	32,53	36,03	36,42	33,84	36,78	31,47	34,85

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

V proučevanem obdobju pričakujemo dvig hektarskih pridelkov pri vseh scenarijih. Največji porast pričakujemo pri pšenici. Zaradi dobre letine koruze v letu 2010 prikazani rezultati ne dajejo vtisa napredka pri koruzi, vendar temu ni tako. Precej zmerno povečanje je predvideno tudi pri ječmenu. Med analiziranimi scenariji ni zelo velikih razlik, z znižanjem vrednosti plačilnih pravic za njive pa lahko pričakujemo v povprečju še nekoliko nižjo intenzivnost pri pridelavi žit, ki že doslej močno zaostaja za državami s primerljivimi pogoji pridelave.

Pregl. 3.1c: Hektarski pridelki žit

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
	t/ha										
Pšenica	4,80	5,71	5,45	5,74	5,67	5,56	6,17	5,89	6,20	6,13	6,01
Ječmen	4,28	4,67	4,46	4,70	4,64	4,55	5,03	4,80	5,05	4,99	4,90
Koruza	8,54	7,96	7,60	8,00	7,90	7,75	8,54	8,15	8,58	8,48	8,32

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Glede na modelne rezultate se bo pridelava žit povečala skladno z opaznim porastom hektarskih pridelkov. Ta učinek je močnejši od vseh vplivov, ki vlečejo pridelavo navzdol. Takšen vtis je nekoliko popačen pri koruzi, kjer pa je vzrok v rekordni letini 2010, ki zato ni ustrezno izhodišče za primerjavo.

Pregl. 3.1d: Proizvodnja, poraba in neto trgovina z žiti

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
	t/ha										
Pšenica											
- proizvodnja	153,5	184,8	164,0	187,6	158,6	172,3	193,5	171,6	196,4	166,0	180,3
- poraba	309,9	312,8	300,4	309,7	294,4	306,4	330,5	317,4	327,2	311,0	323,7
- neto trgovina	-156,4	-127,9	-136,4	-122,0	-135,8	-134,1	-137,0	-145,7	-130,8	-145,0	-143,4
Ječmen											
- proizvodnja	80,1	90,4	80,2	91,8	77,6	84,3	94,7	84,0	96,1	81,3	88,3
- poraba	149,6	143,1	137,4	141,6	134,6	140,1	158,7	152,4	157,1	149,3	155,4
- neto trgovina	-69,4	-52,7	-57,2	-49,9	-57,1	-55,9	-64,0	-68,4	-61,0	-68,1	-67,2
Koruza											
- proizvodnja	311,1	299,6	265,8	304,1	257,1	279,2	311,0	275,9	315,7	266,9	289,9
- poraba	519,4	525,2	504,3	519,9	494,2	514,4	549,6	527,7	544,1	517,2	538,3
- neto trgovina	-208,3	-225,6	-238,5	-215,8	-237,2	-235,2	-238,6	-251,8	-228,4	-250,3	-248,4

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Na strani porabe lahko pričakujemo precej stabilne razmere pri pšenici, zaradi nižje porabe krme pa napovedujemo močnejši upad porabe koruze in ječmena ob nadaljnjem zmanjšanju stalezja krav molznic in prašičev. V govedoreji bo to verjetno vsaj delno kompenzirano z večjo intenzivnostjo prireje (predvsem pri mleku). Manjši upad v domači porabi pšenice bi ob zmernem povečanju proizvodnje pripeljal do manjše odvisnosti od (neto) uvoza v prihodnjem obdobju v primerjavi z letom 2010. Podobno velja tudi za ječmen in koruzo, pri slednji ob pogoju, da za izhodišče ne jemljemo leto 2010 z zelo nadpovprečno domačo pridelavo.

V domači porabi žit, zlasti krmnih, opazimo med scenariji precejšnje razlike. Pri pšenici so razlike manjše, ker je poraba za humano prehrano bolj stabilna oz. manj odvisna od cene žit. Pri krmnih žitih bi v primeru nižjih cen (S11-) pričakovali večjo porabo žit, vendar rezultati nakazujejo nasproten učinek, ker sočasno upoštevajo nižje proizvajalčeve cene živilorejskih proizvodov, kar vodi v znižanje obsega (števila živali) in hkrati v nižjo intenzivnost reje.

3.2. Živinoreja

Glede na projekcije, pridobljene z Ag-MEMOD modelom, bi proizvajalčeve cene mleka lahko z ukinitvijo kvotnega režima kar močno upadle. Navidezna rast v primerjavi z letom 2010 v prikazanih rezultatih je posledica močnega padca cene v Sloveniji v letih 2009 in 2010 v primerjavi z ugodnejšimi razmerami pred in po tem obdobju. Razlike med simuliranimi scenariji (z izjemo S11-) so razmeroma majhne.

Zaradi cenovno manj ugodnega primerjalnega leta 2010 so opazni pozitivni cenovni učinki v prireji govejega mesa, kjer pa so razmere v zadnjem letu (2012) precej drugačne kot bi jih lahko pričakovali na podlagi (predhodnih) mednarodnih napovedi gibanj cen. Proizvajalčeve cene govedine se bodo skladno z modelnimi rezultati z zniževanjem/odpravo zgodovinskih dodatkov nekoliko povečale. Scenarij IZH vključuje tudi precej proizvodno vezanih plačil v sektorju 'goveje meso', zato tudi scenarij S11PV predvideva rahel dvig cene govedine. Pri svinjini in piščančjem mesu so razlike med proučevanimi scenariji manjše, tudi na teh dveh trgih lahko pričakujemo manjši dvig cene kot posledice dražjih žit in s tem zmanjšane domače proizvodnje.

Obraten učinek lahko pričakujemo pri reji drobnice oz. na trgu z jagnjetino. Z višjimi regionalnimi plačili za travinje se utegne zanimanje za rejo drobnice nekoliko povečati kot posledice izboljšane ekonomičnosti reje, ki pa je v večini rej močnejše odvisna od proračunskih plačil kot od prihodkov, ustvarjenih na trgu. Ob slabših tržnih pogojih to utegne povzročiti dodaten pritisk na cene jagnjetine.

Pregl. 3.2a: Proizvajalčeve cene živalskih proizvodov

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
	€/100 kg										
Mleko (kravje)	26,5	28,2	28,7	28,5	25,8	28,0	28,4	28,9	28,7	26,0	28,2
Govedina	298,8	317,9	330,7	321,1	297,6	320,8	318,8	334,9	325,2	301,4	324,9
Jagnjetina	407,6	406,2	390,1	402,1	351,1	397,9	406,3	390,2	402,3	351,2	398,0
Svinjina	136,9	130,3	135,6	131,6	122,0	138,3	132,3	139,0	135,0	125,1	141,8
Piščančje meso	142,2	138,1	141,3	138,5	127,1	142,0	135,0	138,1	135,4	124,3	138,8

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

V slovenskem modelu delnega ravnovesja je prireja določena z velikostjo (nacionalne) črede in povprečno proizvodnostjo na enoto, npr. mlečnostjo na kravo, plodnostjo, intenzivnostjo obnove plemenske črede, klavno maso pri prireji mesa ipd.

Število krav molznic bo še naprej upadalo, to pa bo večinoma kompenzirano z naraščajočo mlečnostjo krav. V ekonomskem okolju brez mlečnih kvot bo po modelnih rezultatih prireja

mleka ostala razmeroma stabilna, padec prireje naj bi se večinoma odvil pred in takoj po ukinitvi mlečnih kvot. To si lahko razložimo s še vedno nizko povprečno mlečnostjo krav molznic v Sloveniji, kar dopušča nadaljnje zniževanje stroškov na enoto prireje pri dvigu mlečnosti krav. Na drugi strani predvidevamo razmeroma stabilno število krav dojlj (in ostalih kategorij govedi). Število krav dojlj naj bi se še nekoliko povečevalo v primeru ohranitve proizvodno vezanih plačil, kar bi vsaj v manjši meri nadomestilo izpad staleža krav molznic. Z ukinitvijo kvot za mleko lahko pričakujemo še nekoliko hitrejšo specializacijo v govedoreji. Tisti rejci, ki bodo vztrajali v prireji mleka, bodo morali izkoristiti kar največ možnosti za zniževanje stroškov prireje. Zaradi zaostrenih pogojev prireje se bodo pritiski - tudi psihološki - stopnjevali in rezultirali v nadaljnjem zmanjševanju števila rej krav molznic. Nekateri se bodo preusmerili v krave dojlje, drugi v pitanje kupljenih telet, nekateri pa bodo najbrž videli možnost ohranitve kmetije tudi v reji drobnice. Na splošno pa lahko pričakujemo v mesni govedoreji prevladujočo nizko intenzivnost reje, še zlasti v manjših čredah in na kmetijah, ki bodo imele na svojih površinah nizko obtežbo.

Pregl 3.2b: Število živali

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
€/100 kg											
Govedo											
- Krave molznice	109,47	98,75	97,46	97,07	93,56	101,36	90,69	89,08	87,33	85,52	91,75
- Krave dojlje	63,89	62,95	62,12	61,88	59,64	64,61	65,84	64,67	63,40	62,08	66,61
- Ostalo govedo	296,80	301,31	297,37	296,18	285,47	309,26	298,88	293,58	287,82	281,84	302,39
Ovce											
- Plemenske ovce	90,85	84,77	90,00	86,38	85,05	86,85	79,48	95,79	83,15	86,69	87,65
- Ostale ovce	38,94	36,33	38,70	37,14	36,57	37,35	34,06	40,23	34,92	36,41	36,81
Prašiči											
- Plemenske svinje	29,63	27,72	25,25	27,45	22,22	24,87	26,10	23,70	25,76	20,86	23,34
- Ostali prašiči	365,96	342,38	311,84	338,96	274,42	307,16	322,32	293,64	319,17	258,40	289,23

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Izboljšanje ekonomskih pogojev bo najizrazitejše za reje, ki na ekstenziven način izkoriščajo travinje. Poleg že omenjene ekstenzivne reje krav dojlj to velja tudi za veliko gospodarstev z rejo drobnice. Vendar modelni rezultati kljub temu ne napovedujejo občutnega povečanja števila drobnice (ovc), ampak le preokrenitev trenda, ki se je v zadnjih dveh letih z ukinitvijo proizvodno vezanih plačil obrnil navzdol. Nadaljnje zniževanje števila ovc je predvideno s scenarijem IZH v celotnem obdobju, višja regionalna plačila za travinje pa utegnejo vzpodbuditi zadostno število novih tropov, ki bi nadomestila zmanjševanje staleža.

Neugodne ekonomske razmere v prašičereji tudi v prihodnje obetajo nadaljnji upad števila plemenskih svinj in z njimi tudi skupnega števila prašičev in domače prireje prašičjega mesa. Ker gre za usmeritev, ki v slovenskih naravnih danostih nima realne perspektive razvoja, bi najbrž bolj kot rešitev te panoge kazalo iskati izhod v drugih proizvodnih usmeritvah.

Nihanje cene mleka praviloma nima neposrednega učinka na porabo mlečnih izdelkov. Spremembe v zauživanju mlečnih izdelkov so bolj posledica spremenjene percepcije potrošnikov in do določene mere tudi njihove kupne moči. Pričakujemo lahko večjo porabo sirov (vseh tipov) in jogurtov, trendi pri maslu pa so prej nasprotni, vendar manj očitni zaradi njegove uporabe tudi v pekarstvu in konditorstvu. Verjetno pa lahko zaradi sprememb v prehranjevanju in prehranskih navad potrošnikov pričakujemo tudi nekoliko nižjo porabo konzumnega mleka ter večjo porabo širokega spektra najrazličnejših mlečnih izdelkov, ki prihajajo k nam predvsem preko diskontnih verig z evropskega trga. Navkljub precejšnjim presežkom surovega mleka v Sloveniji bomo tudi v prihodnje uvažali veliko mlečnih izdelkov.

Prireja govedine in teletine bi se v primeru izhodiščnega scenarija stabilizirala na doseženi ravni. Tudi scenariji z enotnimi regionalnimi plačili ne obetajo večjih sprememb v obsegu prireje, četudi vzporedni rezultati za učinke prerazporeditve plačil na ravni kmetijskih gospodarstev prav v tem sektorju (pitanje in dojlje) obeta največje premike, ki bi bili ublaženi pri scenariju S11PV. Pri tem scenariju bi bila tudi prireja govedine najvišja. Pri porabi je napovedan trend rahle rasti, saj poraba rdečega mesa nima več tako negativnega prizvoka kot v preteklosti. Ker je govedina v primerjavi z ostalimi vrstami mesa razmeroma draga, pa je pričakovana odzivnost potrošnikov v primeru znižanja cen (S11-) precej intenzivna.

Pregl. 3.2c: Proizvodnja, poraba in neto trgovina z izbranimi živalskimi proizvodi

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
	t/ha										
Maslo											
- proizvodnja	2,64	2,58	2,55	2,54	2,45	2,65	2,55	2,51	2,46	2,41	2,58
- poraba	2,95	2,93	2,93	2,93	3,00	2,93	2,77	2,77	2,77	2,84	2,77
- neto trgovina	-0,30	-0,35	-0,38	-0,39	-0,56	-0,28	-0,22	-0,27	-0,31	-0,43	-0,19
Siri											
- proizvodnja	18,67	19,42	19,17	19,09	18,40	19,93	21,38	21,00	20,59	20,16	21,63
- poraba	28,93	29,12	29,12	29,12	29,84	29,12	31,52	31,52	31,52	32,30	31,52
- neto trgovina	-10,34	-9,70	-9,95	-10,03	-11,45	-9,18	-10,14	-10,52	-10,93	-12,15	-9,89
Govedina in teletina											
- proizvodnja	35,70	36,35	36,03	36,15	33,35	37,66	35,26	34,57	34,72	31,36	35,73
- poraba	40,87	42,21	42,21	42,21	45,58	42,21	44,33	44,33	44,33	47,88	44,33
- neto trgovina	-4,94	-5,91	-6,17	-6,05	-12,23	-4,54	-9,07	-9,76	-9,61	-16,52	-8,60
Jagnjetina											
- proizvodnja	2,03	1,86	1,98	1,90	1,87	1,91	1,75	2,10	1,82	1,90	1,92
- poraba	2,07	2,03	2,03	2,03	2,12	2,03	2,08	2,08	2,08	2,20	2,08
- neto trgovina	-0,05	-0,17	-0,05	-0,13	-0,25	-0,12	-0,33	0,02	-0,26	-0,30	-0,16
Svinjina											
- proizvodnja	44,20	41,35	37,62	40,89	33,11	37,06	38,93	35,62	38,72	31,35	35,09
- poraba	85,15	84,24	84,24	84,24	89,71	84,24	82,91	82,91	82,91	88,30	82,91
- neto trgovina	-41,16	-42,88	-46,61	-43,34	-56,60	-47,18	-43,98	-47,29	-44,19	-56,95	-47,82
Piščancje meso											
- proizvodnja	62,20	63,65	61,18	60,58	64,70	60,98	64,13	61,05	59,85	63,30	59,07
- poraba	57,04	56,45	56,45	56,45	60,12	56,45	57,83	57,83	57,83	61,59	57,83
- neto trgovina	5,81	7,20	4,73	4,13	4,58	4,52	6,31	3,22	2,02	1,71	1,24

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Prireja prašičjega mesa ima po modelnih rezultatih izrazito negativen trend, kar je bilo vsaj deloma pojasnjeno že pri komentarju o številu živali. Na drugi strani se poraba zelo počasi znižuje, kar povečuje odvisnost od uvoza. Le rahlo bolj optimistične pa so napovedi za prirejo piščančjega mesa, ki se sooča z visokimi proizvodnimi stroški in vse ostrejšimi pritiski na strani proizvajalčevih cen. Ker se poraba na drugi strani verjetno ne zmanjšala, lahko v prihodnje pričakujemo manjši neto presežek pri perutninskem mesu kot v preteklosti.

3.3. Vrednost proizvodnje po proizvajalčevih cenah

Za posamezne obravnavane trge smo ocenili tudi njihov gospodarski pomen, izražen s tržno vrednostjo primarne proizvodnje po proizvajalčevih cenah. Povzetek dobljenih rezultatov prikazuje pregl. 3.3a. Takšen prikaz daje razmeroma dober vpogled v pomen posameznega sektorja oz. trga, zaradi različnih cen med leti in scenariji pa ne daje realne predstave o

spremembah (fizičnega) obsega proizvodnje. Rezultati v pregl. 3.3a nakazujejo razmeroma ugodne kazalnike razvoja vrednosti proizvodnje za večino sektorjev, vendar imajo omenjeno pomanjkljivost zaradi 'napihnenosti' cen. Zato v pregl. 3.3b prikazujemo vrednosti proizvodnje za obravnavane trge, izražene v cenah iz leta 2010.

Pregl 3.3: Vrednost proizvodnje po obravnavanih trgih (v mio €, tekoče cene)

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
€/100 kg											
Pšenica	20,83	34,25	31,61	35,12	27,52	33,88	34,94	32,56	36,17	28,34	34,89
Ječmen	8,69	13,30	12,28	13,64	10,69	13,16	13,82	12,88	14,31	11,21	13,80
Koruza	48,26	51,55	47,58	52,85	41,41	50,98	52,34	48,78	54,19	42,46	52,28
Mleko	160,33	166,88	167,51	165,68	144,73	169,85	169,03	168,86	164,40	145,90	169,58
Govedina	106,66	115,58	119,17	116,09	99,28	120,83	112,41	115,78	112,90	94,53	116,08
Svinjina	60,49	53,89	51,01	53,83	40,40	51,25	51,51	49,51	52,25	39,21	49,75
Jagnjetina	8,26	7,58	7,72	7,64	6,57	7,60	7,10	8,18	7,32	6,66	7,63
Piščančje meso	88,46	87,89	86,43	83,90	82,26	86,57	86,57	84,30	81,03	78,67	81,98
SKUPAJ	501,98	530,92	523,31	528,74	452,86	534,12	527,71	520,86	522,56	446,99	525,98

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Pregl 3.3: Vrednost proizvodnje po obravnavanih trgih (v mio €, cene 2010)

	2010	2015					2020				
	Dej.*	IZH	S11	S31	S11-	S11PV	IZH	S11	S31	S11-	S11PV
€/100 kg											
Pšenica	20,83	25,08	22,25	25,46	21,52	23,38	26,25	23,29	26,65	22,53	24,47
Ječmen	8,69	9,80	8,69	9,95	8,41	9,13	10,26	9,11	10,42	8,81	9,57
Koruza	48,26	46,48	41,23	47,18	39,88	43,32	48,25	42,80	48,97	41,40	44,97
Mleko	160,33	156,95	154,90	154,28	148,71	161,10	158,03	155,22	152,18	149,02	159,88
Govedina	106,66	108,62	107,66	108,02	99,66	112,53	105,35	103,29	103,74	93,70	106,75
Svinjina	60,49	56,59	51,49	55,96	45,31	50,72	53,27	48,75	52,99	42,90	48,02
Jagnjetina	8,26	7,60	8,07	7,75	7,63	7,79	7,13	8,54	7,42	7,73	7,82
Piščančje meso	88,46	90,52	87,01	86,15	92,02	86,72	91,21	86,82	85,11	90,02	84,00
SKUPAJ	501,98	501,65	481,32	494,75	463,13	494,68	499,76	477,82	487,47	456,09	485,47

* Dejanska vrednost v letu 2010 po podatkih SURS

Dobljeni modelni rezultati nazorno prikazujejo, da utegne priti v naslednjih letih do precejšnjih sprememb v pomenu posameznih sektorjev. Najbolj očiten je padec pomena prašičereje, ki se zdi domala neizogiben. Nekoliko se naj bi povečal pomen pridelave žit, ki pa kljub temu dosegajo razmeroma majhen pomen v skupni vrednosti obravnavanih trgov (njihov delež se poveča na okoli 1/6). Posebej bode v oči, da bi se po modelnih rezultatih v primeru izvedbe najbolj verjetnega scenarija S11 skupna vrednost proizvodnje v primerjavi s scenarijem IZH zmanjšala za dobre 4 %, kar predstavlja izpad vrednosti v višini 22 milijonov EUR (v cenah 2010; v tekočih cenah še 5 mio EUR več). V primeru diferenciranih regionalnih plačil v sedanjem razmerju (S31) bi bilo ta izpad mogoče prepoloviti, v kolikor pa to (po Evropski zakonodaji) ne bo dovoljeno, pa modelni rezultati nakazujejo možnost omilitve izpada z ohranitvijo/ uvedbo proizvodno vezanih ukrepov v govedoreji, ki je med obravnavanimi sektorji daleč najpomembnejša (v skupni vrednosti analiziranih trgov dosega več kot polovični delež).

4 Zaključne ugotovitve

Dobljeni modelni rezultati kažejo na precejšnjo občutljivost posameznih obravnavanih trgov na različne scenarije razvoja kmetijske politike na področju neposrednih plačil, na splošno še večja odstopanja pa nakazujejo v odvisnosti od cenovnih trendov v obravnavanem

desetletnem obdobju. Po pričakovanju so se za najbolj občutljive sektorje izkazali trgi, ki so bili v preteklosti in so še danes deležni razmeroma visokih proračunskih plačil predvsem v obliki zgodovinskih ali proizvodno vezanih plačil (goveje meso, mleko), medtem ko scenariji različnih ali enotnih regionalnih plačil na te sektorje nimajo tolikšnega vpliva, pomembno pa vplivajo na trge z žiti in predvsem posredno tudi na prašičerejo in perutninarstvo. Med proučevanimi sektorji s predvidenimi spremembami kmetijske politike ne glede na obravnavani scenarij največ pridobi reja drobnice (trg jagnjetine).

Na različne cenovne ravni ob trendih, ki so v modelne izračune vstopali kot eksogene spremenljivke, so ključni trgi odreagirali precej skladno s pričakovanji. Srednjeročni cenovni trendi, upoštevani v analizah, kažejo precej stabilne razmere na trgih z žiti, govejim in prašičjim mesom, po začetnem upadu umiritev razmer pri perutninskem mesu, zmerno rast pri jagnjetini, jajcih in sirih, precej občuten padec cen mleka ob odpravi mlečnih kvot, ki mu sledi trend zmerne rasti, pri maslu pa negativnemu trendu v prvih letih sledi bolj stabilno obdobje. Odklon cen navzdol (ali navzgor) ima zaradi vpliva na obseg proizvodnje večkratnik odklona v vrednosti proizvodnje, ki pa se na različnih trgih ne izrazi enako močno, saj na proizvodne odločitve vplivajo tudi omejitve biološke narave, ki se večinoma odražajo v daljših časovnih zamikih ali medsektorskih učinkih. Na nekaterih trgih pride tudi do delne kompenzacije izgub ali stopnjevanja pozitivnih učinkov skozi proračunska plačila (najbolj izrazito pri drobnici), pri drugih lahko opazimo intenziviranje negativnih učinkov (npr. pri govejem mesu).

Na agregatni ravni ocenjeni učinki nakazujejo za obravnavano srednjeročno obdobje verjetnost nadaljnje stagnacije obsega in realne vrednosti primarne kmetijske proizvodnje, ki pa jo je mogoče deloma omiliti z izbiro sheme neposrednih plačil.

CRP:

Presoja razvojnih možnosti slovenskega kmetijstva do leta 2020

Vsebinski sklop 3:

**Analiza ekonomskih učinkov različnih ukrepov
kmetijske politike na ravni kmetijskih gospodarstev**

Vsebina

1. Projekcija pričakovanih učinkov sprememb kmetijske politike	3
1.1 Analiza ekonomskih učinkov različnih ukrepov kmetijske politike na ravni kmetijskih gospodarstev	3
1.1.1 Osnovna izhodišča reforme	3
1.1.2 Metoda dela in podatki	4
1.1.3 Osnovne značilnosti obravnavane populacije	7
Sestava populacije po proizvodnih tipih, regijah in območjih težavnostnih razmer.....	7
Sestava populacije glede na vrsto in obliko plačil	9
1.1.4 Izbor scenarijev za analizo	12
1.1.5 Scenarijska analiza pričakovanih sprememb v višini plačil prvega stebra po reformi	13
Analiza učinkov različnega vstopnega praga	13
Ocena števila KGM_MID v shemi za male obrate	14
Sestava nacionalne ovojnice.....	15
1.1.6 Ocena učinkov reforme prvega stebra na višino plačil	17
Učinki reforme na višino plačil v letu 2014	17
Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 po proizvodnih usmeritvah.....	20
Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 po regijah in območjih težavnostnih razmer.....	25
Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 na agregatni ravni	27
1.1.7 Ocena učinkov reforme prvega stebra na višino prihodkov v letu 2019.....	29
1.1.8 Sklepne ugotovitve	36
Priloge	39

1. Projekcija pričakovanih učinkov sprememb kmetijske politike

1.1 Analiza ekonomskih učinkov različnih ukrepov kmetijske politike na ravni kmetijskih gospodarstev

1.1.1 Osnovna izhodišča reforme

V tem delu ne bomo v podrobnosti predstavljali zakonodajnega predloga Komisije¹. Osredotočili se bomo le na glavne vsebinske spremembe in tiste dele reformnih predlogov, ki so po mnenju strokovnih služb MKO posebej pomembne za Slovenijo in jih kaže s scenarijsko analizo posebej proučiti.

Glavne spremembe, ki jih prinaša reforma prvega stebra, se nanašajo na sestavo plačil.

Reforma uvaja povsem novo obliko plačila, to je tako imenovana »zelena komponenta«. Gre za plačilo, ki je pogojeno z izpolnjevanjem določenih okoljskih zahtev, izplačevalo pa bi se naj v obliki plačila na hektar plačilnih pravic. Shemo naj bi obvezno izvajali v vseh državah članicah. Delež ovojnice za ta namen naj bi znašal 30%.

Druga novost je obvezno izdvajanje dela ovojnice za mlade kmete. Za ta namen naj bi bilo namenjeno do 2% nacionalne ovojnice. To plačilo naj bi se izplačevalo mladim kmetom v omejenem časovnem obdobju v obliki povečanja vrednosti plačilnih pravic.

Države članice naj bi obvezno izvajale tudi tako imenovano »shemo za male obrate«, za katero naj bi veljala poenostavitev postopkov. Tovrstna plačila, v višini do 10% ovojnice, naj bi se izplačevala v enotnem znesku na obrat. Vstop v shemo je za gospodarstva prostovoljen.

Države članice se lahko prostovoljno odločijo, da bodo del ovojnice namenile še za dodatno plačilo za kmete na območjih s posebnimi naravnimi omejitvami (do 5%) in za proizvodno vezana plačila. Za proizvodno vezana plačila lahko država nameni do 10% ovojnice oziroma, po predhodni odobritvi Komisije, do 15%.

Del sredstev je treba obdržati v tako imenovani »nacionalni rezervi« (3%), preostali del ovojnice pa predstavlja »enotno plačilo«, ki se izplačuje na enoto plačilnih pravic. Novost je tudi, da so v plačilne pravice vključeni tudi vinogradi.

Po predlogu Komisije naj bi se enotno plačilo izplačevalo v enaki višini ne glede na vrsto rabe, dopuščena pa je tudi možnost, da se del ovojnice za enotno plačilo v prehodnem obdobju nameni za izravnavo morebitnega izpada plačil na posameznem gospodarstvu (konvergenca). Za konvergenčno izravnavo lahko država članica nameni največ 60% skupne mase za enotna plačila. Do konvergenčnega plačila so upravičena gospodarstva, ki bi v prvem letu reforme pridobila manj plačil, kot so jih imela v zadnjem letu pred reformo (31. decembra 2013). V izračun višine plačil na gospodarstvo pred reformo štejejo vsa plačila prvega stebra, razen proizvodno vezanih plačil v primeru, da reformna shema vključuje enaka

¹ Predlog UREDBA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike; Bruselj, 12.10.2011; COM(2011) 625 konč. 2011/0280 (COD)

proizvodno vezana plačila, kor jih je gospodarstvo prejelo pred reformo. Po predlogu komisije naj bi se najkasneje leta 2019 konvergenčna plačila v celoti ukinila.

Skupna vrednost ovojnice za Slovenijo naj bi se do leta 2019 postopno zmanjšala od zdajšnjih okoli 142 milijonov EUR na okoli 138 milijonov EUR.

Zakonodajni predlog je še v razpravi in dopušča se možnost sprememb. Ocenjeno je bilo, da je za Slovenijo pomembno, da proučimo posledice uvedbe reforme in sicer tako v obliki, kot jo predlaga Komisija, kot tudi v nekaterih modificiranih oblikah, ki bi bile za Slovenijo morda ugodnejše.

1.1.2 Metoda dela in podatki

Za potrebe analize in za kasnejšo presojo učinkov kmetijske politike je bil uporabljen statični deterministični model kmetijskih gospodarstev, ki temelji na realnih podatkih o kmetijskih gospodarstvih, ki so zaprosila za neposredna plačila. Prevezeta in za potrebe modela prilagojena je podatkovna baza Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP), ki vključuje individualne podatke o subvencijah na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev (KMG_MID).

Model vključuje fizične kazalce o površinah in številu izplačanih premij in plačilnih pravic. Model omogoča simulacijo različnih višin in vrst neposrednih plačil v skladu z izborom potencialne sheme, oblikovanje prerazdelitvenih razredov ter analizo sprememb po proizvodnih tipih kmetijskih gospodarstev, po območjih težavnostnih razmer za kmetijstvo, velikostnih razredih in regionalni pripadnosti.

Model je statičen, kar pomeni, da se osnovni fizični kazalci ne spreminjajo v odvisnosti od sprememb ekonomskih kazalcev (neposredna plačila) in determinističen, ker so vrednosti ekonomskih kazalcev dane eksogeno. Model omogoča presojo rezultatov z vidika sprememb v obsegu neposrednih plačil ter sprememb v obsegu prihodkov (ob predpostavki nespremenjenih cen) na ravni posameznega kmetijskega gospodarstva.

Podatkovna baza je pripravljena na podlagi podrobnih podatkov ARSKTRP za subvencijski leti 2010 in 2011. Osnovni podatki zajemajo vsa plačila iz naslova neposrednih plačil prvega stebra (EKO-0) ter izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) s pripadajočimi fizičnimi atributi na ravni KMG_MID. Skupaj je bilo obravnavano 59.666 KMG_MID. Zaradi pomanjkljivih podatkov je bilo izločeno 34 KMG_MID. V scenarijsko analizo je bilo tako zajetih 59.632 KMG_MID.

Za potrebe prikaza rezultatov na ravni agregatov smo na podlagi fizičnih atributov, razpoložljivih v osnovni bazi podatkov, s posebno obdelavo najprej za vsak KMG_MID izračunali standardni prihodek (SO²) in na podlagi strukture SO opredelili proizvodni tip gospodarstva.

² **Standardni prihodek** (SO) kmetijskega proizvoda (rastline ali živina) je povprečna denarna vrednost kmetijske proizvodnje po ceni na kmetiji. SO ne vključuje neposrednih plačil, davka na dodano vrednost in davkov na proizvode. Države članice izračunajo regionalne koeficiente SO za vsak proizvod kot povprečne vrednosti v referenčnem obdobju. **Ekonomska velikost kmetijskega gospodarstva** je vrednost njegovega **skupnega SO**. Je vsota posameznih SO vseh kmetijskih proizvodov na kmetijskem gospodarstvu, izražena v evrih.

Na podlagi podatkov o površini in setveni sestavi poljedelske proizvodnje, površini trajnih nasadov in travinja ter števila živine po vrstah in kategorijah smo po metodologiji Komisije³ izračunali SO za vsak KMG_MID. Podatke o SO posameznega kmetijskega proizvoda smo črpali iz interne baze Kmetijskega inštituta Slovenije, nanašajo pa se na povprečno vrednost obdobja 2005-2009 (t.i. SO 2007). Velikostni razred je opredeljen glede na skupni SO gospodarstva.

Preglednica 1: Opredelitev velikostnih razredov SO KMG_MID

Razred	SO (000 EUR)
0	do 2
1	2 do 8
2	8 do 25
3	25 do 50
4	50 do 100
5	100 do 500
6	nad 500

Proizvodni tip je opredeljen glede na sestavo skupnega SO po posameznih skupinah proizvodov. Po pravilu je v posamezni posebni proizvodni tip uvrščeno gospodarstvo, če skupni SO proizvodov, ki sodijo v posamezno skupino, presega dve tretjini skupnega SO gospodarstva. Sicer je gospodarstvo uvrščeno v enega od mešanih tipov. Pri oblikovanju proizvodnih tipov smo na ravni osnovnega tipa v celoti prevzeli metodologijo Komisije, pri oblikovanju nekaterih podtipov pa smo tipologijo prilagodili potrebam raziskave (preglednica 2). Diagram poteka opredeljevanja proizvodnega tipa je prikazan v prilogi 1.

Preglednica 2: Opredelitev proizvodnih tipov KMG_MID

Osnovni tip (EUROSTAT)	Podtip
P1 Poljedelstvo	P11 Poljedelstvo1
	P12 Hmelj
	P13 Poljedelstvo-mešano
	P14 Krma
P2 Vrtnine	P2 Vrtnine
P3 Trajni nasadi	P31 Vinogradi
	P32 Sadje
	P33 Oljke
	P34 Nasadi-mešano
P4 Pašne živali	P41 Mleko
	P421 Dojilje
	P422 Biki, voli
	P43 Govedoreja- mešano
	P44 Drobnica
	P45 Pašne-mešano
P5 Zrnajede živali	P51 Prašiči
	P52 Perutnina
	P53 Zrnajede-mešano
P6 Rastlinska-mešano	P6 Rastlinska-mešano
P7 Živinoreja-mešano	P7 Živinoreja-mešano
P8 Kmetijstvo-mešano	P8 Kmetijstvo-mešano
P9 Nerazporejeno	Izločeno (ni v analizi)

³ European Commission: Typology Handbook, RI/CC 1500 rev.3, Brussels, 05/10/2009

Atribut regionalne razporeditve in tip OMD smo prevzeli neposredno iz osnovne baze.

Preglednica 3: Opredelitev regij

Regija
Goriška
Pomurska
Gorenjska
Osrednjeslovenska
Spodnjeposavska
Savinjska
Notranjsko-kraška
Koroška
Jugovzhodna Slovenija
Podravska
Obalno-kraška
Zasavska

Preglednica 4: Opredelitev območij težavnostnih razmer

Oznaka	Tip območja
V	Višinska
S	Strma
P	Planine
H	Hribovska
K	Kraška
D	Druga
N	Nižinska

Z razredi prerazporeditve želimo prikazati smer in intenzivnost pričakovanih sprememb v višini plačil ob morebitni uveljavitvi posameznega scenarija reforme plačil prvega stebra. Razredi prerazporeditve so opredeljeni glede na izračunan indeks vrednosti plačil pri posameznem scenariju v primerjavi z višino plačil v baznem letu 2011.

Preglednica 5: Opredelitev razredov prerazporeditve

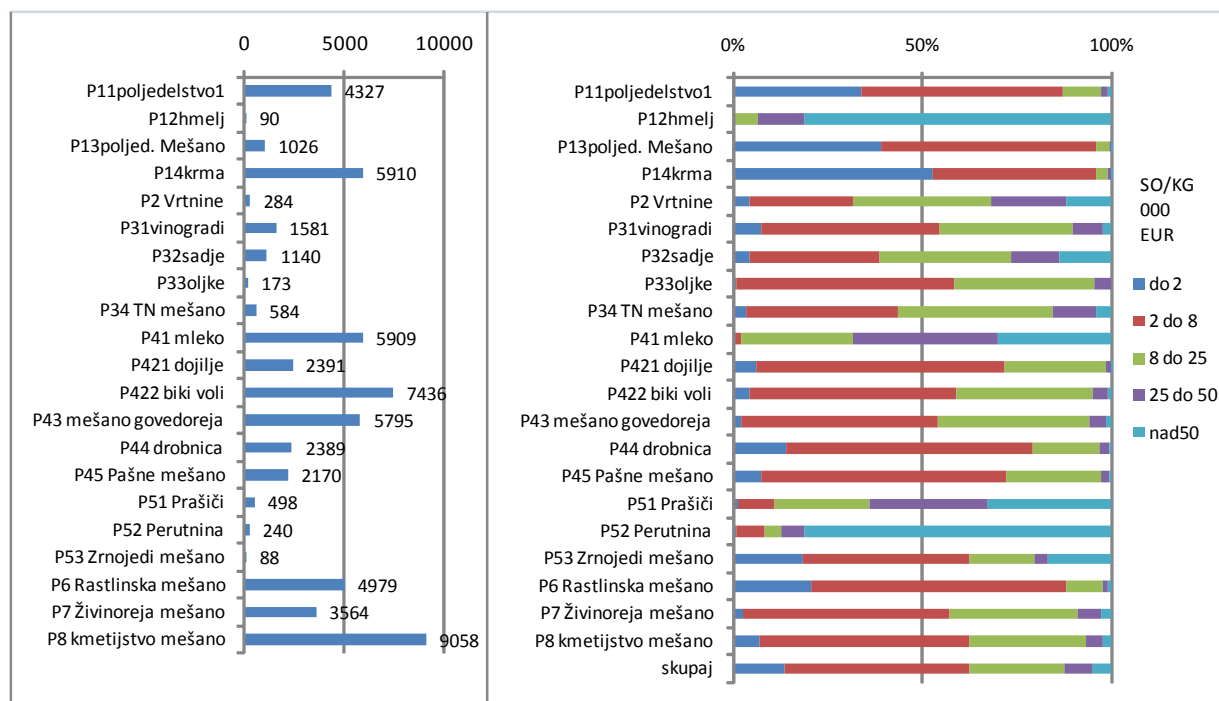
Razred prerazporeditve	
1	Pridobi več kot 50%
2	Pridobi 30-50%
3	Pridobi 10-30%
4	Pridobi do 10%
5	Izgubi do 10%
6	Izgubi 10-30%
7	Izgubi 30-50%
8	Izgubi več kot 50%

1.1.3 Osnovne značilnosti obravnavane populacije

Sestava populacije po proizvodnih tipih, regijah in območjih težavnostnih razmer

Glede na proizvodni tip (slika 1) je največ KGM_MID razvrščeno v proizvodni tip P8 Kmetijstvo-mešano (15,2%), sledi tip P422 Biki, voli (12,5%), nato pa s podobnimi deleži (okoli 9%) tipi P14 Krma, P41 Mleko, P43 Govedoreja-mešano in P6 Rastlinska-mešano. Večje deleže zavzemata še tipa P11 Poljedelstvo1 (7,3%) in P7 Živinoreja-mešano (6%), precej manj pa so zastopani proizvodni tipi P421 Dojilje, P44 Drobница in P45 Pašne-mešano (vsak z okoli 4%) ter P31 Vinogradi (2,6%). Več kot 1% vseh gospodarstev predstavljajo še KGM_MID v tipu P32 Sadje (1,9%) in P13 Poljedelstvo-mešano (1,7%). Znotraj obravnavane baze podatkov je razmeroma malo KGM_MID uvrščenih v skupino zrnogjede živali (prašičereja, perutninarstvo), malo pa je tudi gospodarstev, specializiranih v proizvodnjo vrtnin, oljk in hmelja.

Slika 1: Število KGM_MID po proizvodnem tipu in velikostnih razredih SO

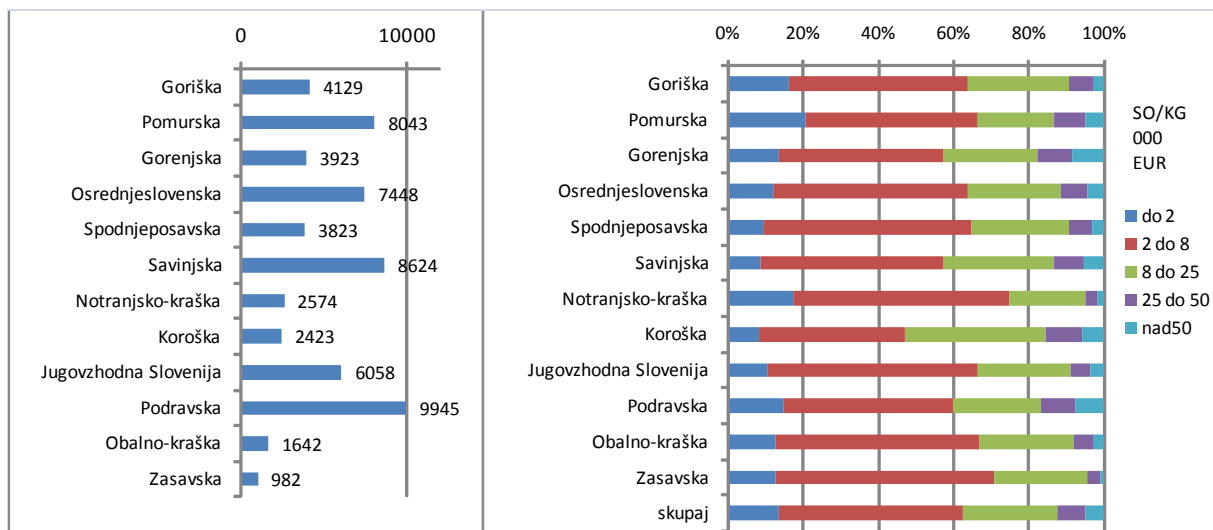

Nekoliko preseneča veliko število gospodarstev v skupini P14 Krma, kamor so uvrščeni KGM_MID brez živine, pri katerih v strukturi SO prevladuje voluminozna krma (2/3 ali več SO). Po ekonomski velikosti so ta gospodarstva majhna; več kot 50% gospodarstev v tej skupini je uvrščenih v razred ekonomske velikosti do 2.000 EUR.

Po ekonomski moči so največja gospodarstva v tipu P52 Perutnina (povprečje skupine nad 200.000 EUR), sledi P12 Hmelj (povprečje nad 190.000 EUR) in P51 Prašiči (povprečje nad 67.000 EUR). Za naše razmere so velika gospodarstva tudi v skupini P41 Mleko (povprečje nad 47.000 EUR). V povprečju dosegajo nad 20.000 EUR še gospodarstva v tipu P53 Zrnogjedi-mešano, P32 Sadje, P2 Vrtnine in P34 Nasadi-mešano. SO nad povprečjem Slovenije, ki znaša 14.641 EUR, od ostalih tipov dosega le še tip P31 Vinogradi.

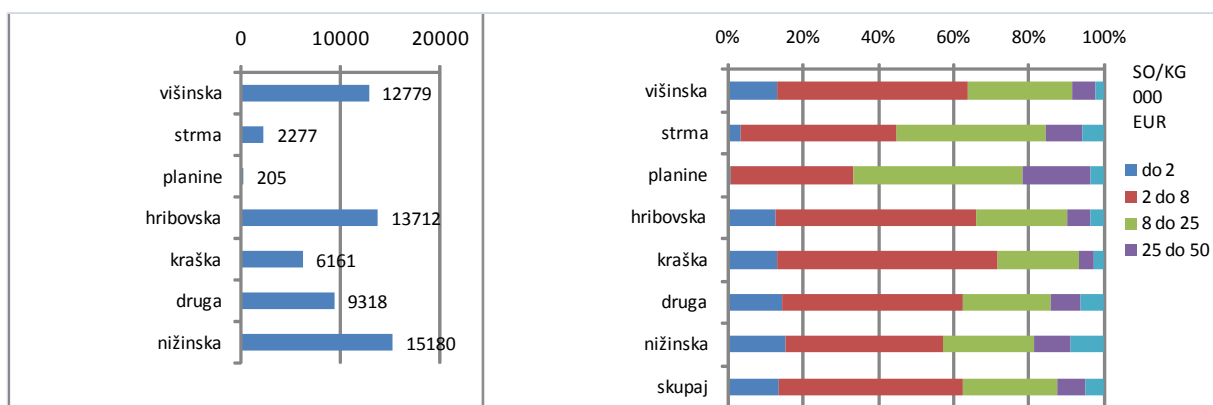
Glede na regionalno razporeditev (slika 2) je največ KGM_MID v Podravski regiji (16,7%), sledijo pa ji Savinjska (14,5%), Pomurska (13,5%) in Osrednjeslovenska regija (12,5%) ter Jugovzhodna Slovenija (10,2%). S slabimi 6% KGM_MID sta zastopani Goriška in Gorenjska regija, s po 4% odstotki pa Notranjska in Koroška regija. Precej manj sta po številu KGM_MID zastopani Obalno-kraška (2,8%) in Zasavska regija (1,6%). Po ekonomski velikosti so razlike med regijami manjše kot pri proizvodnih usmeritvah. Nadpovprečno višino SO na gospodarstvo dosega v Podravski, Gorenjski, Koroški in Savinjski regiji.

Slika 2 : Število KGM_MID po regijah in velikostnih razredih SO

Glede na težavnostne razmere za kmetovanje (slika 3) je največ KGM_MID uvrščenih v nižinsko območje (25,5%), sledi hribovsko območje (23,0%), višinsko območje (21,4%), druga območja (15,6%), kraško območje (10,3%) in strma območja (3,8% KGM_MID).

Slika 3: Število KGM_MID po območjih težavnostnih razmer in velikostnih razredih SO

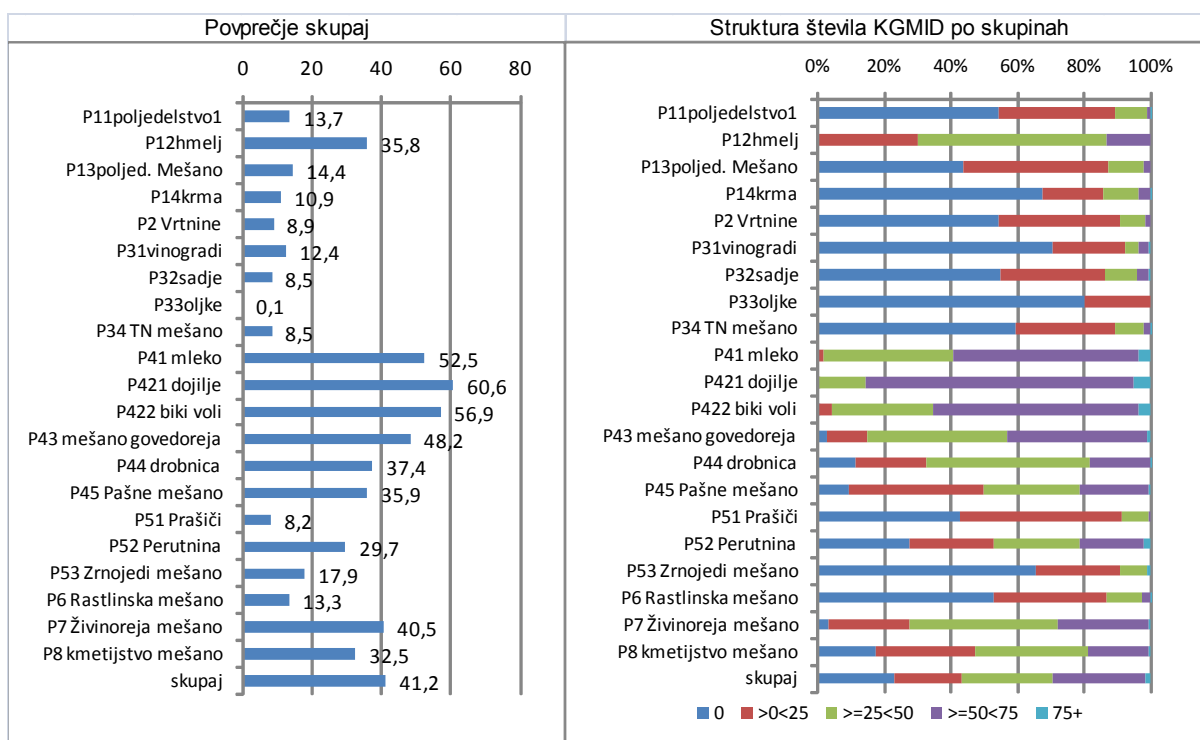

Po ekonomski moči so v povprečju največja gospodarstva v nižinskem območju (največ največjih gospodarstev), sledijo višinska in druga območja, pri ostalih pa je povprečna vrednost SO na gospodarstvo dokaj izenačena. Razlike v povprečni višini SO na gospodarstvo so med območji težavnostnih razmer manjše kot med proizvodnimi tipi.

Sestava populacije glede na vrsto in obliko plačil

Osnovna smer reforme nakazuje, poleg drugega, dokaj jasne spremembe v smeri postopnega zmanjševanja zgodovinskih in proizvodno vezanih plačil in usmeritev k poenotenju hektarskih plačil. Prvo grobo oceno pričakovanih učinkov reforme na spremembo višine plačil je mogoče podati že na podlagi analize izhodiščnega stanja pred reformo. Dejavnika, ki bosta na ravni gospodarstev pomembno vplivala na spremembo plačil, sta na eni strani izhodiščna sestava plačil oziroma delež zgodovinskih in proizvodno vezanih plačil v skupnih plačilih prvega stebra in na drugi strani sestava števila plačilnih pravic glede na rabo (njive, travinje). Podatke o izhodiščnem stanju obeh dejavnikov prikazujemo v nadaljevanju.

Slika 4: Delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v skupnih plačilih prvega stebra po proizvodnih tipih

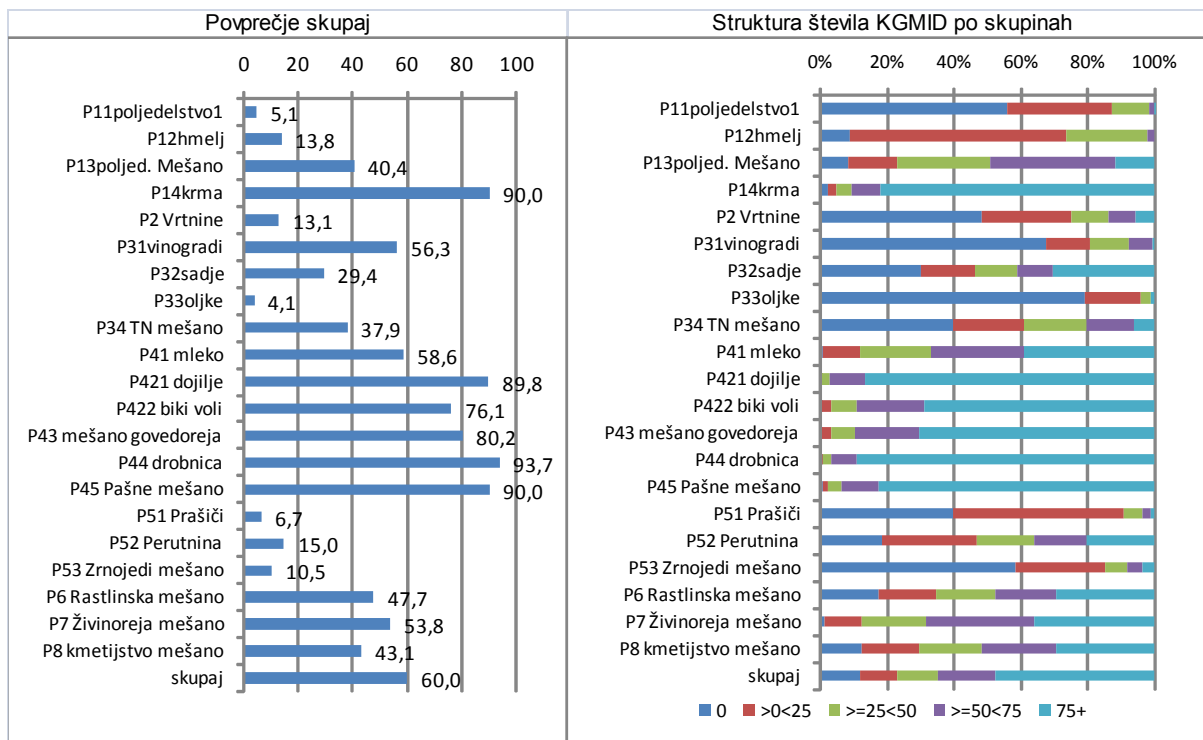

Delež zgodovinskih in proizvodno vezanih plačil v skupnih plačilih prvega stebra se med proizvodnimi usmeritvami pomembno razlikuje (slika 4). Nadpovprečno visoke deleže teh plačil imajo vse govedorejske usmeritve, največ pa tip P421 Dojlilje, pri katerem se več kot 80% vseh gospodarstev nahaja v razredu, kjer znaša ta delež več kot 50%. Nizki so ti deleži pri usmeritvah v skupini rastlinske pridelave. Razumljivo je, da v primeru zmanjševanja zgodovinskih plačil lahko večja zmanjševanja plačil pričakujemo pri usmeritvah z večjim deležem le teh v skupnih plačilih. Poudariti pa velja, da proizvodne usmeritve glede tega kazalca niso homogene (desni del slike 4), kar pomeni, da lahko tudi znotraj proizvodne usmeritve pričakujemo različne smerne spremembe v višini plačil po reformi.

Tudi po drugem dejavniku, to je sestavi števila plačilnih pravic glede na rabo, se proizvodne usmeritve med seboj močno razlikujejo (slika 5). Pričakovano visoke deleže travinja izkazujejo govedorejski tipi (manj mleko) oziroma tipi iz skupine pašnih živali. Visok je ta delež tudi pri tipu P14 Krma. Pri ostalih tipih rastlinske pridelave in tipih iz skupine zrnojedih živali so ti deleži manjši. V primeru poenotenja višine plačil za njive in travinje lahko pričakujemo, da bo z reformo prišlo do povečanja plačil pri proizvodnih tipih z večjim

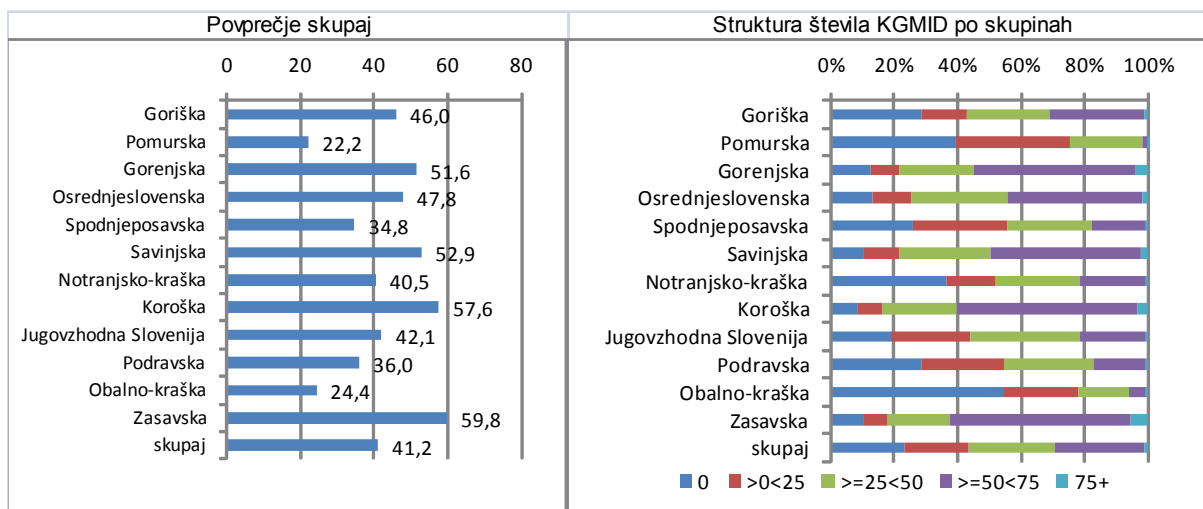
deležem travinja (nad 50%) in do zmanjšanja plačil pri tipih z majhnim deležem travinja. To velja za povprečje proizvodnih tipov. Tudi tu velja, da proizvodni tipi po tej lastnosti niso homogeni, kar pomeni, da bodo ti učinki na posameznih gospodarstvih znotraj tipov različni.

Slika 5: Delež števila plačilnih pravic za travinje v skupnem številu plačilnih pravic po proizvodnih tipih

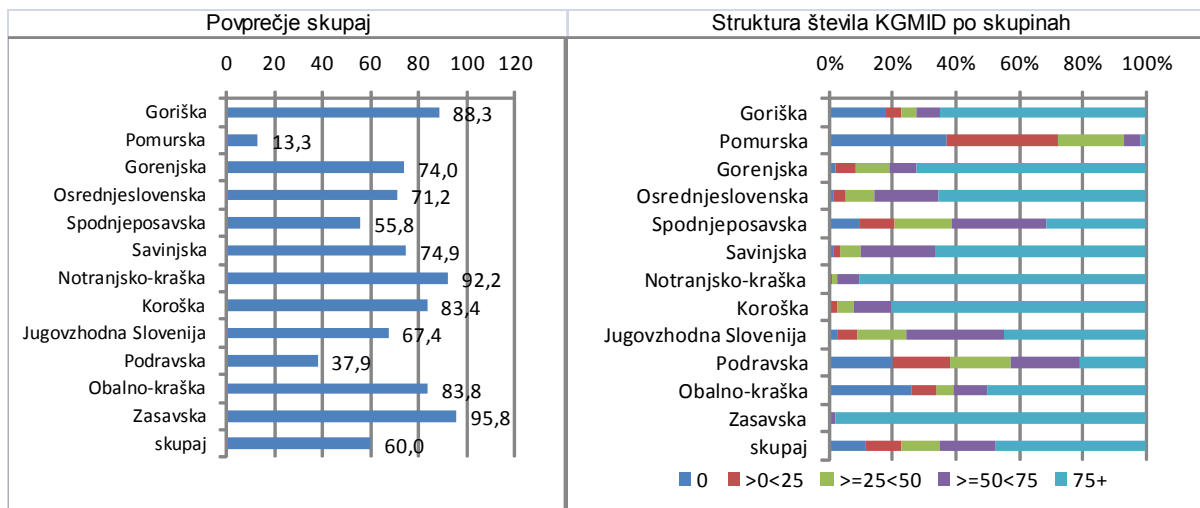
Pomembne razlike v deležu proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v skupnih plačilih so tudi med regijami (slika 6). Najvišji so ti deleži v Zasavski, Koroški in Gorenjski regiji, najnižji pa v Pomurski in Obalno-kraški regiji. Razlike med gospodarstvi so tudi znotraj regij velike.

Slika 6: Delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v skupnih plačilih prvega stebra po regijah

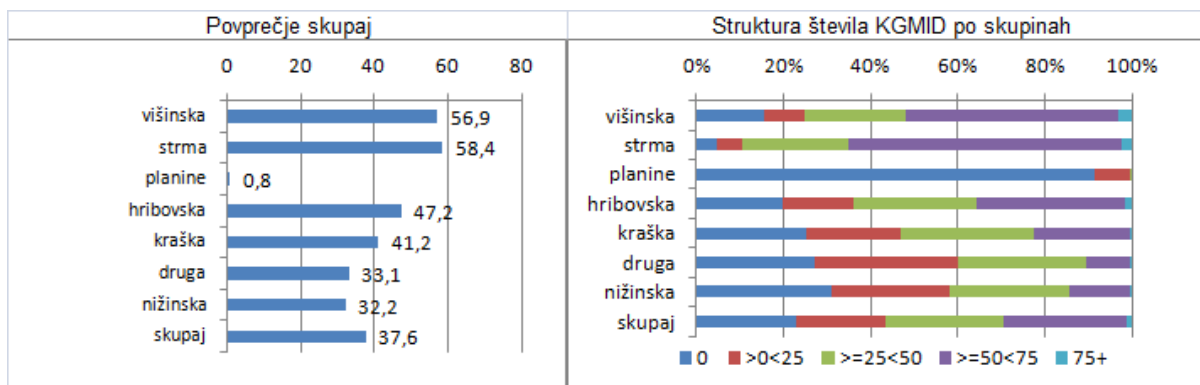
Pričakovano so med regijami velike tudi razlike v strukturi kmetijske zemlje (slika 7). Najmanjši delež plačilnih pravic za travinja je v Pomurski in Podravski regiji, največji pa v Zasavski in Notranjsko-kraški regiji.

Slika 7: Delež števila plačilnih pravic za travinja v skupnem številu plačilnih pravic po regijah

Po deležu proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v skupnih plačilih so razlike med območji težavnostnih razmer (z izjemo planin; slika 8) v povprečju manjše kot po regijah.

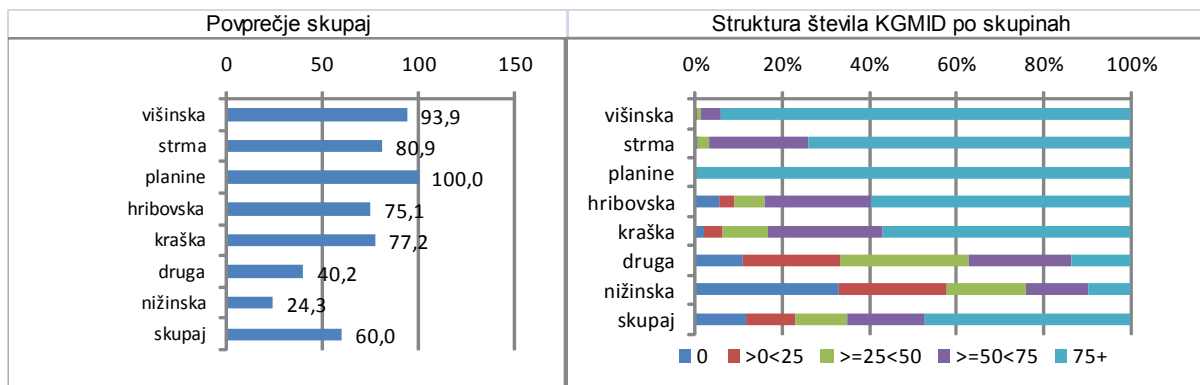
Slika 8: Delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v skupnih plačilih prvega stebra po območjih težavnostnih razmer

Glede strukture rabe zemlje so rezultati po območjih težavnostnih razmer v skladu s pričakovanimi. Po deležu travinja poleg planin navzgor močno odstopajo predvsem višinska in strma območja (slika 9).

Podrobnejši podatki o značilnostih obravnavane populacije so prikazani v prilogi 2.

Slika 9: Delež števila plačilnih pravic za travinje v skupnem številu plačilnih pravic po območjih težavnostnih razmer

1.1.4 Izbor scenarijev za analizo

Skupaj s strokovnimi službami MKO je bilo dogovorjeno, da s scenarijsko analizo proučimo posledice:

- različnega vstopnega praga
- različne višine plačil za male obrate
- različne višine osnovnega plačila za njive⁴ in travinje,
- različnega deleža ovojnice za izravnavo v obliki konvergenčnih plačil
- različne višine in sestave proizvodno vezanih plačil.

Osnovni predlog scenarijev, ki naj bodo predmet ocene posledic reforme, so pripravile strokovne službe MKO (priloga 3). Predlog je vseboval deset osnovnih scenarijev proizvodne vezanosti, pri vsakem od scenarijev pa naj bi simulirali še dva različna deleža plačil za zeleno komponento, dva različna deleža plačil za mlade kmete, tri različne višine osnovnega plačila in pet stopenj konvergence. Po razgovoru s strokovnimi sodelavci MKO smo ugotovili, da obravnava vseh možnih scenarijev zaradi prevelikega števila kombinacij ni smiselna, ter da nekatere variante razmerij med osnovnimi scenariji ne spreminjajo. Skupno smo se odločili, da pri vsakem od predlaganih desetih osnovnih scenarijev dodatno simuliramo le še tri različne višine osnovnega plačila in dve stopnji konvergence (maksimalno možno v letu 2014 in nič v letu 2019).

Po neformalni predstavitvi prvih rezultatov scenarijske analize (MKO 08.06.2012; priloga v elektronski obliki) smo skupaj ugotovili, da bi bilo smiselno število osnovnih scenarijev zmanjšati na sedem (preglednica 6), ob tem pa na osnovi analize učinkov različne višine vstopnega praga in različne vstopne višine plačil za male obrate spremeniti tudi nekatere osnovne scenarijske predpostavke.

⁴ Plačilne pravice za njive vključujejo tudi plačilne pravice iz naslova hmeljišč, intenzivnih sadovnjakov, oljčnikov in po reformi tudi vinogradov.

Preglednica 6: Pregled izbora scenarijev proizvodne vezanosti (% ovojnice za proizvodno vezana plačila po sektorjih)

	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6
Mleko	0	10	0	5	4	4	0
Biki	0	0	10	5	4	4	0
Dojilje	0	0	0	0	2	2	0
Zelenjava	0	0	0	0	0	2	8,2
Njive	0	0	0	0	0	0	1,8
Skupaj	0	10	10	10	10	12	10

Za vsak scenarij proizvodne vezanosti, z izjemo scenarija PV6⁵, smo analizirali učinke različne višine osnovnega plačila glede na vrsto rabe zemlje in sicer:

S11: razmerje višine osnovnega plačila njive : travinje = 1:1

S31: razmerje višine osnovnega plačila njive : travinje = 3:1

S21: razmerje višine osnovnega plačila njive : travinje = 2:1

Nadalje smo pri vsakem scenariju ocenili višino plačil na KGM_MID na začetku reforme (2014) ob predpostavki, da bi na začetku uveljavili maksimalno možen obseg sredstev za konvergenco (100% konvergenca) in na koncu reforme (2019), kjer smo predpostavili, da plačil na podlagi konvergenčne izravnave ne bo več.

Kot nespremenljive (enake v vseh scenarijih) smo upoštevali naslednje predpostavke:

- nacionalna rezerva: 1% ovojnice;
- shema za dodatno plačilo za kmete na območjih s posebnimi naravnimi omejitvami se ne izvaja;
- mladi kmetje: 2% ovojnice;
- vstopni prag: 1 ha;
- zelena komponenta: 30% ovojnice (predpostavka, da vsi prejmejo ta plačila);
- enotna višina plačil za male obrate: 450 EUR.

Kot bazni reformni scenarij smo opredelili scenarij z enotnim plačilom za njive in travinje ter brez proizvodne vezanosti (S11/PV0).

1.1.5 Scenarijska analiza pričakovanih sprememb v višini plačil prvega stebra po reformi

Analiza učinkov različnega vstopnega praga

Število izločenih gospodarstev smo ocenili na podlagi predpostavke, da ob reformi ne bo prišlo do ponovne delitve plačilnih pravic. Na novo bodo dodeljene le plačilne pravice za vinograde. Predpostavili smo, da bo vstopni prag za dodelitev plačilnih pravic za vinograde 0,3 ha. Ob teh predpostavkah smo postavili, da bodo že v osnovi izločena vsa gospodarstva, ki v referenčnem letu niso imela plačilnih pravic ali vinograda nad 0,3 ha in hkrati ne bi imela proizvodov, ki so predmet proizvodno vezanih plačil po novi shemi. Ocena števila izločenih KGM_MID po tem prvem kriteriju (izločeni - ni pravic) je izdelana na podlagi podatkov za leto 2011.

⁵ Pri tem scenariju je upoštevano osnovno plačilo za njive in travinje samo v razmerju 1:1. Višjo raven plačil za njive in travinje po tem scenariju zagotavljajo dodatna (proizvodno vezana) plačila za njive.

V drugem koraku smo ocenili število izločenih KGM_MID glede na različne višine vstopnega praga. Analizirali smo izločitveni prag glede na minimalno površino KZU (variante: 0,5 ha, 1,0 ha, 2,0 ha) in minimalno višino plačil, ki bi jo gospodarstvo pridobilo v prvem letu reforme (varianti: 200 EUR, 300 EUR).

Glede na izločitvene kriterije se število izločenih razlikuje pri različnih scenarijih, razlike pa niso velike. V nadaljevanju prikazujemo oceno izločenih KGM_MID, ki velja za bazni reformni scenarij S11/PV0.

Preglednica 7: Ocena izločenih KGM_MID in površine KZU na teh gospodarstvih pri različnem vstopnem pragu skupaj (scenarij: S11/PV0)

Prag		0,5 ha	1,0 ha	2,0 ha	200 EUR	300 EUR
Izločeni (ni pravic)	KGM_MID	1.328	1.328	1.328	1.328	1.328
	ha KZU	4.539	4.539	4.539	4.539	4.539
	% KGM_MID	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Izločeni (prag)	KGM_MID	321	1.909	9.212	1.814	4.786
	ha KZU	129	1.344	12.384	1.777	5.937
	% KGM_MID	0,5	3,2	15,4	3,0	8,0
Skupaj izločeni	% KGM_MID	2,8	5,4	17,7	5,3	10,3
	% KZU	1,0	1,3	3,7	1,4	2,3

Ocenjeno je, da bi bilo po prvem kriteriju (ni pravic) izločenih okoli 1.330 KGM_MID s skupno površino nekaj čez 4.500 ha KZU (Preglednica 7). Povprečna velikost teh gospodarstev kaže, da to niso le najmanjša gospodarstva. Del teh gospodarstev že v letu 2011 ni prejel plačil prvega stebra, del pa je prejemal le proizvodno vezana plačila brez plačilnih pravic.

Po kriteriju vstopnega praga bi bilo pri pragu 0,5 ha izločeno manj kot 130 KGM_MID. To število hitro naraste pri pragu 1,0 ha, pri pragu 2,0 ha pa bi bilo izločenih že več kot 15% vseh KGM_MID. Podobno število izločenih, kot pri pragu 1,0 ha, bi bilo izločenih tudi po kriteriju 200 EUR plačil, vendar pa to niso ista gospodarstva. Pri pragu 300 EUR se število izločenih tudi hitro poveča, doseže pa približno polovico izločenih po kriteriju 2,0 ha.

Ocena števila KGM_MID v shemi za male obrate

Vključitev v shemo za male obrate je prostovoljna. Gospodarstva se odločajo o morebitnem vstopu po informativnem izračunu plačil po reformi. Predhodna ocena je zato dokaj negotova.

Pri oceni števila KGM_MID, ki naj bi vstopili v shemo za male obrate, smo v prvem koraku za vsak KGM_MID izračunali potencialno višino plačil po novi shemi (scenariju) za leto 2014, pri čemer shema za male obrate ni upoštevana. V drugem koraku smo določili enotno višino plačila za male obrate. Predpostavili smo, da bi se v shemo prostovoljno vključila vsa gospodarstva, katerih prvi izračun bi bil nižji ali do 15% višji od postavljenega enotnega plačila za male obrate.

Tudi izračuni za male obrate se med scenariji nekoliko razlikujejo, pomembno pa na oceno števila v tej shemi vpliva vstopni prag.

Izhodiščno višino plačila, ki naj bi jo v scenarijih vključili, so postavile strokovne službe MKO in sicer v višini 450 EUR na gospodarstvo. Kot dodatno možnost smo v analizo vključili še višino, ki bi animirala tako število gospodarstev, da bi se delež ovojnice za ta namen približal 10%, kolikor bi bilo dovoljeno po predlogu Komisije.

Preglednica 8: Ocena števila KGM_MID vključenega v shemo za male obrate pri različnih predpostavkah vhodnega praga (scenarij: S11/PV0)

Prag			Ha			EUR			
	Brez	Brez	0,5	1,0	2,0	1,0	200	200	300
Enotna višina plačila za male obrate (EUR)	/	450	450	450	450	720	450	720	720
Skupaj izločeni									
% KGM_MID	2,2	2,2	2,8	5,4	17,7	5,4	5,3	5,3	10,3
% KZU	1,0	1,0	1,0	1,3	3,7	1,3	1,4	1,4	2,3
Mali obrati									
% KGM_MID	/	20,4	19,9	17,1	5,9	32,5	17,3	32,7	27,5
% KZU	/	4,6	4,6	4,3	2,0	10,6	4,2	10,5	9,5
% Ovojnice	/	3,86	3,76	3,24	1,11	9,85	3,27	9,90	8,33
Indeks plačil 2014(19)/11	/	1,60	1,57	1,50	1,40	1,62	1,45	1,60	1,46
Obrati v osnovni shemi									
KGM_MID	58.338	46.182	46.175	46.223	45.618	37.051	46.228	37.049	37.169
KZU ha	447.912	426.933	426.931	427.070	426.264	398.589	427.059	398.567	399.018
Indeks plačil 2019/11	0,96	0,94	0,94	0,95	0,97	0,92	0,95	0,92	0,93

Iz preglednice 8 je jasno razvidna povezava med vstopnim pragom in številom KGM_MID, ki bi se verjetno vključilo v shemo za male obrate. Večji kot je prag, manj je, razumljivo, gospodarstev, ki bi se vključila v shemo. Pri enotni višini 450 EUR je pričakovati, da se bo v shemo vključilo med 15% in 20% KGM_MID (če zanemarimo izračun pri pragu 2 ha), skupaj pa bi bilo za to shemo namenjene 3% do 4% ovojnice. Če bi želeli kar največ gospodarstev vključiti v to shemo, potem bi po naši oceni morale enotno plačilo znašati okoli 720 EUR, za kar bi porabili blizu 10% ovojnice, v shemo pa bi se verjetno vključilo okoli 30% gospodarstev.

Gospodarstvom, ki bi se vključila v shemo za male obrate, bi se v povprečju višina plačil iz naslova prvega stebra precej povečala (povečanje plačil po reformi v primerjavi s plačili v 2011 v povprečju za 40-60%). To povečanje gre seveda v škodo gospodarstev, ki ostajajo v osnovni shemi, pri čemer pa je zmanjšanje obsega plačil po osnovni shemi zaradi malih obratov pri večini vstopnih pragov razmeroma majhno.

Podrobnejši podatki po proizvodnih usmeritvah, regijah in območjih težavnostnih razmer so prikazani v prilogi 4.

Sestava nacionalne ovojnice

Sestava nacionalne ovojnice je poleg izhodiščnih (nespremenljivih) opredelitev odvisna še od odločitve o višini proizvodno vezanih plačil in od deleža ovojnice za konvergenčno izravnavo. V nadaljevanju prikazujemo sestavo nacionalne ovojnice za scenarij brez proizvodno vezanih plačil (PV0), scenarij s skupno maso za proizvodno vezana plačila v višini 10% (PV4) in 12% (PV5). Za prvo leto reforme (2014) je postavljeno, da bo za konvergenčno izravnavo namenjen maksimalen možni delež (60% mase za osnovna plačila; 100% konvergenca), ob koncu reforme (2019), pa bo ta znesek v celoti izplačan v obliki osnovnega plačila na površino.

Preglednica 9: Sestava ovojnice za nekatere tipične scenarije (mio EUR)

	S11/PV0 (PV=0)		S11/PV4 (PV=10%)		S11/PV5 (PV=12%)	
	2014	2019	2014	2019	2014	2019
Ovojnica	141,6	138,1	141,6	138,1	141,6	138,1
Rezerva (1%)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Mladi kmetje (2%)	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Zelena komponenta skupaj (30%)	42,5	41,4	42,5	41,4	42,5	41,4
Mali obrati	4,6	4,6	5,0	5,0	5,0	5,0
Zelena komponenta na KMG_MID v osnovni shemi	41,1	40,0	40,9	39,9	40,9	39,9
Ostala plačila na KMG_MID v osnovni shemi	91,7	89,4	91,4	89,1	91,4	89,1
Proizvodno vezana plačila	0,0	0,0	14,2	13,8	17,0	16,6
Osnovna plačila	36,7	89,4	30,9	75,3	29,8	72,5
Konvergenčna plačila	55,0	0,0	46,3	0,0	44,7	0,0

V letu 2011, ki ga obravnavamo kot bazno leto za primerjavo, je bilo v okviru prvega stebra izplačano 140 milijonov EUR. Za isti namen bo v letu 2014 (brez rezerve in sredstev za mlade kmete), izplačano 2% manj sredstev, v letu 2019 pa 6% manj. Razumljivo je, kot je razvidno iz preglednice 9, da več sredstev za proizvodno vezana plačila pomeni manj sredstev za osnovno plačilo in konvergenčno izravnavo. Uveljavitev maksimalno možnega zneska za konvergenčno izravnavo občutno zmanjša sredstva za osnovno plačilo. To je morda še bolj očitno iz podatkov v preglednici 10.

Preglednica 10: Višina plačil na hektar za nekatere tipične scenarije (gospodarstva v osnovni shemi)

		2014 (maksimalna konvergenca)			2019 (brez konvergenca)		
		Zelena komponenta	Njive	Travinje	Zelena komponenta	Njive	Travinje
S11	PV0	99,7	89,1	89,1	97,2	217,0	217,0
	PV4	99,9	75,5	75,5	97,4	183,8	183,8
	PV5	100,0	72,7	72,7	97,4	177,1	177,1
S31	PV0	100,1	144,9	48,3	97,5	353,0	117,7
	PV4	100,3	122,6	40,9	97,7	298,5	99,5
	PV5	100,3	118,1	39,4	97,7	287,5	95,8
S21	PV0	99,9	125,4	62,7	97,4	305,4	152,7
	PV4	100,2	106,1	53,1	97,6	258,4	129,2
	PV5	100,2	102,2	51,1	97,6	249,0	124,5

Višina plačila za zeleno komponento se med scenariji rahlo razlikuje zaradi različne ocene števila malih obratov. Če izračunane višine osnovnega plačila primerjamo z višinami pred reformo (njive 332 EUR/ha; travinje 108,7 EUR/ha), potem vidimo, da bo višina osnovnega plačila na ha v letu 2014 zaradi konvergenca pri vseh scenarijih pomembno nižja. Če osnovnemu plačilu prištejemo še plačilo za zeleno komponento, potem bo na travinju skupno plačilo v vsakem primeru višje kot pred reformo, plačilo za njive pa še vedno pomembno nižje. Morebitni izpad prihodka zaradi nižjega osnovnega plačila se bo sicer zaradi sistema konvergenca v dobršni meri izravnal, tako da gospodarstva skupaj ne bodo prejela bistveno manj plačil. V letu 2019 bo višina osnovnega plačila pomembno večja, vendar plačilo za njive v primeru enotnega plačila (S11), tudi ob upoštevanju plačila za zeleno komponento, ne bo doseglo višine pred reformo. Ob tem se bo plačilo za travinje, če upoštevamo še zeleno komponento, v vsakem primeru pomembno povečalo. Pri presoji učinkov različnih višin enotnega plačila za leto 2019 je treba še upoštevati, da v tem letu ni več konvergenčne

izravnave, tako da bo na gospodarstvih, ki so pred reformo imela veliko zgodovinskih plačil, kljub enakemu ali višjemu enotnemu plačilu na hektar, lahko prišlo do pomembnega zmanjšanja plačil.

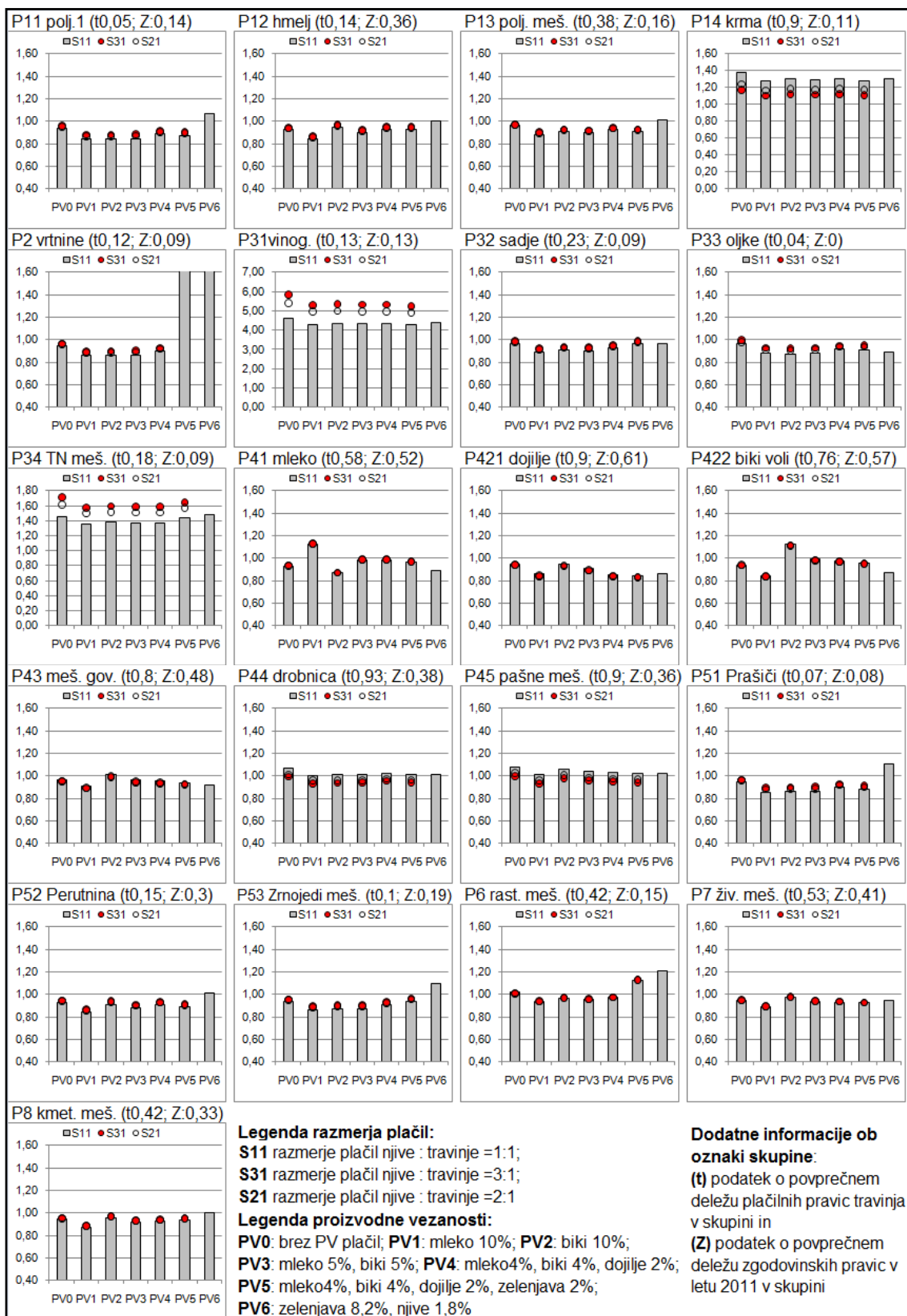
1.1.6 Ocena učinkov reforme prvega stebra na višino plačil

Učinki reforme na višino plačil v letu 2014

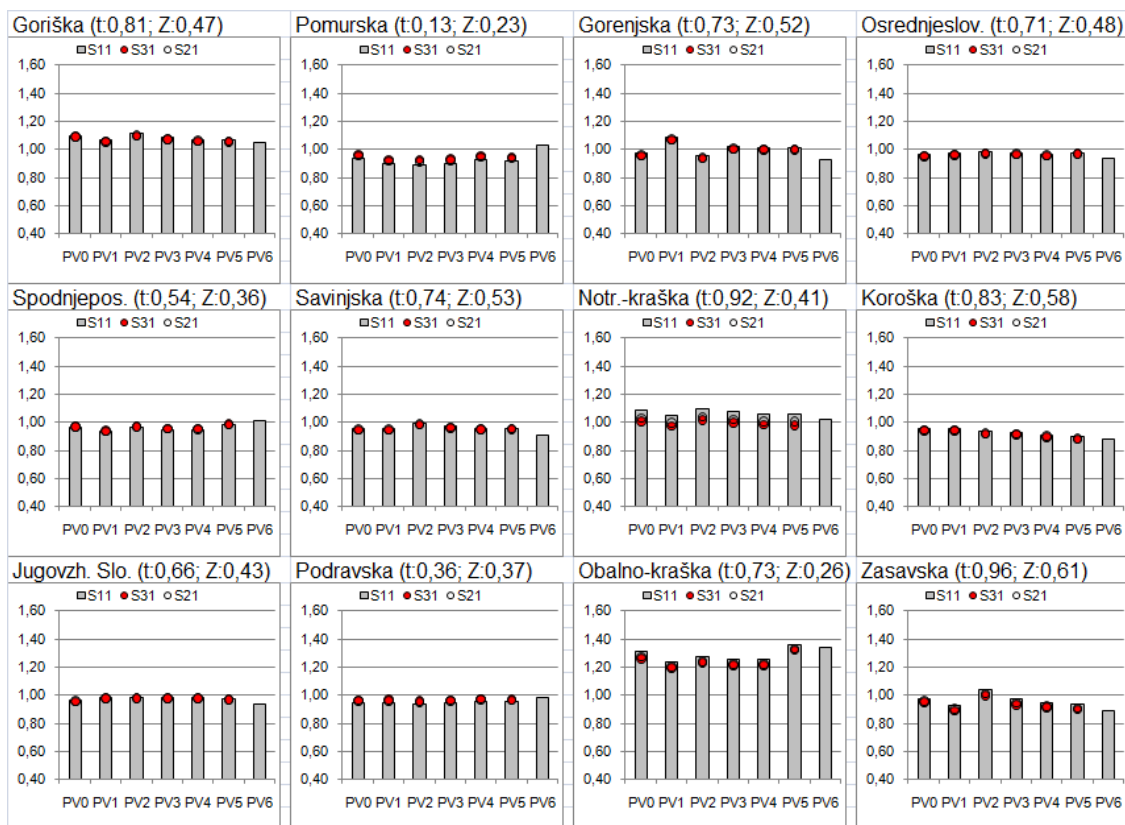
Pri vseh scenarijih je predvideno, da bo Slovenija v prvem letu reforme v celoti izkoristila največjo možno stopnjo konvergenčne izravnave. 60% vseh sredstev, ki bi bila sicer na razpolago za osnovno plačilo, naj bi bilo namenjeno za izravnavo plačil tistim gospodarstvom, ki bi sicer brez te izravnave pridobili manj plačil kot v zadnjem letu pred reformo. Izračuni kažejo, da bi razpoložljiva sredstva za izravnavo zadostovala za pokrivanje tovrstnih izgub na ravni med 80% in 85% (različno po scenarijih). Gospodarstvo bi torej v prvem letu reforme v najslabšem primeru lahko izgubilo okoli 20% plačil. Velik delež sredstev za konvergenčno izravnavo na drugi strani pomeni nižje osnovno plačilo, tako da je gospodarstev, ki bi z reformo močno pridobila, tudi razmeroma malo. Izjema so gospodarstva z pomembnejšim deležem vinogradov (na novo uvedena plačila) in v zadnjih dveh scenarijih (PV5 in PV6), ki vključujeta proizvodno vezana plačila za vrtnine, tudi gospodarstva usmerjena pretežno v vrtnarstvo.

Prerazporeditveni učinki reforme bi bili v primeru polne uveljavitve konvergenčne izravnave v prvem letu razmeroma majhni (slika 10, 11 in 12; priloga 6). Tudi učinek različne višine plačil za njive in travinje je majhen. Glede učinkov proizvodne vezanosti pa je predvsem iz rezultatov po proizvodnih usmeritvah (slika 10) že moč sklepati, kateri scenariji bi bili za posamezno usmeritev bolj in kateri manj ugodni. Tovrstni učinki se izostreno pokažejo pri analizi rezultatov brez konvergenčne izravnave.

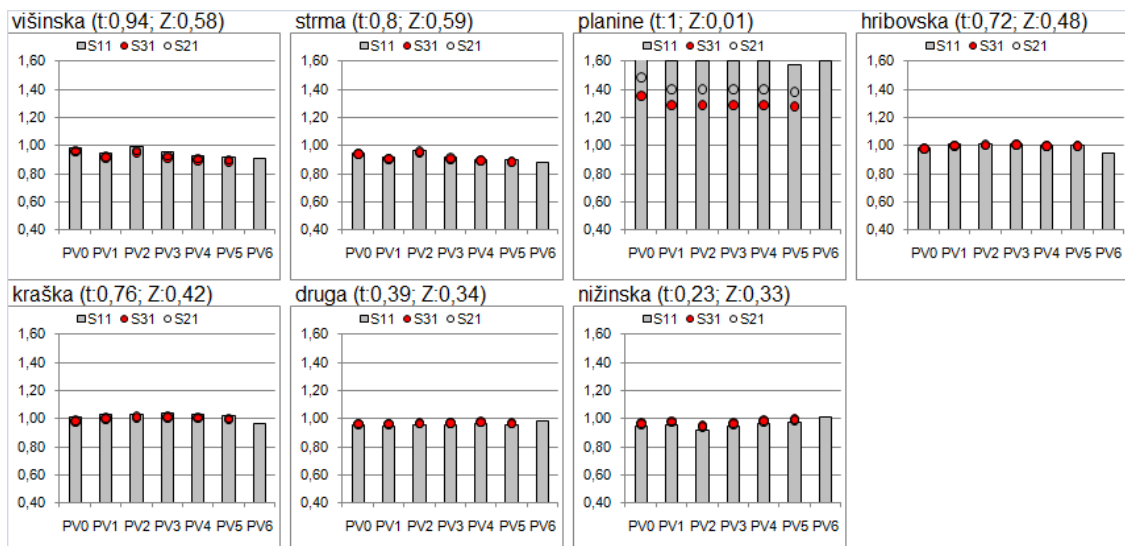
Slika 10: Povprečno razmerje plačil 2014/2011 - pregled po proizvodnih usmeritvah

Slika 11: Povprečno razmerje plačil 2014/2011 – pregled po regijah

Slika 12: Povprečno razmerje plačil 2014/2011 – pregled po težavnostnih območjih

Legenda razmerja plačil:

S11 njive : travinje =1:1;
S31 njive : travinje =3:1;
S21 njive : travinje =2:1

Legenda proizvodne vezanosti:

PV0: brez PV plačil; **PV1:** mleko 10%; **PV2:** biki 10%;
PV3: mleko 5%, biki 5%; **PV4:** mleko4%, biki 4%, dojlje 2%;
PV5: mleko4%, biki 4%, dojlje 2%, zelenjava 2%;
PV6: zelenjava 8,2%, njive 1,8%

Dodatno ob oznaki

skupine (t...; Z:...)
(t) delež plačilnih pravic travinja v skupini in
(Z) delež zgodovinskih pravic v letu 2011 v skupini

Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 po proizvodnih usmeritvah

Po ukinitvi konvergenčnih plačil lahko pričakujemo pomembne prerazdelitvene učinke. Nekatere gospodarstva bodo po reformi dobila pomembno več plačil, še več gospodarstev pa bo prejelo manj plačil. Pregled rezultatov po proizvodnih usmeritvah (slika 13, priloga 6) pokaže, da je odziv na različne scenarije pri nekaterih proizvodnih usmeritvah podoben.

Če se najprej osredotočimo na učinek različne višine osnovnega plačila glede na rabo, potem glede na ta učinek lahko oblikujemo tri skupine proizvodnih usmeritev:

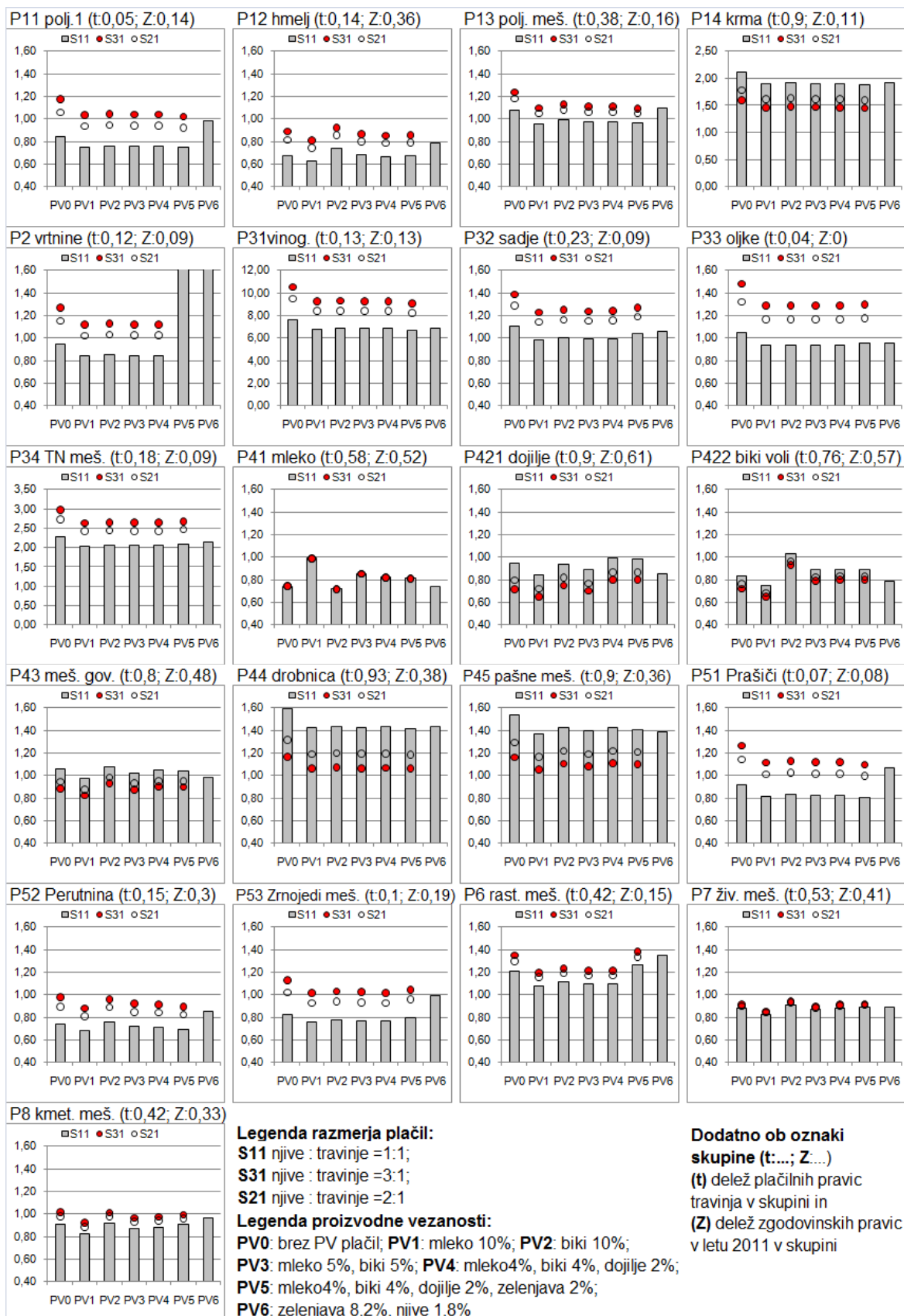
- skupina usmeritev, pri katerih je učinek reforme **ugodnejši v primeru različne višine** osnovnega plačila: P11 Poljedelstvo1, P12 Hmelj, P13 Poljedelstvo-mešano, P2 Vrtine, P31 Vinogradi, P32 Sadje, P33 Oljke, P34 Nasadi-mešano, P51 Prašiči, P52 Perutnina, P53 Zrnjedi-mešano, P6 Rastlinska-mešano, P8 Kmetijstvo-mešano
- skupina usmeritev, pri katerih je učinek reforme **ugodnejši v primeru enotne višine** osnovnega plačila: P14 Krma, P421 Dojilje, P422 Biki, voli, P43 Govedoreja-mešano, P44 Drobница, P45 Pašne-mešano
- skupina, ki je v povprečju glede različne višine osnovnega plačila **indiferentna**: P41 Mleko; P7 Živinoreja-mešano

Učinek različne višine osnovnega plačila je, razumljivo, odvisen od strukture kmetijske zemlje glede na rabo. Vse usmeritve, ki z različno višino plačil pridobijo, imajo v povprečju majhen delež travinja v strukturi kmetijske zemlje in obratno. Proizvodni usmeritvi, ki sta glede različne višine osnovnega plačila indiferentni, imata v strukturi rabe v povprečju okoli polovico travinja.

Tudi glede učinka različnih shem proizvodne vezanosti velja pravilo, ki ga lahko posplošimo na vsa gospodarstva oziroma v povprečju na vse proizvodne usmeritve. Seveda velja, da se obseg plačil poveča, če je plačilo proizvodno vezano na proizvod, ki na gospodarstvu (ali umeritvi) predstavlja večji del proizvodnje. In obratno, višina plačil na gospodarstvu (ali usmeritvi) je manjša, če je uveljavljena shema proizvodno vezanih plačil, na gospodarstvu pa proizvodnje, na katero so ta plačila vezana, ni (ali pa je ta obseg majhen). Tako na primer pri proizvodni usmeritvi P44 Drobница vsi scenariji s proizvodno vezanimi plačili kažejo na nižja plačila od scenarija brez proizvodne vezanosti (drobnica v nobenem od scenarijev ni predmet proizvodne vezanosti). Razumljivo je tudi, da bo učinek proizvodne vezanosti toliko večji, kolikor več sredstev je za posamezen proizvod namenjeno. Ta učinek se jasno kaže pri scenarijih PV1 (vse za mleko) in PV2 (vsa za pitano govedo).

Učinki različne višine osnovnega plačila in proizvodne vezanosti plačil so jasno razvidni iz preglednice 11, kjer so po proizvodnih usmeritvah prikazani rezultati za najbolj ugoden in najbolj neugoden scenarij. Iz preglednice 11 je razviden tudi nasprotujoči učinek različnih scenarijev na različne proizvodne usmeritve. Kar je dobro za neko usmeritev (ali skupino usmeritev), je hkrati slabo za drugo usmeritev (ali skupino usmeritev) in obratno. Povsod velja, če je različno osnovno plačilo (njive : travinje = 1:3) za določeno proizvodno usmeritev najbolj ugoden scenarij, je hkrati pri isti usmeritvi enotno osnovno plačilo (njive : travinje = 1:1) najbolj neugoden scenarij in obratno. Scenariji osnovnega plačila v razmerju njive : travinje = 1:2 se v pregledu ekstremnih scenarijev ne pojavljajo, kar je razumljivo, saj so rezultati teh scenarijev nekje med obema skrajnostnima.

Slika 13: Povprečno razmerje plačil 2019/2011 - pregled po proizvodnih usmeritvah

Tudi pri scenarijih proizvodne vezanosti velja pravilo nasprotujočih učinkov. V okviru proizvodnih usmeritev s pretežno rastlinsko pridelavo (ter skupine zrnjode živinoreje, kjer plačila izvirajo pretežno iz naslova rastlinske pridelave), se med najbolj ugodnimi scenariji praviloma izkaže shema brez proizvodne vezanosti – PV0 (v strukturi pridelave teh usmeritev je delež proizvodnje, ki bi bila pri drugih scenarijih predmet proizvodne vezanosti majhen, enotno plačilo pa je pri scenariju PV0 najvišje). Pri usmeritvah, kjer so pridelki, ki so vključeni v shemo proizvodne vezanosti, pomembneje zastopani v strukturi proizvodnje, so, razumljivo, najugodnejši scenariji, kjer proizvodno vezani proizvodi predstavljajo večji del proizvodnje (mleko – PV1; biki – PV2; dojlje – PV4, vrtnine – PV5). Prav ti scenariji proizvodne vezanosti se pri drugih usmeritvah pogosto pojavljajo na strani najmanj ugodnih scenarijev. Največkrat se med najmanj ugodnimi scenariji pojavlja scenarij PV1 (vse vezano na mleko), kar kaže na to, da mleko pri drugih proizvodnih tipih ne predstavlja pomembnejšega deleža proizvodnje.

Preglednica 11: Pregled najbolj ugodnih in najbolj neugodnih scenarijev po proizvodnih usmeritvah

	Najbolj ugoden scenarij					Najmanj ugoden scenarij				
	Scenarij	Indeks plačil	%KMG v razredu		Scenarij	Indeks plačil	%KMG v razredu			
			(+)10+	(-)10+			(+)10+	(-)10+		
P11 Poljedelstvo1	S31	PV0	118	+ 81,3	- 6,3	S11	PV5	75	+ 3,8	- 78,3
P12 Hmelj	S31	PV2	92	+ 7,8	- 32,2	S11	PV1	62	+ 0,0	- 94,4
P13 Poljedelstvo-mešano	S31	PV0	124	+ 84,9	- 6,4	S11	PV1	96	+ 46,6	- 27,5
P14 Krma	S11	PV0	212	+ 89,4	- 3,8	S31	PV5	145	+ 82,1	- 7,2
P2 Vrtnine	S31	PV5	321	+ 93,0	- 0,0	S11	PV1	84	+ 11,3	- 64,9
P31 Vinogradi	S31	PV0	1052	+ 56,2	- 0,1	S11	PV5	673	+ 60,5	- 0,4
P32 Sadje	S31	PV0	139	+ 86,2	- 7,1	S11	PV1	99	+ 37,9	- 40,4
P33 Oljke	S31	PV0	148	+ 100,0	- 0,0	S11	PV4	94	+ 11,4	- 68,6
P34 Nasadi-mešano	S31	PV0	298	+ 96,7	- 0,3	S11	PV1	204	+ 85,8	- 3,9
P41 Mleko	S11	PV1	99	+ 32,0	- 27,5	S31	PV2	72	+ 0,9	- 82,8
P421 Dojlje	S11	PV4	99	+ 28,1	- 31,7	S31	PV1	65	+ 1,6	- 92,8
P422 Biki, voli	S11	PV2	103	+ 44,2	- 20,7	S31	PV1	65	+ 6,6	- 81,1
P43 Govedoreja-mešano	S11	PV2	108	+ 51,2	- 19,2	S31	PV1	82	+ 15,7	- 61,8
P44 Drobnica	S11	PV0	159	+ 90,8	- 2,6	S31	PV1	106	+ 36,6	- 22,3
P45 Pašne-mešano	S11	PV0	153	+ 80,0	- 6,3	S31	PV1	106	+ 49,8	- 31,6
P51 Prašiči	S31	PV0	127	+ 88,0	- 1,8	S11	PV5	81	+ 3,6	- 78,0
P52 Perutnina	S31	PV0	98	+ 48,7	- 31,4	S11	PV1	68	+ 17,8	- 66,5
P53 Zrnjode-mešano	S31	PV0	113	+ 78,3	- 10,9	S11	PV1	76	+ 2,2	- 75,6
P6 Rastlinska-mešano	S31	PV5	138	+ 83,2	- 4,5	S11	PV1	108	+ 51,7	- 27,1
P7 Živinoreja-mešano	S31	PV2	94	+ 23,1	- 39,9	S11	PV1	83	+ 21,3	- 53,4
P8 Kmetijstvo-mešano	S31	PV0	102	+ 48,6	- 28,5	S11	PV1	83	+ 26,1	- 50,5

Ob pregledu rezultatov iz preglednice 11 je treba opozoriti še na razlike med usmeritvami glede pričakovanih sprememb v višini plačil. Pri nekaterih usmeritvah, tudi v primeru uveljavitve za te usmeritve najugodnejših scenarijev, ni pričakovati povečanja plačil po reformi (P12 Hmelj, P41 Mleko, P421 Dojlje, P 52 Perutnina, P7 Živinoreja-mešano), v primeru najbolj neugodnih scenarijev pa bi pri teh usmeritvah lahko prišlo do občutnega znižanja plačil (v povprečju za 30% in več). Za te usmeritve je praviloma značilen visok delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v strukturi plačil pred reformo. Skupna vrednost vseh plačil pred reformo, preračunano na enoto plačilne pravice, je pri teh usmeritvah v povprečju večja, kot bo znašala ta vrednost na koncu reforme. Pri kar pomembnem deležu gospodarstev bo zaradi tega vzroka prišlo do pomembnega zmanjšanja plačil na koncu reformnega obdobja.

Na drugi strani so usmeritve, kjer tudi v najslabšem primeru lahko pričakujejo povečanje plačil po reformi.

Posebej izstopata tipa P31 Vinogradi in P34 Nasadi-mešano, kjer občutno povečanje plačil lahko pričakujejo zaradi novih plačilnih pravic za vinograde, ki jih pred reformo ni bilo. V povprečju lahko v vsakem primeru pričakujejo povečanje plačil še pri tipih P14 Krma, P44 Drobница, P45 Pašne-mešano in P6 Rastlinska-mešano. Vse te usmeritve imajo v povprečju velik delež travinja (pomembno višja plačila na enoto travinja kot pred reformo, če upoštevamo še plačilo za zeleno komponento) in hkrati razmeroma majhen delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v letu pred reformo.

Če povzamemo, ključni dejavniki, ki vplivajo na učinke reforme pri različnih scenarijih so:

- delež travinja v strukturi kmetijske zemlje,
- delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v strukturi vseh plačil prvega stebra pred reformo in
- struktura proizvodnje (zastopanost proizvodnje s proizvodno vezanimi plačili v pridelavi).

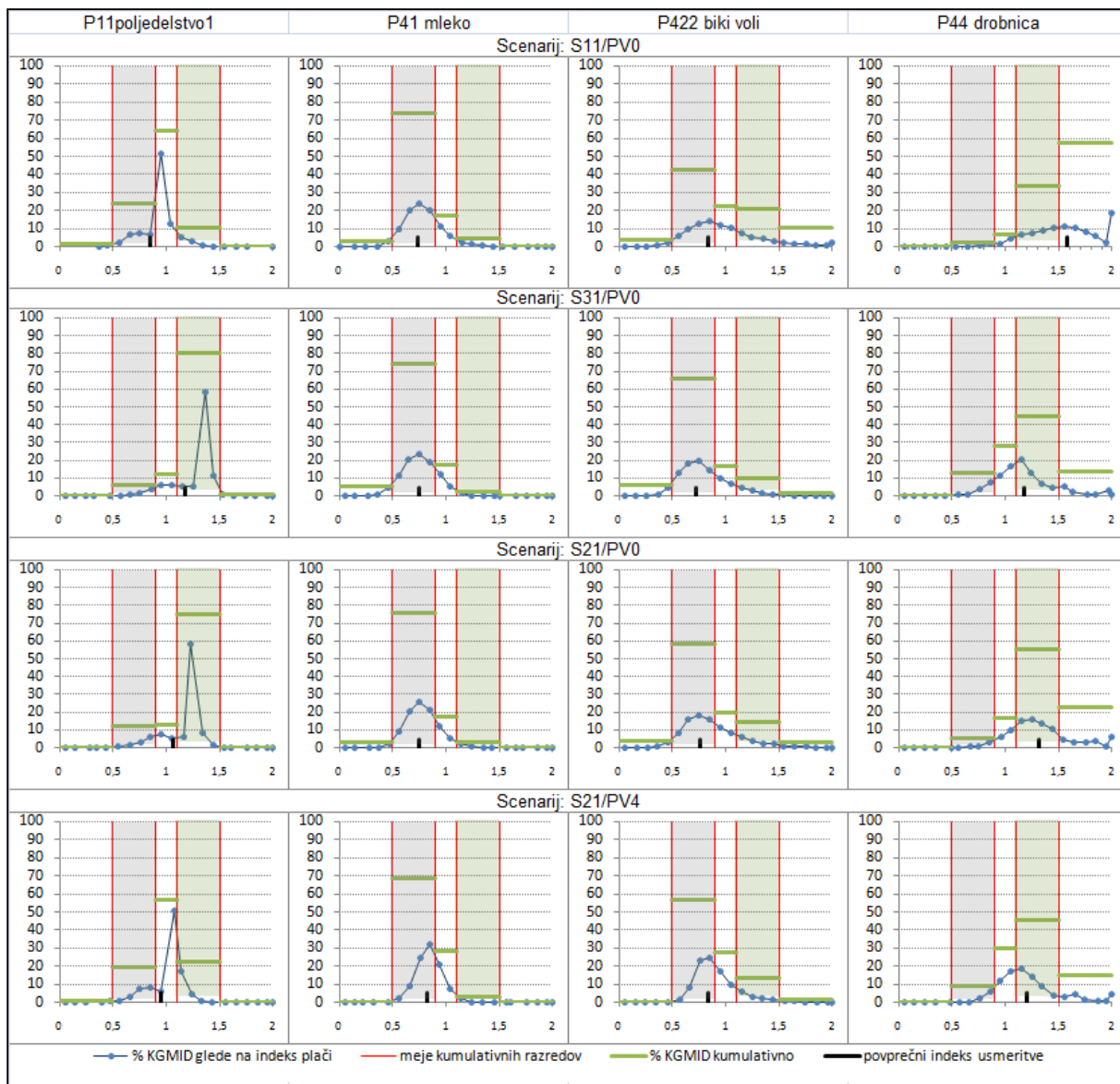
Lastnosti posameznega gospodarstva glede na našete dejavnike se lahko pomembno razlikujejo tudi znotraj iste proizvodne usmeritve. Rezultati na ravni povprečja usmeritve so posledica prevladujočih lastnosti gospodarstev v skupini. Nekatere proizvodne usmeritve so glede teh lastnosti bolj, druge manj homogene, v vseh primerih pa so na ravni gospodarstev učinki reforme lahko diametralno nasprotni tudi znotraj iste usmeritve. Tudi na to opozarjajo rezultati iz preglednice 11. Pri mleku na primer pri najugodnejšem scenariju 32% gospodarstev pridobi več kot 10%, 28% jih izgubi več kot 10%, pri 40% gospodarstev pa se bodo plačila po reformi spremenila za največ 10%. Slika 14 na nekaj primerih podrobneje prikazuje razlike v učinkih reforme na gospodarstva znotraj iste proizvodne usmeritve.

Primeri na sliki 14 potrjujejo ugotovitev o različni homogenosti proizvodnih skupin, ko gre za razporeditev gospodarstev glede na učinke reforme. Med prikazanimi primeri je najbolj homogena proizvodna usmeritev P11 Poljedelstvo1 (največ KGM_MID ima pri dejavnikih, ki vplivajo na spremembo plačil, podobne lastnosti), najmanj pa tipa P422 Biki, voli in P44 Drobница. Sprememba razmerja v višini plačil za njive in travinje ima na posamezna gospodarstva znotraj usmeritve različen vpliv. Pri homogenih usmeritvah so učinki pri večini gospodarstev podobni (oblika krivulje frekvenčne distribucije ostaja podobna, krivulja pa se lahko zamakne levo - poslabšanje ali desno - izboljšanje). Pri drobnici se s spremembo razmerja plačil spremeni tudi oblika krivulje. Pri razmerju plačil 1:3 se v primerjavi z razmerjem 1:1 razlike med gospodarstvi zmanjšajo. Podobne učinke je zaznati tudi pri bikih, čeprav so tu manj izrazite. Pri mleku se krivulja frekvenčne distribucije s spremembo razmerja plačil praktično ne spremeni. Večina gospodarstev v tej skupini je glede te spremembe indiferentna.

Uvedba proizvodno vezanih plačil (primer scenarija S21/PV4; mleko 4%; biki 4%; dojljke 2%) se pri poljedelstvu in drobnici odrazi z zamikom krivulje v levo (večini gospodarstev se plačila zmanjšajo), pri mleku in bikih pa ukrep zmanjša razlike med gospodarstvi, število gospodarstev, ki bi sicer močno zgubljalo se zmanjša, pri čemer pa se število gospodarstev, ki pridobiva, ne poveča. Tudi znotraj usmeritev, ki so deležne proizvodno vezanih plačil, ima lahko uvedba proizvodno vezanih plačil negativne učinke (zmanjšanje osnovnega plačila zaradi uvedbe proizvodno vezanih plačil je večje od višine proizvodno vezanega plačila). V

primeru, da so proizvodno vezana plačila razporejena na več sektorjev, takih primerov niti ni malo, nastopajo pa praviloma na ekstenzivnih gospodarstvih oziroma na gospodarstvih z nizko obtežbo.

Slika 14: Delež KGM MID glede na indeks plačil po reformi (2019/2011) po nekaterih proizvodnih usmeritvah in scenarijih

Velika heterogenost gospodarstev, tudi znotraj istih proizvodnih usmeritev, je pri nas posledica raznolikih pridelovalnih razmer in pri večini usmeritev tudi nizke stopnje specializacije. Tako stanje v veliki meri onemogoča vodenje sektorskih politik z usmerjanjem plačil prvega stebra, še posebej, če je obseg sredstev za klasična proizvodno vezana plačila omejen. Tudi možnosti, da bi z morebitnim prilagajanjem osnovnega koncepta reforme v večji meri preprečili prerazdelitvene učinke, so majhne.

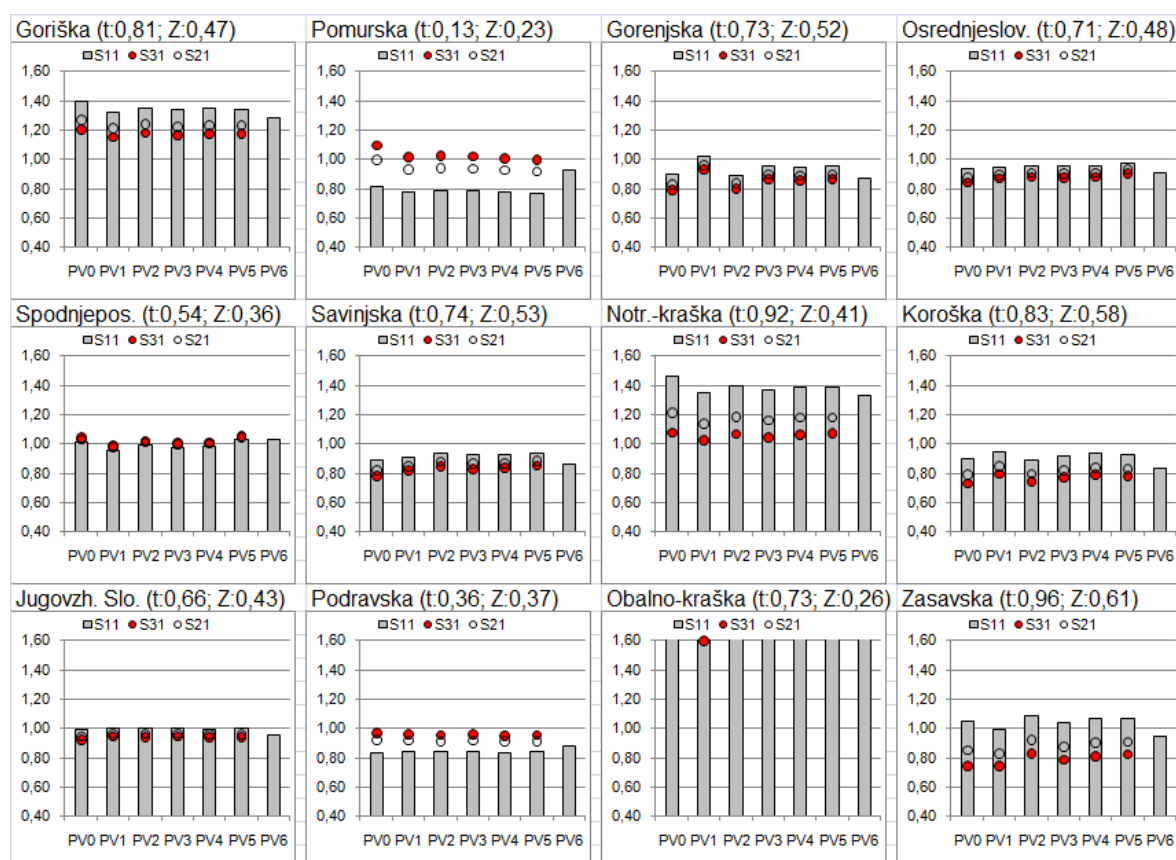
Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 po regijah in območjih težavnostnih razmer

Vse do sedaj povedano o vzrokih za rezultate posameznih scenarijev še toliko bolj, kot pri proizvodnih usmeritvah, velja za rezultate na ravni regij oziroma območij s težjimi pridelovalnimi razmerami (slika 15 in 16; priloga 6). Heterogenost gospodarstev, združenih na ravni teh agregatov, je še bistveno večja, kot na ravni proizvodnih usmeritev. V vsakem primeru bodo nekateri pridobili in drugi izgubili. Povprečje na ravni teh agregatov odraža rezultate prevladujočih gospodarstev.

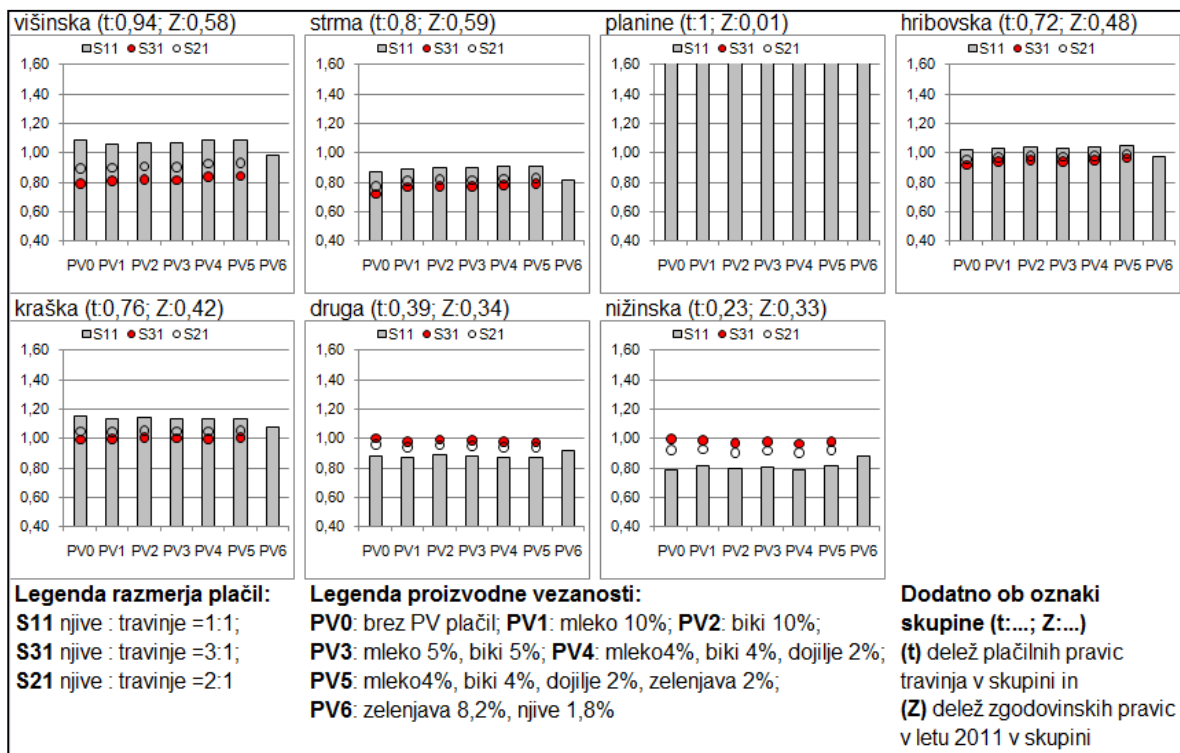
Če, podobno kot pri proizvodnih usmeritvah, najprej razvrstimo območja v skupine glede na učinek različne višine osnovnega plačila, potem dobimo naslednjo razvrstitev:

- skupina območij, pri katerih je učinek reforme **ugodnejši v primeru različne višine** osnovnega plačila: Pomurska in Podravska regija; nižinska in druga OMD območja;
- skupina območij, pri katerih je učinek reforme **ugodnejši v primeru enotne višine** osnovnega plačila: Zasavska, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška, Goriška, Koroška, Gorenjska in Savinjska regija; vsa OMD območja z izjemo drugih OMD;
- skupina območij, ki je v povprečju glede različne višine osnovnega plačila bolj ali manj **indiferentna**: Spodnje posavska, Osrednjeslovenska regija in Jugovzhodna Slovenija.

Slika 15: Povprečno razmerje plačil 2019/2011 - pregled po regijah

Slika 16: Povprečnorazmerje plačil 2019/2011 – pregled po težavnostnih območjih

Tudi pregled po regijah kaže na nasprotujoč učinek različnih scenarijev (preglednica 12). Kar je dobro za eno regijo, je praviloma slabo za kakšno drugo.

Preglednica 12: Pregled najbolj ugodnih in najbolj neugodnih scenarijev po regijah

	Najbolj ugoden scenarij					Najmanj ugoden scenarij				
	Scenarij	Indeks plačil	%KMG v razredu		Scenarij	Indeks plačil	%KMG v razredu			
			(+)10+	(-)10+			(+)10+	(-)10+		
Goriška	S11 PV0	140	+ 70,6	- 8,5	S31 PV1	115	+ 40,7	- 33,6		
Pomurska	S31 PV0	110	+ 64,5	- 13,8	S11 PV5	77	+ 7,6	- 73,2		
Gorenjska	S11 PV1	102	+ 36,4	- 38,4	S31 PV0	79	+ 19,8	- 66,3		
Osrednjeslovenska	S11 PV5	98	+ 40,4	- 30,4	S31 PV0	84	+ 24,6	- 57,3		
Spodnje posavska	S31 PV5	106	+ 53,1	- 21,8	S11 PV1	96	+ 41,1	- 32,8		
Savinjska	S11 PV5	94	+ 37,2	- 32,9	S31 PV0	78	+ 20,7	- 61,6		
Notranjsko-kraška	S11 PV0	146	+ 80,0	- 7,7	S31 PV1	103	+ 49,8	- 31,8		
Koroška	S11 PV1	94	+ 34,4	- 38,7	S31 PV0	73	+ 16,1	- 68,3		
Jugovzhodna Slovenija	S11 PV1	100	+ 43,2	- 33,4	S31 PV0	92	+ 45,9	- 33,6		
Podravska	S31 PV0	97	+ 47,1	- 33,6	S11 PV0	83	+ 30,0	- 36,4		
Obalno-kraška	S11 PV0	196	+ 81,5	- 3,1	S31 PV1	160	+ 78,7	- 8,5		
Zasavska	S11 PV2	109	+ 54,2	- 18,3	S31 PV1	74	+ 14,5	- 74,1		

Rezultati po regijah, vsaj ponekod, odražajo rezultate prevladujoče proizvodne strukture. To se jasno kaže pri gorenjski regiji, kjer so učinki sprememb podobni spremembam, ugotovljenim za mleko, ki je tu prevladujoča dejavnost. Podobno velja še za Koroško regijo in Jugovzhodno Slovenijo. V Zasavski regiji se kaže učinek rezultatov pri bikih in volih, v Pomurski pa učinek poljedelstva.

Kot kažejo rezultati, bodo v povprečju nekatera območja v vsakem primeru pridobila. To velja za Goriško, Obalno-kraško in Notranjsko-kraško regijo ter za planine in kraška območja.

Na drugi strani bodo nekatera območja, kot so Savinjska, Podravska, Osrednjeslovenska regija ter nižinska območja in druga OMD, v povprečju izgubljala tudi, če bi bil uveljavljen za njih najugodnejši scenarij. Ostale regije oziroma območja so nekje na meji; v primeru za njih ugodnih scenarijev bi pridobili, v najslabšem primeru pa lahko tudi pomembno izgubijo. Kot kažejo rezultati, se prerazdelitvi plačil tudi na regionalni ravni ne bo mogoče izogniti.

Učinki reforme na višino plačil v letu 2019 na agregatni ravni

Raznolikost gospodarstev in s tem različno odzivnost na spremembo kriterijev za delitev plačil prvega stebra potrjujejo tudi rezultati različnih scenarijev na agregatni ravni.

Preglednica 13: Razporeditev KMG_MID glede na razred prerazporeditve plačil v letu 2019

Scenarij	Delež KMG_MID (%)											Indeks plačil		
	Novi prejemniki	Pridobi					Izgubi					Skupaj	+	-
		nad 50	30-50	10-30	do 10	Σ>10	do 10	10-30	30-50	nad 50	Σ>10			
S11/PV0	0,73	20,46	7,89	12,62	9,77	40,96	16,33	20,66	10,20	1,35	32,20	94	163	70
S11/PV1	0,69	15,62	6,92	12,84	9,81	35,37	12,64	28,41	11,22	1,85	41,48	94	149	71
S11/PV2	0,66	16,89	7,89	14,36	11,00	39,13	13,82	26,64	7,73	1,02	35,39	94	152	72
S11/PV3	0,66	15,91	6,75	12,36	10,04	35,02	14,15	33,02	6,73	0,37	40,12	94	156	76
S11/PV4	0,66	16,06	7,35	13,56	10,70	36,97	14,43	30,37	6,54	0,33	37,24	94	154	75
S11/PV5	1,18	17,43	7,74	13,80	10,57	38,96	13,91	28,37	6,64	0,37	35,37	95	156	74
S11/PV6	0,76	18,02	7,68	16,89	8,59	42,60	10,63	24,42	11,44	1,57	37,43	94	152	71
S31/PV0	0,94	12,51	16,33	11,24	7,83	40,08	9,85	23,44	15,56	2,31	41,31	94	144	70
S31/PV1	0,87	8,21	5,84	21,33	9,74	35,37	10,87	23,42	16,58	3,15	43,14	94	132	71
S31/PV2	0,84	8,44	6,72	21,90	11,33	37,06	13,87	25,28	10,15	1,46	36,89	94	135	72
S31/PV3	0,84	8,26	5,78	19,31	9,24	33,35	13,96	30,70	11,46	0,44	42,61	94	138	76
S31/PV4	0,84	8,24	5,94	19,69	9,59	33,86	14,61	33,57	7,34	0,19	41,10	94	138	77
S31/PV5	1,37	10,32	6,55	18,74	9,38	35,61	14,09	32,21	7,16	0,19	39,56	95	144	77
S21/PV0	0,88	14,61	8,35	20,07	8,27	43,04	10,49	23,91	12,09	1,33	37,32	94	145	71
S21/PV1	0,80	10,85	5,22	15,27	16,58	31,34	11,63	23,98	13,67	2,00	39,65	94	141	72
S21/PV2	0,77	11,46	6,20	16,30	17,97	33,96	14,24	24,28	7,82	0,96	33,06	94	144	74
S21/PV3	0,77	10,93	5,26	13,60	16,04	29,79	14,51	31,35	7,29	0,25	38,89	94	149	78
S21/PV4	0,77	10,95	5,44	14,43	16,84	30,82	15,30	31,41	4,72	0,15	36,28	94	148	77
S21/PV5	1,30	12,72	6,06	14,26	15,94	33,03	14,70	30,02	4,87	0,14	35,03	95	153	77

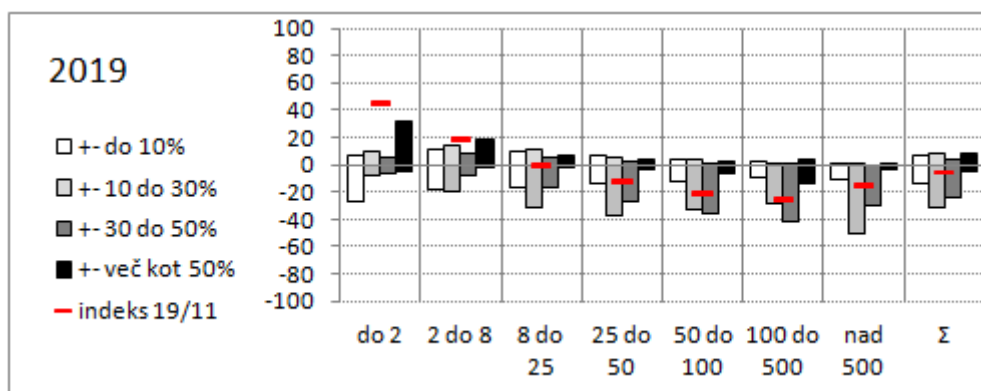
Povprečni indeks plačil za gospodarstva, vključena v standardno shemo po reformi (brez malih obratov), se na agregatni ravni med scenariji praktično ne razlikuje (malenkostne razlike so posledica različnega števila malih obratov). Se pa tudi na agregatni ravni pokažejo razlike v prerazporeditvi plačil.

Na strani tistih, ki po reformi izgubljajo, je pri vseh scenarijih največ gospodarstev uvrščenih v skupino, ki zgublja 10% do 30% plačil (povprečni indeks okoli 80). Na strani tistih, ki pridobivajo, je pri scenarijih z enotnim plačilom (S11) največ gospodarstev uvrščenih v skupino, ki pridobiva več kot 50% plačil (povprečni indeks okoli 220), pri scenarijih z različno višino pa v skupino, ki pridobiva 30% do 50% plačil (povprečni indeks okoli 140).

Prerazporeditve plačil ob reformah ne kaže a priori opredeliti kot nekaj slabega. Spremembe je vsekakor treba obravnavati v luči ciljev kmetijske politike. Najprej se seveda izpostavlja problem tistih, ki najmočneje izgubljajo. To bomo skušali podrobneje osvetliti v poglavju o spremembah prihodka, na tem mestu pa bomo podrobneje analizirali gospodarstva, ki bi po reformi največ pridobila.

Pri vseh scenarijih je več gospodarstev, ki pridobivajo nad 30% kot tistih, ki izgubljajo več kot 30%, kar pomeni, da močnejše pridobivajo predvsem manjša gospodarstva. To jasno potrjuje primer scenarija S11/PV0, pri katerem so prerazdelitveni učinki najmočnejši, pa tudi najbolj ekstremni glede števila gospodarstev, ki močno pridobijo (slika 17). Med gospodarstvi, vključenimi v osnovno shemo, je v velikostnem razredu do 8 SO 52% gospodarstev, med tistimi, ki pridobijo več kot 50%, pa je gospodarstev v tem velikostnem razredu 75%.

Slika 17: Razporeditev KMG_MID glede na razred spremembe plačil in velikostni razred SO (scenarij S11/PV0)

Po scenariju S11/PV0 je gospodarstev, ki bi z reformo pridobila več kot 50% plačil, 9.449. Kot je bilo že ugotovljeno, je večina teh gospodarstev po velikosti podpovprečna. Po proizvodni usmeritvi jih je največ v skupini P14 Krma (27%), sledijo P421, P44 Drobница, P45 Pašne-mešano, P43, P6 Rastlinska-mešano in P8 kmetijstvo-mešano (po okoli 10%), pomembnejši delež pa predstavljajo še tipi P422 Biki, voli (8%) ter trajni nasadi (skupaj 9%). Če izvezamo obe usmeritvi v okviru trajnih nasadov, potem lahko glede na vse do sedaj povedano sklepamo, da gre za gospodarstva z večjim deležem travinja.

Predvsem velik delež gospodarstev v usmeritvi P14 Krma (gospodarstva brez živine) opozarja, da pri tem scenariju na delu gospodarstev obstaja nevarnost »presubvencioniranja«. Za to skupino vsekakor lahko trdimo, da je ta nevarnost realna. Če iz te skupine izločimo planine, potem je v tej skupini takih KMG_MID, ki pridobijo več kot 50%, 2.219. V povprečju imajo ta gospodarstva dobrih 6 ha kmetijske zemlje, od tega 99% travinja, živine pa ne redijo. Pred reformo so v povprečju prejela 709 EUR/gospodarstvo (skupaj 1.575.000 EUR), po reformi pa naj bi po tem scenariju prejela v povprečju po 1.815 EUR (skupaj 4.028.000 EUR) ali dva in pol krat več.

Tudi med ostalimi je najti gospodarstva s podobnimi lastnostmi, kot to velja za skupino P14 Krma. Če postavimo, da lahko sem prištejemo vsa gospodarstva, ki pridobijo več kot 50% plačil, ki niso planine, ki niso pridobile plačil iz naslova vinogradov, ki imajo več kot 75% travinja in katerih obtežba je manjša od 0,25 GVŽ/ha, je poleg že izpostavljenih 2.219 KMG_MID takih še 1.096, torej skupaj 3.315 KMG_MID. V skupini KGM_MID, ki z reformo pridobijo več kot 50%, ta gospodarstva predstavljajo 35% KMG_MID, 28% kmetijske zemlje (več kot 21.000 ha), manj kot 4% GVŽ, po reformi pa bi prejela 28% plačil te skupine. Na enoto SO, bi ti obrati pridobili dva krat več plačil, kot ostali v tej skupini, pri čemer bi že ti prejeli 50% več plačil na enoto SO, kot bi znašalo povprečje celotne skupine. Za celotno skupino, ki močno pridobi, bi lahko ocenili, da gre za podpovprečno intenzivne pridelovalce, za skupino, ki smo jo izpostavili pa še posebej velja, da je obseg plačil, ki bi ga

po tem scenariju pridobili po reformi, v velikem nesorazmerju z outputom, ki ga od takih gospodarstev lahko pričakujemo.

Scenariji, ki predvidevajo različno višino plačil, problem »presubvencioniranja« v veliki meri omilijo, v celoti pa ga ne odpravijo.

Kot bomo videli v nadaljevanju, se velike spremembe v višini plačil na ravni prihodkov odražajo manj izrazito, kar pa ne zmanjšuje njihove sporočilnosti.

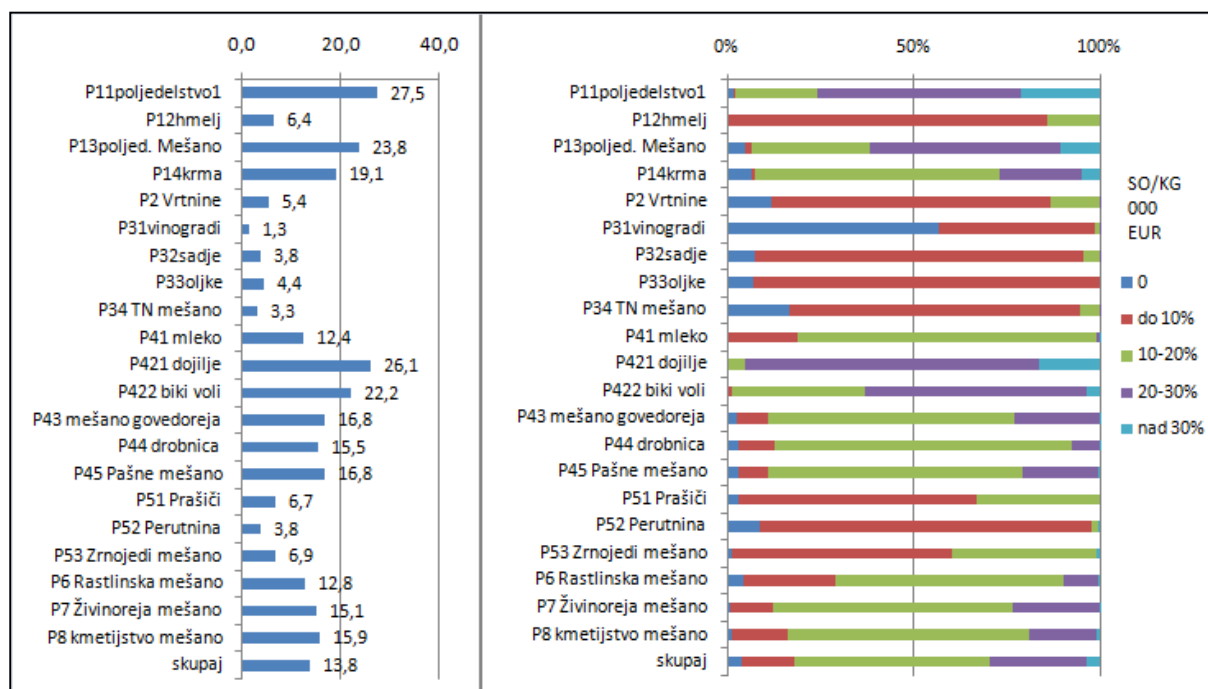
1.1.7 Ocena učinkov reforme prvega stebra na višino prihodkov v letu 2019

Ocena prihodka posameznega gospodarstva je opredeljena kot seštevek standardnega outputa (SO) in plačil prvega stebra. Predpostavljeno je, da višina SO ostaja enaka pred in po reformi (predpostavka nespremenjene strukture pridelave in cen). Na ta način lahko spremembe v prihodku v celoti pripišemo spremembi plačil prvega stebra. Povedati je treba, da tako opredeljen prihodek ne predstavlja celotnega prihodka kmetijskega gospodarstva. Morebitni prihodki stranskih ali vzporednih dejavnosti niso zajeti, prav tako niso zajeti prejemki iz naslova plačil drugega stebra kmetijske politike (okoljska plačila, OMD). Nadalje je treba opozoriti, da izračun SO temelji na povprečni intenzivnosti pridelave in povprečnih cenah (povprečje Slovenije v obdobju 2005-2009). Specifike posameznega gospodarstva niso upoštevane, zato lahko izračune prihodka opredelimo le kot grobo oceno.

Glavni namen ocene učinkov reforme prvega stebra na raven prihodkov je opozoriti na različen pomen plačil prvega stebra v strukturi prihodkov pri različnih usmeritvah. Enaka relativna sprememba plačil ima lahko pri različnih usmeritvah različen vpliv na prihodek oziroma na ekonomski položaj gospodarstva. Za ta namen tudi ocena na podlagi SO zadostuje.

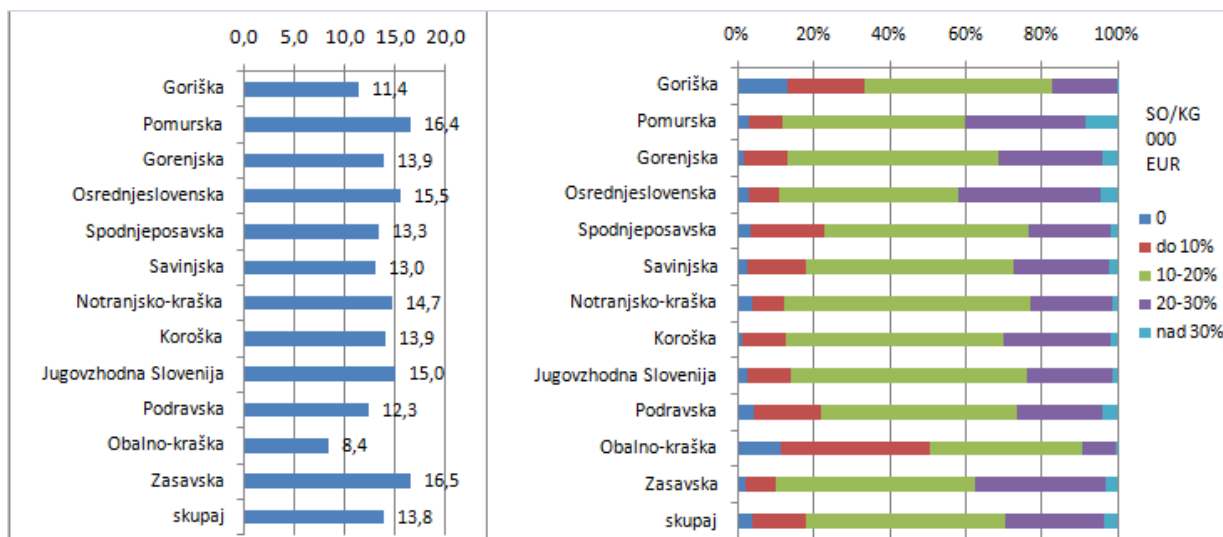
Tako kot pri večini drugih lastnosti proizvodnih usmeritev, tudi za delež plačil v skupnem prihodku velja, da so razlike občutne (slika 18). V pred reformnem obdobju dosegajo najnižje deleže plačil v prihodku usmeritve iz skupine trajnih nasadov (P31, P34, P32, P33), gospodarstva usmerjena pretežno v pridelavo hmelja (P12), vrtnin (P2) ter skupina usmerjena v rejo znojedih živali (P52, P51, P53). Visoki so ti deleži pri poljedelstvu (P11, P13) ter pitanju govedi (P421, P422). Pri ostalih usmeritvah je ta delež bolj ali manj blizu povprečja (odstopanja od povprečja za 2 do 3 odstotne točke).

Slika 18: Delež plačil prvega stebra v prihodku pred reformo in struktura po velikostnih razredih po proizvodnih usmeritvah (%)

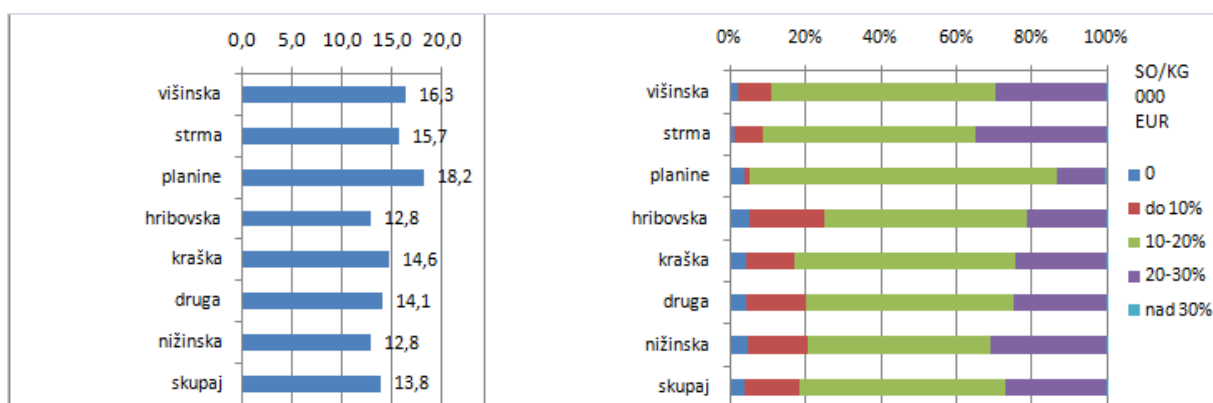
Na ravni regij so razlike manjše kot pri proizvodnih usmeritvah (slika 19). Najnižji delež plačil v prihodku imajo v povprečju v Obalno-kraški regiji (vinogradništvo), podpovprečni delež pa je ugotovljen še za Goriško (trajni nasadi) in Savinjsko regijo (hmelj).

Slika 19: Delež plačil prvega stebra v prihodku pred reformo in struktura po velikostnih razredih po regijah (%)

Podobne ugotovitve kot za regije veljajo tudi za območja težavnostnih razmer (slika 20). Navzdol rahlo odstopata nižinsko in hribovsko območje, medtem ko imajo vsa ostala območja nadpovprečno visoke deleže, razlike pa so razmeroma majhne.

Slika 20: Delež plačil prvega stebra v prihodku pred reformo in struktura po velikostnih razredih po območjih težavnostnih razmer (%)

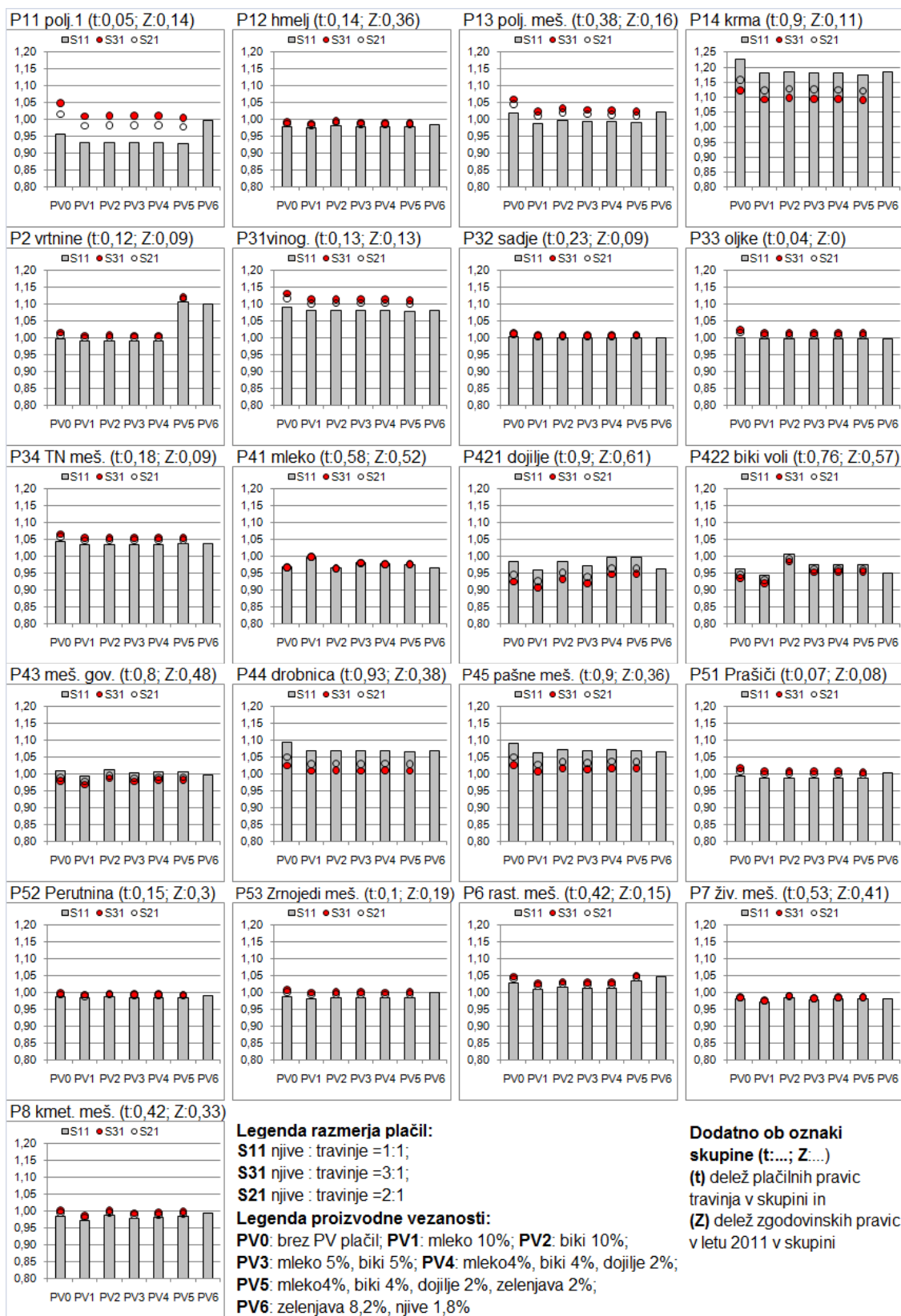
Na podlagi informacije o pričakovani relativni spremembi plačil prvega stebra in deleža, ki ga ta plačila predstavljajo v prihodku, lahko hitro ocenimo, kakšen bo vpliv spremembe plačil na prihodek. Sprememba plačil za 1 odstotno točko vpliva na relativno spremembo prihodka v višini 1/100 odstotnega deleža teh plačil v prihodku pred spremembo. Ali drugače povedano, 10% sprememba plačil, bo pri 20% deležu teh plačil v prihodku pred spremembo, vplivala na spremembo prihodka za 2 odstotni točki.

Učinke reforme plačil prvega stebra na prihodke prikazuje slika 21. Smeri sprememb prihodka so enake, kot je bilo to ugotovljeno pri plačilih, so pa bistveno manj izrazite.

Pri nekaterih usmeritvah, kjer plačila v strukturi prihodkov predstavljajo manjši del, vpliva različnih scenarijev in s tem povezanih sprememb skorajda ni zaznati (P32 Sadje, P33 Oljke), ali pa so spremembe majhne (P12 Hmelj, skupina usmeritev zrnojede živali). Izraziteje se učinki različnih scenarijev kažejo na ravni prihodkov pri usmeritvah, kjer je pričakovati občutnejše spremembe plačil in pri katerih je hkrati delež plačil v strukturi prihodkov večji (poljedelstvo P11 in P13, P14 Krma in vse živinorejske usmeritve, razen zrnojedih). Posebnost je vinogradništvo, ki kljub majhnemu izhodiščnemu deležu plačil izkazuje zaradi na novo vključenih plačil kar občutno spremembo prihodka. Podobno velja za vrtnine pri scenarijih PV5 in PV6. Pri teh dveh scenarijih je predvideno, da naj bi bilo za proizvodno vezana plačila za vrtnine namenjena okoli 2% ovojnice. Pri v podatkovni bazi evidentiranih površinah za pridelavo vrtnin, bi proizvodno vezano plačilo za vrtnine znašalo okoli 1.200 EUR na hektar, kar bi za več kot tri krat povečalo obseg plačil po reformi. Tako povečanje plačil bi se odrazilo na okoli 10% povečanju prihodkov pri tej usmeritvi.

Odnos med spremembo plačil in spremembo prihodka je še jasneje razviden iz preglednice 14. Poleg rezultatov za najbolj ugoden oziroma najmanj ugoden scenarij, ki predstavljajo nekakšen teoretičen razpon možnih izidov proučevanih scenarijev (v praksi seveda taka izvedba reforme ni mogoča), prikazujemo podrobneje v preglednici 14 rezultate še dveh scenarijev. Scenarij S11/PV0 (plačila v razmerju 1:1; brez proizvodno vezanih plačil), ki predstavlja nekako najbolj »čisto« obliko izvedbe reforme po predlogu Komisije, in scenarij S21/PV4 (plačila v razmerju 2:1 v korist njiv; proizvodno vezano mleko: 4%, biki, voli: 4%, dojljke: 2%), ki se po rezultatih še najbolj umešča nekje na sredino med najbolj ugodnim in najmanj ugodnim scenarijem. Dodatno prikazanih scenarijev nikakor ni za razumeti kot predlog za morebitno uveljavitev.

Slika 21: Povprečno razmerje prihodka 2019/2011 - pregled po proizvodnih usmeritvah

Preglednica 14: Indeks plačil in indeks prihodka po reformi v letu 2019 za nekatere scenarije po proizvodnih usmeritvah

	% plačil v prihodu 2011	S11/PV0		Najbolj ugoden		Najmanj ugoden		S21/PV4	
		Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11
P11 Poljedelstvo1	27,5	84,2	95,7	117,7	104,9	74,8	93,1	94,0	98,4
P12 Hmelj	6,4	67,0	97,9	92,5	99,5	62,3	97,6	78,6	98,6
P13 Poljedelstvo-mešano	23,8	107,7	101,8	123,8	105,7	96,0	99,0	106,3	101,5
P14 Krma	19,1	212,0	121,4	212,0	121,4	145,2	108,6	161,7	111,8
P2 Vrtnine	5,4	94,3	99,7	321,1	112,0	84,2	99,1	102,6	100,1
P31 Vinogradi	1,3	758,1	108,9	1052,0	112,8	673,1	107,7	840,9	110,0
P32 Sadje	3,8	110,3	100,4	138,8	101,5	98,5	99,9	115,5	100,6
P33 Oljke	4,4	104,7	100,2	148,0	102,1	93,7	99,7	116,9	100,8
P34 Nasadi-mešano	3,3	228,0	104,2	298,1	106,5	203,9	103,4	243,3	104,7
P41 Mleko	12,4	74,5	96,8	99,0	99,9	71,6	96,5	81,9	97,8
P421 Dojilje	26,1	94,3	98,5	99,2	99,8	65,4	90,9	86,9	96,6
P422 Biki, voli	22,2	83,3	96,3	102,8	100,6	65,2	92,3	83,3	96,3
P43 Govedoreja-mešano	16,8	106,1	101,0	107,9	101,3	82,4	97,0	95,3	99,2
P44 Drobница	15,5	159,4	109,2	159,4	109,2	106,1	101,0	119,7	103,1
P45 Pašne-mešano	16,8	153,4	109,0	153,4	109,0	105,5	100,9	122,0	103,7
P51 Prašiči	6,7	91,4	99,4	126,6	101,8	81,0	98,7	101,8	100,1
P52 Perutnina	3,8	74,1	99,0	98,2	99,9	67,9	98,8	84,2	99,4
P53 Znojedi-mešano	6,9	82,7	98,8	112,6	100,9	76,2	98,3	92,9	99,5
P6 Rastlinska-mešano	12,8	121,3	102,7	138,0	104,8	108,2	101,0	117,1	102,2
P7 Živinoreja-mešano	15,1	87,8	98,2	94,1	99,1	82,5	97,4	90,3	98,5
P8 Kmetijstvo-mešano	15,9	90,7	98,5	101,7	100,3	82,8	97,3	94,2	99,1

Označeno: rezultati, ki izkazujejo znižanje prihodka za več kot 3%

Slika 21 in preglednica 14 kažeta, da v prihodkih na povprečni ravni, kljub razmeroma veliki preračunski plačil, ni pričakovati občutnejših sprememb. Tudi pri izvedbi reforme v najbolj »čisti« obliki (S11/PV0), prihodki pri nobeni usmeritvi ne bi v povprečju padli za več kot 5%.

Kot je razvidno iz preglednic 15 in 16, enake ugotovitve veljajo tudi za rezultate po regijah in območjih težavnostnih razmer.

Preglednica 15: Indeks plačil in indeks prihodka po reformi v letu 2019 za nekatere scenarije po regijah

	% plačil v prihodu 2011	S11/PV0		Najbolj ugoden		Najmanj ugoden		S21/PV4	
		Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11
Goriška	11,4	140,0	104,6	140,0	104,6	115,4	101,8	123,5	102,7
Pomurska	16,4	81,8	97,0	109,6	101,6	77,2	96,3	92,8	98,8
Gorenjska	13,9	90,0	98,6	102,0	100,3	79,4	97,1	89,0	98,5
Osrednjeslovenska	15,5	93,6	99,0	97,9	99,7	84,4	97,6	90,9	98,6
Spodnjeposavska	13,3	100,9	100,1	105,5	100,7	95,9	99,5	100,3	100,0
Savinjska	13,0	89,1	98,6	94,1	99,2	78,2	97,2	86,9	98,3
Notranjsko-kraška	14,7	146,2	106,8	146,2	106,8	102,6	100,4	118,1	102,7
Koroška	13,9	90,3	98,6	94,4	99,2	73,0	96,2	84,0	97,8
Jugovzhodna Slovenija	15,0	99,2	99,9	100,2	100,0	92,5	98,9	95,8	99,4
Podravska	12,3	83,2	97,9	97,0	99,6	83,2	97,9	91,2	98,9
Obalno-kraška	8,4	195,9	108,1	195,9	108,1	159,9	105,0	168,4	105,7
Zasavska	16,5	104,7	100,8	108,7	101,4	74,2	95,7	90,2	98,4

Preglednica 16: Indeks plačil in indeks prihodka po reformi v letu 2019 za nekatere scenarije po območjih težavnostnih razmer

	% plačil v prihodu 2011	S11/PV0		Najbolj ugoden		Najmanj ugoden		S21/PV4	
		Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11	Plačila 2019/11	Prihodek 2019/11
Višinska	16,3	109,0	101,5	109,1	101,5	79,3	96,6	92,9	98,8
Strma	15,7	86,7	97,9	90,8	98,5	72,1	95,6	82,5	97,2
Planine	18,2	287,0	134,1	287,0	134,1	176,9	114,0	207,2	119,6
Hribovska	12,8	102,4	100,3	105,0	100,6	91,9	99,0	98,2	99,8
Kraška	14,6	115,4	102,3	115,4	102,3	99,3	99,9	104,8	100,7
Druga	14,1	87,7	98,3	100,4	100,1	87,1	98,2	94,2	99,2
Nižinska	12,8	79,1	97,3	99,8	100,0	79,0	97,3	90,4	98,8

Podrobnejši podatki po proizvodnih usmeritvah, regijah in območjih težavnostnih razmer so prikazani v prilogi 7.

Kot je bilo povedano že pri obravnavi sprememb plačil, problem prerazporeditve ni mogoče v celoti predstaviti na ravni povprečij. Glavni problem, ki nastopa ob reformah, so seveda tisti, ki z reformo močneje izgubljajo. Najbolj izostreno se vzroki za večje izgube prihodka pokažejo pri osnovnem reformnem scenariju (S11/PV0). Simulacije kažejo, da bi pri tem scenariju na koncu prehodnega obdobja več kot 10% prihodka izgubilo nekaj več 1.500 KMG_MID (3,3% vseh v standardni shemi). Med njimi je okoli 370 KMG_MID (0,8%), pri katerih bi izguba prihodka znašala več kot 15%. Preglednica 17 kaže razporejenost teh gospodarstev po proizvodnih usmeritvah.

Znotraj proizvodnih usmeritev P12 Hmelj, P2 Vrtnine, P31 Vinogradi, P32 Sadje, P33 Oljke, P34 Nasadi-mešano, P44 Drobica, P51 Prašiči in P52 Perutnina ni primerov, pri katerih bi se prihodek zmanjšal za več kot 10%. V skupini P45 Pašne-mešano in P53 Zrnojedi-mešano je takih primerov le nekaj, zato jih zaradi varovanja podatkov ne prikazujemo. Pri ostalih proizvodnih skupinah je takih primerov več, vsekakor dovolj, da bi kazalo podrobneje proučiti, kakšna so ta gospodarstva in kje lahko iščemo vzroke za take rezultate.

Preglednica 17: Pregled deležev KMG_MID z izgubo prihodka več kot 10% po proizvodnih usmeritvah (Scenarij S11/PV0; leto 2019)

	Skupaj	P11 Polj.1	P13 Polj. meš.	P14 Krma	P41 Mleko	P421 Doj.	P422 Biki	P43 Gov. meš.	P6 Rast. meš.	P7 Živ. meš.	P8 Kmet. meš.
Prihodek zmanjšan za več kot 10% do 15%											
Delež skupine v skupaj (%KMG_MID)	100,0	26,5	3,8	8,6	0,8	5,7	39,2	2,2	3,2	1,1	8,1
Delež v skupini (%)											
KMG_MID	2,5	6,5	2,3	0,5	0,3	6,3	6,8	0,9	0,7	1,9	2,3
SO	2,2	7,5	2,4	0,6	0,4	5,7	10,2	1,2	1,5	2,3	4,9
KZU	2,9	7,7	2,6	0,4	0,4	5,0	7,8	0,8	1,6	2,4	5,9
GVŽ	2,8	9,5	1,4	2,4	0,3	7,2	10,1	1,2	3,5	2,7	5,3
Prihodek zmanjšan za več kot 15%											
Delež skupine v skupaj (%KMG_MID)	100,0	16,6	1,2	1,6	1,6	12,7	40,7	3,9	1,6	5,1	14,5
Delež v skupini (%)											
KMG_MID	0,8	3,3	2,3	1,0	0,1	0,9	2,1	0,2	0,5	0,1	0,4
SO	0,7	2,4	2,9	0,8	0,1	0,6	5,4	0,1	0,2	0,2	0,7
KZU	0,9	2,7	3,0	0,6	0,0	0,5	3,8	0,1	0,3	0,2	0,9
GVŽ	0,8	1,5	0,3	0,2	0,1	0,8	4,5	0,1	0,1	0,2	0,8

Razpoložljiva podatkovna baza ne omogoča poglobljene analize, lahko pa na podlagi nekaterih informacij sklepamo o glavnih vzrokih za izrazito neugodne posledice reforme za nekatera gospodarstva.

Po velikosti ta gospodarstva ne odstopajo bistveno od povprečja skupin. Le pri nekaterih proizvodnih usmeritvah se kaže, da gre za nekoliko večja gospodarstva (P422 Biki, P8 Kmetijstvo-mešano). Za vsa gospodarstva prikazana v preglednici 17 je značilno, da imajo občutno manjši delež travinja, kot to velja za povprečje skupine in hkrati večji delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil v strukturi vseh plačil prvega stebra pred reformo. V večini primerov je predvsem ta visok delež proizvodno vezanih in zgodovinskih plačil glavni vzrok za pomembno znižanje plačil in posledično občutno znižanje prihodkov.

Znotraj nekaterih rastlinskih in mešanih proizvodnih usmeritev je med temi, ki močneje izgubljajo, veliko takih gospodarstev, ki v strukturi plačil pred reformo izkazujejo zgodovinska plačila iz naslova živinoreje, hkrati pa v letu 2011 niso imeli živali, na katere so se ta zgodovinska plačila nanašala. Takih je največ v skupini P14 Krma (90% vseh ki izgubljajo več kot 10% prihodka), veliko v skupini P13 Poljedelstvo-mešano (skoraj 80%) in P6 Rastlinska-mešano (več kot 50%) ter manj v skupini P11 Poljedelstvo1 (22%) in P8 Kmetijstvo-mešano (3%). Skupaj je med temi, ki močneje izgubljajo, takih gospodarstev 10%, večji pa je ta delež med gospodarstvi, ki izgubljajo več kot 15% prihodka (skupaj 21%). Pri takih gospodarstvih je že pred reformo prišlo do zmanjšanja prihodkov zaradi ukinitve vsaj dela živinoreje.

Tudi med živinorejskimi usmeritvami kaže vsaj pri delu gospodarstev, ki močneje izgubljajo, iskati vzroke za take učinke reforme v zmanjšanju obsega živinoreje. To nakazujejo nadpovprečno visoke vrednosti zgodovinskih in proizvodno vezanih plačil iz naslova živinoreje, preračunano na GVŽ travojedih živali. V skupini P422 Biki, voli, ki izkazuje največji delež gospodarstev, ki močneje izgubljajo, je gospodarstev z nadpovprečno visokimi vrednostmi plačil iz naslova živinoreje, preračunano na GVŽ travojedih živali, okoli 75%. Med njimi je več kot 40% takih, pri katerih je ta vrednost plačil dva krat večja od povprečja. Po grobi oceni je vsaj polovica gospodarstev, ki bi po reformi močneje izgubljala, že pred reformo zmanjšala število živali in je to glavni razlog za tako negativne učinke reforme.

Pri gospodarstvih iz preglednice 17, kjer iz razpoložljivih podatkov ni mogoče sklepati na zmanjšanje obsega živinoreje, tvorijo znotraj govedorejskih usmeritev razmeroma veliko skupino gospodarstva z nadpovprečno visoko obtežbo (in pri večini tudi podpovprečnim deležem travinja). Pri takih gospodarstvih je učinek reforme izrazito negativen v primeru scenarijev z enotnim osnovnim plačilom brez proizvodne vezanosti. Pri teh scenarijih je na takih gospodarstvih enotno plačilo občutno manjše, kot so bila vsa plačila pred reformo, preračunano na hektar.

Tretja večja skupina gospodarstev z občutno negativnimi posledicami reforme na prihodek so poljedelska gospodarstva. Skoraj desetim odstotkom gospodarstev v skupini P11 Poljedelstvo1 bi se lahko prihodki zmanjšali za več kot 10%. Enega od vzrokov smo že omenili (zgodovinska plačila za živinorejo brez živine), pri večjem delu poljedelskih gospodarstev pa gre za druge vzroke. Pri delu gospodarstev je tudi tu opaziti visok delež zgodovinskih plačil. Najverjetneje so to zgodovinska plačila za sladkorno peso. Pri tej skupini je verjetno izguba teh plačil glavni vzrok za negativne učinke. Pri gospodarstvih, kjer tega

pojeva ni opaziti, je glavni vzrok za poslabšanje izrazito majhen delež travinja (v povprečju manj kot 3%).

Kot že tolikokrat, je treba tudi ob analizi vzrokov za izrazito negativne posledice reforme opozoriti na raznolikost gospodarstev. Znotraj istih skupin gospodarstev se pojavljajo gospodarstva, pri katerih so opazni učinki, ki bi jih z vidika kmetijske politike lahko označili kot zaželene in hkrati učinki, ki so vsaj z vidika vodenja sektorskih politik izrazito negativni.

1.1.8 Sklepne ugotovitve

Analiza različnih scenarijev uveljavitve reforme plačil prvega stebra SKP je pokazala, da bodo spremembe kmetijske politike povzročile precejšnje spremembe v višini plačil na ravni posameznih gospodarstev, posledično pa tudi na ravni proizvodnih usmeritev, regij in območij težavnostnih razmer.

Ob izhodiščni predpostavki, da bo ob uveljavitvi reforme 60% vseh sredstev za osnovna plačila namenjenih konvergenčni izravnavi plačil tistim gospodarstvom, ki z reformo sicer zgubljajo, je večje prerazdelitvene učinke reforme pričakovati šele po koncu prehodnega obdobja, to je v letu 2019.

V prvem letu reforme (2014) bodo spremembe v obsegu plačil pri večini gospodarstev razmeroma majhne. V primerjavi z ravni pred reformo se plačila praviloma ne bodo zmanjšala ali povečala za več kot 20%. Večje povečanje plačil po vseh scenarijih lahko pričakujemo le na gospodarstvih z vinogradi, ki pred reformo niso bili vključeni v shemo enotnih plačil, ter na gospodarstvih z vrtninami pri scenarijih, ki vključujejo proizvodno vezana plačila za vrtnine.

Spremembe v višini plačil po ukinitvi konvergenčnih plačil v letu 2019 bodo po proizvodnih usmeritvah, regijah in območjih težavnostnih razmer različno intenzivne in odvisne od izbranega scenarija ter izhodiščne višine in strukture plačil na posameznem gospodarstvu.

Scenariji, ki predvidevajo enako osnovno plačilo na hektar ne glede na vrsto rabe, so bolj ugodni za gospodarstva, usmeritve in območja, ki imajo v strukturi večji delež travinja. V to skupino sodijo gospodarstva, usmerjena pretežno v rejo pašne živine ter pridelavo krme, gledano po območjih pa Zasavska, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška in Goriška regija ter planine, višinska in kraška OMD. Ti scenariji so hkrati manj ugodni za večino usmeritev v rastlinsko pridelavo in za rejo zrnjedih živali oziroma za Pomursko, Podravske in Posavsko regijo ter druga OMD in nižinska območja.

Ob enaki predpostavki osnovnega plačila glede na vrsto rabe so scenariji, ki vključujejo tudi posamezna ali kombinacijo proizvodno vezanih plačil (mleko / biki / mleko, biki / mleko, biki, dojlje / mleko, biki, dojlje, zelenjava / zelenjava, njive) ugodni le za gospodarstva in usmeritve, na katere se nanašajo, medtem ko so pri drugih zaradi na ta račun manjših osnovnih plačil ti scenariji praviloma med najmanj ugodnimi. Za gospodarstva, ki nimajo proizvodno vezanih plačil ali pa je obseg teh plačil majhen, je praviloma bolj ugoden scenarij brez proizvodne vezanosti.

Rezultati tudi kažejo, da se bodo ponekod plačila po reformi povečala, drugje pa zmanjšala ne glede na izbrani scenarij. Izrazito povečanje plačil lahko pričakujem predvsem pri usmeritvah,

ki vključujejo vinogradništvo (nove plačilne pravice), kjer bodo plačila tudi ob uveljavitvi za njih najmanj ugodnega scenarija v povprečju najmanj dva krat večja kot pred reformo ter pri nekaterih usmeritvah z visokim deležem travinja (proizvodnja krme, reja drobnice, mešana reja pašne živine, mešana rastlinska pridelava), kjer lahko pričakujemo povečanje plačil v razponu od 10% do 60%. Več plačil kot pred reformo bodo na ta račun pridobile tudi Obalno-kraška, Goriška in Notranjsko-kraška regija, v okviru OMD pa planine in kraška območja. Na drugi strani bodo v skupini hmeljarstvo ter pri posameznih živinorejskih usmeritvah, kot so mleko, dojlje, perutnina, mešana živinoreja, plačila v vsakem primeru nekaj nižja kot pred reformo. V najslabšem primeru se bodo pri nekaterih od teh usmeritev plačila lahko zmanjšala tudi za več kot 30%. Te usmeritve so pred uveljavitvijo reforme večinoma imele velik delež zgodovinskih in proizvodno vezanih plačil, ob tem pa je zanje značilen tudi podpovprečen delež travinja. Med regijami z reformo po vseh scenarijih izgubljajo Savinjska, Podravska in Osrednjeslovenska regija, med območji težavnostnih razmer pa nižinska območja in druga OMD.

Osnovne ugotovitve glede smeri sprememb v plačilih veljajo tudi za spremembe v prihodkih, pri čemer pa je intenzivnost teh sprememb precej manjša. Spremembe v prihodkih so toliko večje, kolikor večje so spremembe višine plačil po reformi in kolikor večji je delež plačil v prihodku v izhodiščnem letu. Kljub precejšnji prerazdelitvi plačil, pri nobenem scenariju prihodki na ravni posamezne proizvodne usmeritve, regije ali območja težavnostnih razmer v povprečju ne bi padli za več kot 9%, pri izhodiščnem scenariju, ki predvideva enako osnovno plačilo brez proizvodno vezanih plačil, pa ne več kot za 4%.

Kljub obsežni analizi možnih posledic različnih scenarijev izvedbe reforme plačil prvega stebra v letu 2014, jasnega odgovora, katera od analiziranih variant bi bila najprimernejša, ni mogoče podati. Tudi če se zdi, da bi bil kateri od scenarijev za Slovenijo najbolj sprejemljiv, ne bi bilo modro, da bi v javnosti vzbujali vtis, da bo izvedba reforme po takem scenariju možna, še preden bo jasno, ali bo tako obliko dovolila tudi Komisija.

Za enkrat je še precej nejasnosti glede operativne izvedbe reforme. Možne spremembe osnovnega koncepta in njihove pričakovane posledice so s scenarijsko analizo dovolj dobro pokrite. Vemo kaj lahko pričakujemo. Vemo tudi, da ima vsaka od oblik reforme tako dobre, kot slabe strani. Na nekaj primerih smo s podrobno analizo nakazali na nekatere pasti. Podrobna analiza učinkov reforme, ki bi odkrila morebitne izrazito negativne odklone od ciljev, ki jih kmetijska politika zasleduje, je zelo zahtevna, sloneti pa bi morala na preverjeni podatkovni bazi za daljše časovno obdobje. Na velikem številu scenarijev podrobna analiza verjetno ni smiselna, bi pa kazalo najverjetnejši scenarij reforme zelo podrobno analizirati in ugotoviti morebitne anomalije.

Kot kaže, se prerazdelitvenim učinkom reforme ne bo mogoče izogniti. To ni nujno slabo. Zelo jasno je treba opredeliti cilje kmetijske politike in v tem kontekstu ocenjevati učinke reforme. Morebitne anomalije je morda mogoče omiliti tudi s kakšnimi drugimi ukrepi, ki niso nujno vključeni v sam koncept reforme. Razmisliti kaže o dodatnih kriterijih za dodelitev plačil, s katerimi bi največje anomalije odpravili že v osnovi.

Eden od najavljenih ciljev reforme je tudi poenostavitev administrativnih postopkov. Koncept osnovne sheme ne obeta veliko prihrankov na tem področju. Otipljiv obet v tej smeri je uvedba sheme za male obrate. Na eni strani ta ukrep predvideva poenostavljen postopek na samem gospodarstvu, na drugi strani pa se z vključevanjem obratov v to shemo zmanjšuje število vlog, obravnavanih po standardnem postopku. Pri analizi posameznih scenarijev je bil

postavljen razmeroma nizek vrednostni prag za vstop v ta sistem. Morda kaže razmisliti o bolj stimulativnem vstopnem pragu za male obrate. Ob tem kaže ponovno razmisliti tudi o višini in obliki (površina ali znesek) splošnega vstopnega praga za dodelitev plačil.

Učinkovitih sektorskih politik s plačili prvega stebra že pri zdajšnjem sistemu ni mogoče voditi, po reformi pa bo za to še manj možnosti. Pomembno je poznati prihodkovne učinke reforme na posamezne sektorje, oziroma, še bolje, na posamezne tipe gospodarstev znotraj sektorja. Več prostora bo na področju spodbujanja razvoja posameznih sektorjev mogoče najti znotraj ukrepov programa razvoja podeželja, predvsem na področju prenosa znanja v prakso in ukrepov za večjo konkurenčnost. Politiko razvoja podeželja je treba načrtovati tudi ob upoštevanju pričakovanih posledic reforme prvega stebra plačil.

Priloge

Priloga 1: Diagram poteka opredeljevanja proizvodnega tipa KGM_MID

Pogoj		Glavni tip		Dodatni pogoj		Podtip		Dodatni pogoj		Podtip1
P1>2/3SO	da	P1 Poljedelstvo	▶	SO hmelj>2/3P1	da	P12hmelj				
ne▼				ne▼						
▼				FCP>2/3P1; GL=0	da	P14krma				
▼				ne▼						
▼				SO p01>2/3P1	da	P11poljedelstvo1				
▼				ne▼						
▼				▶		P13poljed. Mešano				
P2>2/3SO	da	P2 Vrtnine								
ne▼										
P3>2/3SO	da	P3 Trajni nasadi	▶	SO vinogradi>2/3SO	da	P31vinogradi				
ne▼				ne▼						
▼				SO sadovnjaki>2/3SO	da	P32sadje				
▼				ne▼						
▼				SO oljčniki>2/3SO	da	P33oljke				
▼				ne▼						
▼				▶		P34 TN mešano				
P4>2/3SO	da	P4 Pašne živali	▶	SO mleko(*)>2/3 GL	da	P41 mleko				
ne▼				ne▼						
▼				(SO d+SO dg)>2/3GL	da	P42 Drugo govedo	▶	SO d>1/2 P42	da	P421 dojlje
▼				ne▼				ne▶	▶	P422 biki voli
▼				SO vse govedo>2/3GL	da	P43 mešano govedoreja				
▼				ne▼						
▼				SO drobnica>2/3GL		P44 drobnica				
▼				ne▼						
▼				▶		P45 Pašne druge in mešano				
P5>2/3SO	da	P5 Zrnojede živali	▶	SO prašiči>2/3SO	da	P51 Prašiči				
ne▼				ne▼						
▼				SO perutnina>2/3SO	da	P52 Perutnina				
▼				ne▼						
▼				▶		P53 Zrnojedi mešano				
▼										
(P1+P2+P3)>2/3SO	da	P6 Rastlinska mešano								
ne▼										
(P4+P5)>2/3SO	da	P7 Živinoreja mešano								
ne▼										
SO>0	da	P8 kmetijstvo mešano								

(*) V SO mleko všteta samo gospodarstva s kvoto v 2011

Pomen oznak:

- SO= SO vseh pridelkov vključno s krmo
- FCP= SO krmnih rastlin (njive+travnje)
- GL= SO travojedih živali brez krme (mleko+drugo govedo+drobnica+konji)
- p0= SO poljedelskih kultur brez krme
- p01= SO poljedelskih kultur brez krme in brez hmelja
- P1= SO poljedelskih kultur (vključuje FCP če: GL=0)
- P2= SO vrtnin
- P3= SO trajnih nasadov
- P4= SO travojedih živali in krme
- P5= SO zrnojedih živali brez krme
- SO d= SO dojlje; vštete samo dojlje z izplačili za ERG
- SO dg SO drugo govedo; všteto drugo govedo brez krav ob pogoju da so bila dodeljena historična plačila za govedo

Priloga 2: Značilnosti populacije

P 2.1: Število KGM_MID po proizvodnem tipu in velikostnem razredu SO

	Ekonomska velikost (SO; 000 EUR)							Skupaj
	do 2	2 do 8	8 do 25	25 do 50	50 do 100	100 do 500	nad 500	
P11 Poljedelstvo1	1.471	2.296	430	93	25	8	4	4.327
P12 Hmelj	0	0	6	11	14	57	2	90
P13 Poljedelstvo-mešano	400	585	36	1	3	1	0	1.026
P14 Krma	3.106	2.572	176	42	10	4	0	5.910
P2 Vrtnine	12	78	104	56	17	17	0	284
P31 Vinogradi	118	742	560	122	28	7	4	1.581
P32 Sadje	48	391	396	145	107	48	5	1.140
P33 Oljke	1	100	64	8	0	0	0	173
P34 Nasadi-mešano	19	234	239	69	18	3	2	584
P41 Mleko	0	116	1.758	2.248	1.328	453	6	5.909
P421 Dojilje	146	1.566	643	31	5	0	0	2.391
P422 Biki, voli	306	4.087	2.676	291	60	15	1	7.436
P43 Govedoreja-mešano	132	2.994	2.317	269	72	11	0	5.795
P44 Drobnica	333	1.559	424	57	12	4	0	2.389
P45 Pašne-mešano	165	1.395	548	47	12	3	0	2.170
P51 Prašiči	7	47	126	154	114	47	3	498
P52 Perutnina	2	18	10	15	49	134	12	240
P53 Znojedi-mešano	16	39	15	3	4	11	0	88
P6 Rastlinska-mešano	1.017	3.360	482	75	37	8	0	4.979
P7 Živinoreja-mešano	89	1.944	1.213	213	68	36	1	3.564
P8 Kmetijstvo-mešano	621	5.030	2.792	415	147	49	4	9.058
Skupaj	8.009	29.153	15.015	4.365	2.130	916	44	59.632

P 2.2: Število KGM_MID po regijah in velikostnem razredu SO

	Ekonomska velikost (SO; 000 EUR)							Skupaj	SO EUR/ KGM_MID
	do 2	2 do 8	8 do 25	25 do 50	50 do 100	100 do 500	nad 500		
Goriška	672	1.952	1.114	279	85	26	1	4.129	11.075
Pomurska	1.650	3.699	1.632	652	281	119	10	8.043	14.509
Gorenjska	525	1.708	987	361	262	78	2	3.923	17.139
Osrednjeslovenska	920	3.822	1.845	505	259	93	4	7.448	13.832
Spodnjeposavska	369	2.101	991	233	97	30	2	3.823	12.170
Savinjska	768	4.151	2.540	687	308	167	3	8.624	15.724
Notranjsko-kraška	455	1.465	524	82	32	11	5	2.574	9.562
Koroška	198	946	904	232	109	32	2	2.423	16.499
Jugovzhodna Slovenija	641	3.388	1.474	322	161	71	1	6.058	11.932
Podravska	1.474	4.456	2.344	890	500	268	13	9.945	19.545
Obalno-kraška	210	887	410	87	29	18	1	1.642	11.570
Zasavska	124	569	244	35	7	3	0	982	8.029
Tujina	2	4	0	0	0	0	0	6	3.677
Ni podatka	1	5	6	0	0	0	0	12	9.991
Skupaj	8.009	29.153	15.015	4.365	2.130	916	44	59.632	14.641

P 2.3: Število KGM_MID po območjih težavnostnih razmer in velikostnem razredu SO

	Ekonomska velikost (SO; 000 EUR)							Skupaj	EUR/ KGM_MID
	do 2	2 do 8	8 do 25	25 do 50	50 do 100	100 do 500	nad 500		
Višinska	1.677	6.479	3.537	777	249	60	0	12.779	10.256
Strma	81	944	897	222	103	30	0	2.277	15.825
Planine	2	66	92	37	6	2	0	205	17.360
Hribovska	1.748	7.272	3.338	820	383	147	4	13.712	11.711
Kraška	813	3.594	1.327	252	125	45	5	6.161	10.542
Druga	1.353	4.445	2.183	766	389	178	4	9.318	14.781
Nižinska	2.335	6.353	3.641	1.491	875	454	31	15.180	22.343
Skupaj	8.009	29.153	15.015	4.365	2.130	916	44	59.632	14.641

P 2.4: Število KGM_MID po proizvodnem tipu in regijah

	Goriška	Pomurska	Gorenjska	Osrednje-slovenska	Spodnje-posavska	Savinjska	Notranjsko-kraška	Koroška	Jugo-vzhodna Slovenija	Podravska	Obalno-kraška	Zasavska	Tujina	Ni podatka	Skupaj
P11 Poljedelstvo1	9	2673	37	52	144	47	2	2	72	1281	6	1	1	0	4.327
P12 Hmelj	0	0	0	0	0	84	0	5	0	1	0	0	0	0	90
P13 Poljedelstvo-mešano	18	308	25	81	101	66	25	7	100	282	13	0	0	0	1.026
P14 Krma	604	175	486	1.071	181	651	920	155	771	434	356	100	3	3	5.910
P2 Vrtnine	3	44	17	53	26	30	2	2	8	74	23	2	0	0	284
P31 Vinogradi	625	167	0	16	120	34	1	0	28	366	217	0	0	7	1.581
P32 Sadje	141	101	33	79	135	133	80	22	66	268	67	15	0	0	1.140
P33 Oljke	4	0	0	0	0	0	0	0	1	1	167	0	0	0	173
P34 Nasadi-mešano	217	33	1	5	58	23	2	1	32	93	115	2	1	1	584
P41 Mleko	248	622	781	883	185	1.067	78	393	513	1.057	9	73	0	0	5.909
P421 Dojilje	147	3	279	595	86	460	127	240	134	206	21	93	0	0	2.391
P422 Biki, voli	620	63	880	1.755	288	1.541	373	347	747	459	93	270	0	0	7.436
P43 Govedoreja-mešano	352	105	561	1.190	235	1.279	258	506	499	585	74	150	0	1	5.795
P44 Drobnica	383	34	195	279	95	395	125	135	409	196	58	84	1	0	2.389
P45 Pašne-mešano	179	17	222	450	111	287	229	87	378	102	68	40	0	0	2.170
P51 Prašiči	0	248	3	5	23	12	1	4	5	195	2	0	0	0	498
P52 Perutnina	6	42	4	6	8	38	6	15	4	106	1	4	0	0	240
P53 Zrnojedi-mešano	0	29	1	1	8	3	1	3	2	39	1	0	0	0	88
P6 Rastlinska-mešano	233	988	120	257	651	447	164	48	687	1.119	241	24	0	0	4.979
P7 Živinoreja-mešano	48	489	49	143	402	757	33	174	476	957	6	30	0	0	3.564
P8 Kmetijstvo-mešano	292	1.902	229	527	966	1.270	147	277	1.126	2.124	104	94	0	0	9.058
Skupaj	4.129	8.043	3.923	7.448	3.823	8.624	2.574	2.423	6.058	9.945	1.642	982	6	12	59.632

Priloga 3: Predlog scenarijev MKO

		2014	2015	1016	2017	2018	2019
1	OVOJNICA	141.600.000	140.400.000	139.300.000	138.100.000	138.100.000	138.100.000

	SCENARIJI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Zelena komponenta	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%	30%, 20%
3	Mladi kmetje	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%	2%, 0,5%
4	Proizvodno vezano	0%	10% Biki 5% Mleko 5%	15% Biki 5% Mleko 5% Dojilje 5%	10% Biki 4% Mleko 4%	15% Biki 5% Mleko 2% Dojilje 4% Zelenjava 4%	10% Mleko 4% Dojilje 4% Zelenjava 2%	10% Biki 6,0% Mleko 1,5% Zelenjava 2,5%	10% Biki 4% Mleko 2% Zelenjava 4%	~10% mleko ali ~2% mleko	~10% biki ali ~7% biki
5	Nacionalna rezerva	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
6	Mali obrati	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini	0% 10% 5% dve višini
7	Osnovno plačilo	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3	1:1 1:2 1:3
8	Osnovno : historika* (osnovno min. 40%)	100%:0%	~100% : 0% ~80% : 20% ~70% : 30% ~40% : 60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%	~100%:0% ~80%:20% ~70%:30% ~40%:60%
9	Historika** (mio EUR)		Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6 Biki 10,8	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6 Biki 10,8	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6 Biki 10,8	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6 Biki 10,8	Mleko 16,1 Govedo 15,6 Sladkor 2,9 Ovce 1,2 Hmelj 0,2 ERG 6,6 Biki 10,8 Mleko (68č) 2,0

* historika za tiste, ki izgubljajo več kot 30%

** v historiko se lahko upošteva le tisto, kar ne bo proizvodno vezano

Priloga 4: Izločeni in mali obrati pri različnih vstopnih pragih

P 4.1 : Delež izločenih in malih KMG_MID glede na celotno populacijo pri različnih vstopnih pragih – pregled po proizvodnih usmeritvah (%)

Prag	Enotna višina plačila za male obrate (EUR)	0,5 ha		1 ha		2 ha		1 ha		200 EUR		200 EUR		300 EUR	
		450		450		450		720		450		720		720	
		Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali
P11 Poljedelstvo1	1,6	2,4	27,8	12,2	18,0	34,4	0,9	12,2	36,0	6,0	24,2	6,0	42,2	13,4	34,6
P12 Hmelj	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	1,1
P13 Poljedelstvo-mešano	4,9	0,3	34,5	4,0	30,8	26,4	8,9	4,0	54,6	4,2	30,6	4,2	54,4	13,5	45,0
P14 Krma	6,7	0,3	37,0	2,0	35,1	21,4	15,1	2,0	59,3	3,6	33,5	3,6	57,7	13,5	47,6
P2 Vrtnine	11,6	2,5	29,9	11,6	20,4	30,3	3,5	11,6	32,0	10,2	21,8	10,2	33,5	15,8	27,5
P31 Vinogradi	1,0	2,6	48,1	11,0	39,6	35,4	14,5	11,0	56,3	15,9	34,7	15,9	51,4	29,3	37,7
P32 Sadje	7,0	1,0	41,4	7,5	34,7	33,2	9,8	7,5	50,0	10,6	31,7	10,6	46,9	22,7	34,6
P33 Oljke	5,8	2,9	71,1	28,9	45,1	66,5	8,7	28,9	57,8	22,5	51,4	22,5	64,2	43,9	42,2
P34 Nasadi-mešano	3,4	0,5	44,2	3,8	40,8	24,5	19,7	3,8	60,8	11,8	32,7	11,8	52,7	22,4	42,0
P41 Mleko	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,2	0,1	0,0	1,2	0,0	0,2	0,0	1,1	0,0	1,1
P421 Dojilje	0,0	0,0	3,2	0,1	3,1	3,9	0,7	0,1	10,2	0,1	3,1	0,1	10,2	0,7	9,5
P422 Biki, voli	0,2	0,1	6,4	0,5	6,1	5,6	2,2	0,5	16,7	0,4	6,1	0,4	16,8	1,6	15,4
P43 Govedoreja-mešano	2,3	0,0	8,9	0,3	8,6	5,4	3,9	0,3	20,4	0,8	8,1	0,8	19,9	2,6	18,0
P44 Drobnica	3,0	0,0	26,6	0,8	25,7	14,5	11,7	0,8	49,8	2,1	24,5	2,1	48,5	8,4	41,8
P45 Pašne-mešano	2,9	0,1	13,4	0,6	12,8	6,2	7,1	0,6	32,4	1,0	12,4	1,0	32,0	3,6	29,0
P51 Prašiči	2,8	0,4	6,4	2,8	4,0	6,8	0,6	2,8	8,8	1,4	5,4	1,4	10,2	3,2	8,4
P52 Perutnina	8,8	0,4	10,8	3,8	7,5	9,2	2,5	3,8	12,5	2,1	9,2	2,1	14,2	5,4	10,8
P53 Zrnjedi-mešano	1,1	9,1	38,6	29,5	18,2	48,9	1,1	29,5	27,3	19,3	28,4	19,3	37,5	31,8	25,0
P6 Rastlinska-mešano	3,8	0,6	44,2	5,9	38,8	33,0	12,8	5,9	63,7	6,4	38,3	6,4	63,2	17,5	51,8
P7 Živinoreja-mešano	0,9	0,1	11,6	0,8	10,8	9,7	3,6	0,8	26,3	1,0	10,6	1,0	26,2	3,3	23,7
P8 Kmetijstvo-mešano	1,2	0,7	18,5	4,4	14,8	16,6	4,2	4,4	32,1	2,8	16,4	2,8	33,7	7,6	28,7
Skupaj	2,2	0,5	19,9	3,2	17,1	15,4	5,9	3,2	32,5	3,0	17,3	3,0	32,7	8,0	27,5

P 4.2: Delež izločenih in malih KMG_MID glede na celotno populacijo pri različnih vstopnih pragih – pregled po regijah (%)

Prag	Enotna višina plačila za male obrate (EUR)	0,5 ha		1 ha		2 ha		1 ha		200 EUR		200 EUR		300 EUR	
		450		450		450		720		450		720		720	
	Ni pravic	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali
Goriška	2,3	0,0	29,1	1,4	27,7	17,0	11,9	1,4	46,5	3,3	25,7	3,3	44,6	11,2	36,3
Pomurska	2,0	1,8	24,7	9,3	17,2	27,3	2,3	9,3	31,9	5,8	20,6	5,8	35,3	12,4	28,6
Gorenjska	1,6	0,0	14,9	0,9	14,0	11,7	4,7	0,9	27,0	1,3	13,5	1,3	26,6	5,6	22,0
Osrednjeslovenska	2,8	0,1	13,1	0,8	12,3	9,0	4,9	0,8	25,7	1,1	12,0	1,1	25,4	4,2	22,1
Spodnjeposavska	1,8	0,4	21,3	3,1	18,6	15,3	6,7	3,1	37,9	3,1	18,5	3,1	37,8	8,0	32,6
Savinjska	2,4	0,0	15,6	1,0	14,5	10,3	5,7	1,0	28,3	1,7	13,8	1,7	27,7	5,3	23,9
Notranjsko-kraška	4,1	0,0	17,2	0,2	16,9	8,2	8,5	0,2	34,9	1,8	15,4	1,8	33,4	5,7	29,2
Koroška	1,4	0,0	11,7	0,5	11,2	9,1	3,6	0,5	22,0	1,1	10,6	1,1	21,4	4,0	18,4
Jugovzhodna Slovenija	2,4	0,1	17,0	0,9	16,0	9,7	7,4	0,9	34,2	1,8	15,2	1,8	33,3	5,6	29,3
Podravska	1,8	0,9	24,7	6,1	19,5	22,0	5,1	6,1	34,5	4,7	20,8	4,7	35,8	11,0	29,3
Obalno-kraška	4,2	0,7	33,3	5,1	28,8	21,6	12,1	5,1	48,5	6,5	27,3	6,5	47,1	15,2	38,1
Zasavska	2,0	0,2	17,1	0,9	16,4	11,8	6,9	0,9	30,5	2,3	15,0	2,3	29,1	6,4	24,9
Skupaj	2,2	0,5	19,9	3,2	17,1	15,4	5,9	3,2	32,5	3,0	17,3	3,0	32,7	8,0	27,5

P 4.3: Delež izločenih in malih KMG_MID glede na celotno populacijo pri različnih vstopnih pragih – pregled po območjih težavnostnih razmer (%)

Prag	Enotna višina plačila za male obrate (EUR)	0,5 ha		1 ha		2 ha		1 ha		200 EUR		200 EUR		300 EUR	
		450		450		450		720		450		720		720	
	Ni pravic	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali	Prag	Mali
Višinska	2,2	0,0	15,6	0,4	15,1	9,4	6,2	0,4	29,6	1,4	14,1	1,4	28,6	5,3	24,4
Strma	1,1	0,0	5,2	0,1	5,0	3,0	2,5	0,1	13,9	0,2	4,9	0,2	13,8	1,2	12,6
Planine	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	1,5
Hribovska	2,8	0,1	22,8	1,3	21,5	14,3	8,7	1,3	39,2	2,7	20,1	2,7	37,8	8,3	32,0
Kraška	3,0	0,1	18,4	0,7	17,7	10,2	8,4	0,7	36,4	1,9	16,5	1,9	35,2	5,9	31,0
Druga	2,2	0,5	24,1	4,4	20,2	20,3	5,3	4,4	36,8	4,1	20,5	4,1	37,1	9,9	31,1
Nižinska	1,9	1,4	21,3	7,8	14,8	22,5	2,9	7,8	27,9	4,8	17,8	4,8	30,9	10,7	24,9
Skupaj	2,2	0,5	19,9	3,2	17,1	15,4	5,9	3,2	32,5	3,0	17,3	3,0	32,7	8,0	27,5

Priloga 5: Indeks plačil 2014/2011

P 5.1: Povprečni indeks plačil 2014/2011 – pregled po proizvodnih usmeritvah

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
P11 Poljedelstvo1	94	84	84	85	89	87	107	96	88	88	89	92	90	95	87	87	87	91	89
P12 Hmelj	92	84	94	90	93	93	100	94	87	97	92	95	95	94	86	96	92	94	94
P13 Poljedelstvo-mešano	96	88	91	90	93	91	101	97	90	93	92	94	93	97	90	92	91	94	92
P14 Krma	138	128	130	129	130	128	130	117	110	112	112	112	111	124	116	119	118	118	117
P2 Vrtnine	95	86	86	87	90	304	286	97	90	90	90	93	308	96	88	89	89	92	307
P31 Vinogradi	460	429	435	432	432	429	438	583	530	536	533	532	525	539	495	500	497	497	490
P32 Sadje	97	89	90	90	93	96	96	99	92	94	93	95	99	98	91	93	92	94	98
P33 Oljke	96	88	87	88	91	91	89	100	93	92	93	95	95	98	91	91	91	94	94
P34 Nasadi-mešano	145	136	138	137	137	143	148	171	157	159	159	159	164	162	150	152	151	151	157
P41 Mleko	93	113	87	99	98	97	89	94	113	87	99	99	97	93	113	87	99	99	97
P421 Dojilje	95	86	95	91	85	85	87	94	84	93	89	84	83	94	85	94	90	84	83
P422 Biki, voli	94	85	112	99	97	96	88	94	84	111	98	97	95	94	84	112	98	97	95
P43 Govedoreja-mešano	97	91	101	96	95	94	92	95	89	99	94	93	92	96	90	100	95	94	93
P44 Drobnica	107	101	101	101	102	101	101	99	93	94	94	96	94	101	96	96	96	97	96
P45 Pašne-mešano	108	101	106	104	103	102	102	100	93	98	96	95	94	102	96	101	98	98	97
P51 Prašiči	94	86	86	86	90	88	111	97	89	90	90	93	91	96	88	89	89	92	90
P52 Perutnina	93	84	91	88	91	89	101	95	87	94	91	93	91	94	86	93	90	93	90
P53 Zrnjedi-mešano	94	86	87	87	91	94	109	96	90	91	91	93	97	95	89	89	90	92	96
P6 Rastlinska-mešano	102	94	97	96	98	113	121	101	94	97	96	97	113	101	94	97	96	97	113
P7 Živinoreja-mešano	94	89	97	94	93	92	94	95	90	98	94	94	93	95	90	98	94	94	93
P8 Kmetijstvo-mešano	95	88	96	92	93	94	100	96	89	97	93	94	95	95	88	97	93	94	95

P 5.2: Povprečni indeks plačil 2014/2011 – pregled po regijah

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Goriška	110	107	111	109	107	107	105	109	106	110	107	106	106	109	106	110	107	106	106
Pomurska	94	90	89	90	93	92	103	96	93	93	93	96	95	96	92	92	92	95	94
Gorenjska	97	109	95	102	101	101	93	96	107	94	100	100	100	96	108	94	101	100	100
Osrednjeslovenska	96	97	98	98	97	98	94	95	96	97	97	96	97	96	96	98	97	96	97
Spodnjeposavska	97	93	97	95	95	98	101	97	94	97	96	96	99	97	94	97	95	95	99
Savinjska	95	96	99	97	96	96	91	95	95	98	96	95	95	95	95	99	97	95	95
Notranjsko-kraška	109	105	109	107	106	106	102	100	97	101	100	98	98	103	100	104	102	101	101
Koroška	95	96	94	93	91	90	88	94	94	92	91	90	88	95	95	92	92	90	89
Jugovzhodna Slovenija	97	99	99	99	99	98	94	96	98	98	98	98	97	96	98	98	98	98	97
Podravska	95	95	94	95	96	95	98	97	97	96	97	97	97	96	96	95	96	97	96
Obalno-kraška	131	123	127	125	126	136	134	126	119	123	121	121	132	128	120	124	122	122	133
Zasavska	97	93	104	97	94	93	89	95	89	100	93	91	90	96	90	101	95	92	91

P 5.3: Povprečni indeks plačil 2014/2011 – pregled po območjih težavnostnih razmer

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Višinska	98	95	99	95	93	92	91	96	91	95	92	90	89	96	92	97	93	91	90
Strma	95	92	97	92	90	90	88	94	90	95	91	89	88	94	91	96	91	90	89
Planine	173	160	160	160	160	158	160	136	129	129	129	129	128	149	140	140	140	140	138
Hribovska	98	101	101	102	100	100	95	98	100	100	101	100	100	98	100	101	101	100	100
Kraška	101	103	103	104	103	102	97	98	100	100	101	100	99	99	101	101	102	101	100
Druga	95	95	95	96	97	96	98	96	96	97	97	98	97	96	96	96	97	97	97
Nižinska	95	95	92	94	96	97	101	97	98	95	97	99	100	96	97	94	96	98	99

Priloga 6: Indeks plačil 2019/2011

P 6.1 : Povprečni indeks plačil 2019/2011 – pregled po proizvodnih usmeritvah

	S11							S31							S21				
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
P11 Poljedelstvo1	84	75	76	76	76	75	99	118	104	104	104	104	102	106	94	95	94	94	93
P12 Hmelj	67	62	74	68	66	68	79	89	81	92	87	85	86	81	74	86	80	79	79
P13 Poljedelstvo-mešano	108	96	99	98	97	96	110	124	110	113	111	111	109	118	105	108	107	106	105
P14 Krma	212	190	192	191	190	187	192	160	146	148	147	146	145	178	161	163	162	162	160
P2 Vrtnine	94	84	85	85	85	295	281	127	112	113	112	112	321	115	102	103	103	103	312
P31 Vinogradi	758	682	687	684	684	673	688	152	925	931	927	926	905	948	839	844	841	841	823
P32 Sadje	110	99	100	99	100	104	106	139	123	125	124	124	127	129	114	116	115	116	119
P33 Oljke	105	94	94	94	94	96	96	148	129	129	129	129	130	132	117	117	117	117	117
P34 Nasadi-mešano	228	204	206	205	205	210	215	298	263	265	264	264	267	273	242	245	243	243	247
P41 Mleko	74	99	72	85	82	81	74	74	99	72	85	82	81	74	99	72	85	82	81
P421 Dojilje	94	84	94	89	99	99	86	72	65	75	70	80	80	80	72	82	77	87	87
P422 Biki, voli	83	75	103	89	89	89	79	72	65	93	79	80	80	76	69	97	83	83	83
P43 Govedoreja-mešano	106	97	108	103	105	104	99	89	82	93	88	90	90	95	88	98	93	95	95
P44 Drobnica	159	142	143	143	143	142	143	116	106	107	107	107	107	131	119	120	119	120	119
P45 Pašne-mešano	153	137	142	140	142	141	139	116	106	111	108	111	110	129	117	122	119	122	121
P51 Prašiči	91	82	83	83	82	81	107	127	112	113	112	112	110	114	101	103	102	102	100
P52 Perutnina	74	68	76	72	71	70	85	98	88	96	92	91	89	90	81	89	85	84	82
P53 Zrnjedi-mešano	83	76	78	77	76	80	100	113	101	103	102	102	104	102	93	94	94	93	96
P6 Rastlinska-mešano	121	108	112	110	110	127	135	135	120	123	122	121	138	130	115	119	117	117	134
P7 Živinoreja-mešano	88	83	91	87	88	89	89	91	85	94	90	91	92	90	84	93	89	90	91
P8 Kmetijstvo-mešano	91	83	92	87	88	90	96	102	92	101	97	97	99	98	89	98	93	94	96

P 6.2: Povprečni indeks plačil 2019/2011 – pregled po regijah

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Goriška	140	132	135	134	135	134	129	120	115	118	117	118	118	127	121	124	123	123	123
Pomurska	82	78	79	79	78	77	93	110	102	102	102	101	100	100	93	94	94	93	92
Gorenjska	90	102	89	96	95	95	87	79	93	80	87	86	87	83	96	84	90	89	90
Osrednjeslovenska	94	95	96	95	96	98	91	84	87	88	88	88	90	88	90	91	90	91	93
Spodnjeposavska	101	96	99	98	98	103	104	104	99	102	101	101	106	103	98	101	100	100	105
Savinjska	89	91	94	92	93	94	86	78	82	85	83	84	85	82	85	88	86	87	88
Notranjsko-kraška	146	135	139	137	139	138	133	108	103	107	105	107	107	121	114	118	116	118	118
Koroška	90	94	89	92	94	92	83	73	80	75	77	79	78	79	85	80	82	84	83
Jugovzhodna Slovenija	99	100	100	100	99	100	95	92	95	94	95	94	94	95	97	96	96	96	96
Podravska	83	84	84	84	84	84	88	97	96	96	96	95	96	92	92	92	92	91	92
Obalno-kraška	196	177	181	179	179	188	187	176	160	164	162	163	173	183	166	170	168	168	178
Zasavska	105	100	109	104	107	107	94	74	74	83	79	81	82	85	83	92	88	90	91

P 6.3: Povprečni indeks plačil 2019/2011 – pregled po območjih težavnostnih razmer

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Višinska	109	106	107	107	109	109	99	79	81	82	82	84	84	90	90	91	90	93	93
Strma	87	89	90	89	90	91	81	72	77	77	77	78	79	77	81	82	81	82	83
Planine	287	257	257	257	257	251	257	197	180	180	180	180	177	229	207	207	207	207	203
Hribovska	102	103	104	103	104	105	98	92	94	95	94	95	97	96	97	98	98	98	99
Kraška	115	113	114	114	114	114	108	99	100	101	100	100	101	105	104	106	105	105	105
Druga	88	87	89	88	87	87	92	100	98	99	99	98	98	96	94	96	95	94	94
Nižinska	79	81	79	80	79	81	88	100	99	97	98	97	98	93	93	91	92	90	92

Priloga 7: Indeks prihodka 2019/2011

P 7.1: Povprečni indeks prihodka 2019/2011 – pregled po proizvodnih usmeritvah

	S11							S31							S21				
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
P11 Poljedelstvo1	96	93	93	93	93	93	100	105	101	101	101	101	101	102	98	98	98	98	98
P12 Hmelj	98	98	98	98	98	98	99	99	99	100	99	99	99	99	98	99	99	99	99
P13 Poljedelstvo-mešano	102	99	100	99	99	99	102	106	102	103	103	103	102	105	101	102	102	102	101
P14 Krma	122	118	118	118	118	118	119	112	109	110	110	109	109	116	112	113	113	113	112
P2 Vrtnine	100	99	99	99	99	111	110	102	101	101	101	101	112	101	100	100	100	100	112
P31 Vinogradi	109	108	108	108	108	108	108	113	111	112	112	112	111	112	110	110	110	110	110
P32 Sadje	100	100	100	100	100	100	100	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101
P33 Oljke	100	100	100	100	100	100	100	102	101	101	101	101	101	102	101	101	101	101	101
P34 Nasadi-mešano	104	104	104	104	104	104	104	107	105	106	106	106	106	106	105	105	105	105	105
P41 Mleko	97	100	97	98	98	98	97	97	100	96	98	98	98	97	100	96	98	98	98
P421 Dojilje	99	96	98	97	100	100	96	93	91	93	92	95	95	95	93	95	94	97	97
P422 Biki, voli	96	94	101	97	98	98	95	94	92	99	95	96	96	95	93	99	96	96	96
P43 Govedoreja-mešano	101	100	101	100	101	101	100	98	97	99	98	98	98	99	98	100	99	99	99
P44 Drobnica	110	107	107	107	107	107	107	103	101	101	101	101	101	105	103	103	103	103	103
P45 Pašne-mešano	109	106	107	107	107	107	107	103	101	102	101	102	102	105	103	104	103	104	104
P51 Prašiči	99	99	99	99	99	99	100	102	101	101	101	101	101	101	100	100	100	100	100
P52 Perutnina	99	98	99	99	99	99	99	100	99	100	100	100	99	99	99	99	99	99	99
P53 Zrnjedi-mešano	99	98	98	98	98	99	100	101	100	100	100	100	100	100	99	100	100	100	100
P6 Rastlinska-mešano	103	101	102	101	101	104	105	105	103	103	103	103	105	104	102	103	102	102	105
P7 Živinoreja-mešano	98	97	99	98	98	98	98	99	98	99	98	99	99	98	98	99	98	99	99
P8 Kmetijstvo-mešano	98	97	99	98	98	98	99	100	99	100	99	100	100	100	98	100	99	99	99

P 7.2: Povprečni indeks prihodka 2019/2011 – pregled po regijah

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Goriška	105	104	104	104	104	104	103	102	102	102	102	102	102	103	103	103	103	103	103
Pomurska	97	96	96	96	96	96	99	102	100	100	100	100	100	100	99	99	99	99	99
Gorenjska	99	100	99	99	99	99	98	97	99	97	98	98	98	98	99	98	99	98	99
Osrednjeslovenska	99	99	99	99	99	100	99	97	98	98	98	98	98	98	98	99	98	99	99
Spodnjeposavska	100	99	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	101	100	100	100	100	100	101
Savinjska	99	99	99	99	99	99	98	97	98	98	98	98	98	98	98	98	98	98	98
Notranjsko-kraška	108	106	107	106	107	107	106	101	100	101	101	101	101	104	102	103	103	103	103
Koroška	99	99	98	99	99	99	98	96	97	96	97	97	97	97	98	97	98	98	98
Jugovzhodna Slovenija	100	100	100	100	100	100	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99
Podravska	98	98	98	98	98	98	99	100	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99
Obalno-kraška	109	107	108	107	107	108	108	107	105	106	106	106	107	108	106	106	106	106	107
Zasavska	101	100	101	101	101	101	99	96	96	97	96	97	97	98	97	99	98	98	98

P 7.3: Povprečni indeks prihodka 2019/2011 – pregled po območjih težavnostnih razmer

	S11							S31						S21					
	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV6	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5	PV0	PV1	PV2	PV3	PV4	PV5
Višinska	101	101	101	101	102	101	100	97	97	97	97	97	97	98	98	98	98	99	99
Strma	98	98	98	98	98	99	97	96	96	96	96	97	97	96	97	97	97	97	97
Planine	135	129	129	129	129	128	129	118	115	115	115	115	114	124	120	120	120	120	119
Hribovska	100	100	101	100	101	101	100	99	99	99	99	99	100	99	100	100	100	100	100
Kraška	102	102	102	102	102	102	101	100	100	100	100	100	100	101	101	101	101	101	101
Druga	98	98	98	98	98	98	99	100	100	100	100	100	100	99	99	99	99	99	99
Nižinska	97	98	97	97	97	98	98	100	100	100	100	100	100	99	99	99	99	99	99